కలియుగాంజనేయ జేతా వెంకటరావుగారి

శ్రీ మార్కండేయ నాట్యమండలి ప్రదర్శించు

సతీ సులోచన

(వీరాంజనేయం)

కర్త: శాంద్ర సుబ్రహ్మణ్యం

రామాయణగాథను రాజకీయ రంగులనుగ్రుచ్చి హంగులుకూర్చి సాంగో పాంగంగా విమర్శచేసి శాస్త్రీయ సిద్ధాంతాలతో మహోన్నతంగా రచింపబడిన పౌరాణిక నాటకం. లంకలో ఇంద్రజిత్తు జన్మదినోత్సవం – శ్రీరామరావణుల యుద్ధం – నాగబంధం – సులోచన హితబోధ – ఆంజనేయ పరాక్రమం – భక్త మాయా సీతావధ – నికుంభిలాహోమం – ఇంద్రజిత్తువధ భర్త శిరస్సుకై రామ లక్ష్మణులకు సులోచనశరణాగతి సహగమనం ఇందులో రాక్షసదంపతుల ధూర్తమతి దుందుభిల హాస్యం "నభూతో నభవిష్యతి" అందరినీ కవ్వించి నవ్విస్తుంది

వందలాది నాటకప్రదర్శనాలు జరిగి వాసికెక్కినట్లే కనకాభిషేకం పొందిన నాటకరాజము.

వెల 1-4-0

"బాలరాజు"

రచన: శాంద్ర సుబ్రహ్మణ్యం.

ప్రేమించి పెళ్ళిచేసుకోవాలా? పెళ్ళిచేసుకొని ప్రేమించవలెనా? సాంఘిక రంగంలో తెగని యీ సమస్యను సిద్ధాంతీకరించిన చిత్రనాటకం.

మోహిని స్వర్లోకసౌందర్య దేవత ఇంద్రుడు ఆమెను కోరాడు. నిరాకరించింది. శపించాడు సీతగా భూలోకంలో అవతరించింది. అంగుళుచేసి పొంగులు వారే పావన గంగాతరంగాలలో ఉయ్యాలలూగుతున్నది సీత. ఆజగాలిపోకని అవ్యామయ తన్మయావస్థలో ఉన్నాడు. బాలరాజు. ఇద్దరూ తలిశాను ప్రేమించు కొన్నారు. లోకం దుమారపట్టింది. దేవతలే సీతపాలిట దయ్యాలైన యమ్మనంద హాస్యం – గొల్లభామలాస్యం. సీత బాలరాజుల పడకటింటి రహస్యం. సాటిలేని శృంగారఘట్టాలతో కోటిస్వర్గాలను మొలిపించి మురిపించి నవరసాలు పండించే జానపద నాటకం.

వెల 1-4-0.

ప్రొప్రయిటరు:

కురుకూరి సుబ్బారావు సన్,

సరస్వతీ బుక్ డిపో, మెయిన్ బజారు, విజయవాడ 1.

రంగూన్ రౌడి
అను పతిభక్తి

గ్రంథకర్త:

స్వరాజ్యరథము, సతీ అనసూయ, భీష్మబ్రహ్మచారి, గంగావతరణము, ధరణీకోట,
మహాభక్తవిజయము, కాలకేశవము, తాజ్ మహల్, ఇత్యాదిబహునాటకకర్త యగు

దేశముఖు - దేశపాండ్యా - కీర్తిశేషులైన

సోమరాజు రామానుజరావు గారు

ప్రకాశకుడు:

కురుకూరి సుబ్బారావు సన్స్,

(స్వ. వెం. సత్యనారాయణరావు)

ప్రొప్రయిటరు: సరస్వతీ బుక్ డిపో, విజయవాడ.

8-వ కూర్పు 2000 ప్రతులు.

విజయవాడ శ్రీరామా ప్రెస్‌నందు
ముద్రింపబడియె.

 1961 [వెల 1-12-0

నాటక పాత్రలు

— పురుషులు —

1. శంకరరావు—[illegible] కథానాయకుడు
2. తులసీరామయ్య—పోలీసుసూపరింటెండెంటు (కథానాయకుని మామ)
3. రమేశరావు—విజయనగరమునందలి లక్షాధికారి
4. గంగారాం సేఠ్—ఒక మార్వాడీ
5. కృష్ణమూర్తి—జానకి ప్రియుడు
6. జయరాం—రాధాబాయి ప్రియుడు
7. మోహనరావు—కథానాయకుని కుమారుడు
8. జడ్జి—అన్నపూర్ణకు ఉరిశిక్ష విధించిన అధికారి
9. ఒక బట్లరు—విజయనగరం హోటలులోని నౌకరు
10. సబ్ ఇన్‌స్పెక్టరు—(కాకినాడలో)
11. సబ్ ఇన్‌స్పెక్టరు—(విజయనగరంలో)
12. జైలు సూపరింటెండెంటు—(ఉరికంబమునొద్ద)
13. కిరాతుడు—(ఉరికంబమునొద్ద)
14. రంగారావు—పవర్ దారు
15. సేవకుడు—(కాకినాడలో)

— స్త్రీలు —

1. అన్నపూర్ణ—కథానాయిక
2. ప్రభావతి—రమేశుని భార్య
3. గిరికుమారి—కాకినాడలోని వేశ్య
4. రాధాబాయి—గంగారాముని కుమార్తె
5. నాంకబాయి—గంగారాముని భార్య
6. జానకి—కథానాయకుని సోదరి
7. [illegible]—కథానాయకుని తల్లి
8. ఇంగ్లీషుదాసి—గంగారాముని దాసి
9. లక్ష్మి—కథానాయిక దాసి
10. దాసి—గిరికుమారి దాసి

రంగూన్ రౌడి

అను పతిభక్తి

ప్రథమాంకము

రంగము 1

అన్నపూర్ణ మందిరము

(అన్నపూర్ణయును, బాలునెత్తుకొని దాసీ లక్ష్మియును ప్రవేశము)

అన్న— (అనుబంధము-1)

లక్ష్మి—అమ్మా! ఎందులకు విచారించెదవు? బాబుగారి నడతలోపము తప్ప మీా కెట్టికొఱంతయైన గలదా? లక్ష్మిసంపత్కర మగు నీ సుందరమందిరములు, కంతుజయంతవసంతకేళీరంగము లనం దగు నీయుద్యానవనములు, ధనదుని నవనిధుల ధిక్కరించునంతమైన భాగ్యసంపదయు, ఆపాదమస్తక మలంకరించుకొనినను ఏడువారములకు సరిపోవు నెనలేని సువర్ణాభరణములును, రతీసతిని ధిక్కరించురూపసంపదయుఁగలిగిన నీకేల విచారముతల్లీ

అన్న—ఓసీ వెఱ్ఱిదానా! భారతమహిళల పరమధర్మమేమో గుఱుతింపక మాటలాడితివిగదా! ప్రపంచమున హైందవకాంత వాంఛింపదగిన విపే యనుకొంటివా? పతి నిరాకరింప, పిశాచమువలె నొంటరినై, యీాదివ్యసౌధములలో సంచరించినంతమాత్రమున నాహృదయమునకు సౌఖ్యముగల్గు ననుకొంటివా? భర్తృవిసర్జితనై, యీా మొండిశరీరముతో నీదివ్యవనవాటికలలోఁ దిరిగినంతమాత్రమున నామదికిఁ బ్రమోదమగునని తలంచితివా? అనాథనైన నాయాభరణసహస్రమానందముం గూర్చు నని నమ్మితివా? చూచి యానందింపవలసిన ప్రాణేశ్వరుని కంటికి హేయమైపోయిన, యీా దేహసౌందర్యమేల? కాల్పనా? లక్ష్మీ! ఈప్రపంచమున నాకన్న నభాగినులొక్కరైనఁ గలరా?

లక్ష్మి—అమ్మా! కన్నీరు తుడుచుకొనుము. బాబుగారు మీయం దన్యబుద్ధిగలవారైనను, భగవత్ప్రసాదమున బంగారమువంటి పుత్రరత్నము గలిగినాడు.

అన్న—(బాలు నెత్తుకొని ముద్దాడుచు) నాయనా! నాభాగ్యరాశీ! నీ వెట్టిదుష్టనక్షత్రమున జన్మించితివిరా!

సీ॥ బాల! సుకుమార! నా గ్రహకాలమహిమ
వక్రగతినంద, నీఫాల భాగ్యరేఖ
యైన శుభపరిణామంబు నందరాదె?
ధరణిపై భాగ్యహీను లిద్దఱము మనమె.

లక్ష్మి—(తెరవంకఁజూచి)అమ్మా! అమ్మా! బాబుగారు వచ్చుచున్నారు

అన్న—(చూచి భయముతో) అమ్మయ్యో! త్రాగివచ్చుచున్నట్లున్నారు. ఇది యేమిభయంకరాకారము! దైవమా! ఈదిక్కుమాలిన మధుపానభూతమునకు నానాథు నేల దాసునిఁగావించితివి? దాసీ! కుఱ్ఱవాని నెత్తికొని లోని కరుగుము.

లక్ష్మి—మీయానతిప్రకారము—(బాలునితో నిష్క్రమించును)
(త్రాగి తూలుచు శంకరరావు ప్రవేశించును)

అన్న—(మేలిముసుగు సవరించుకొని ప్రక్కన నిలుచును)

శంక—(చూచి) ఓహో! మాలేడీ (Lady) అన్నపూర్ణాదేవిగారు కాబోలును! హిందూస్త్రీలకు పుట్టు పెద్దరోగములలో నిది యొకటి ముసుగు తగిలించుకొని మూడువంకలు తిరుగుట?

అన్న—(భర్తవంకకు దిరిగి) నాథా! నిరంతరము మీపాదపద్మపరిచర్యలకర్హురాలనైన మీదాసినగు నన్ను "అన్నపూర్ణాదేవిగా" రను పెద్దపేరునఁ బిలువ నేల?

శంక—ఏలనా! ఈదినముఁగూడ మేము త్రాగివచ్చినందులకై మీరు దండింపకుండఁ జేసికొనుటకు.

అన్న—హరి హరీ! ఎందులకు నిందించెదరు? నే నెన్నఁడైన మిమ్ము పలెత్తుమాటాడి యెఱుఁగుదునా? మీరు ప్రభువులు, నేను దాసిని. మిమ్ము దండించుటకు నాకధికారము గలదా?

శంక—అధికారము లేదని అణఁగియుంటివిగాని, తాఖతుగలిగినచో దండితువు కాఁబోలు నేమి?

అన్న—నాథా! వచ్చినదే తడవుగ నన్నిట్లు వాయఁదిట్టుటకు నే నేమి యపరాధము చేసితిని?

సీ. పతికన్న వేరుగా పరదైవతము నాకుఁ
    గలుగఁబోవ డటంచుఁ దలఁచుకొంటి
నాథుని పదపూజనంబె నా కిహ పరో
    త్తరణమౌ గతిగాఁగ నరసికొంటి
ఈ యనాథకు హృదయేశ్వర ముఖదర్శ
    నమె ప్రమోదం బని నమ్మికొంటి
ఎట్టి కష్టము లావహిల్లిన మీయండ
    పీడని ధైర్యంబుతోడ నుంటి

ఆ. వె. నిష్కళంకమైన నిర్మలభక్తితో
సతము మిమ్ము పూజ సల్పుచుంటి
నట్టి పాదదాసి నగు నన్ను నిష్ఠు
భాషలాడ నాదు పాపమేమి?

శంక—హాహాహాహాహా! వెఱ్ఱిదానా! అన్నపూర్ణా! ఈ మాత్రమునకే దుఃఖించుచుంటివా? ఊరక పరిహాసమునకై నిన్నిట్లంటినిగాని, యిది నిజమనుకొనకు. మేము నేఁడు చాల సంతోషముతో నున్నాము. ఆ సంతోషమున మా దేవిగారివైన నీతో పరిహాసము లాడితిమి. సరేగాని—మాసంతోషమునకుఁ గారణమేమో యెరుగఁ దలంచితివా?

అన్న—నాథా! అది యెట్టిదో సెలవిందు ఆకర్ణించి యానందమందెదను,

శంక—ముసలిముండకొడుకు మాట ముల్లెకట్టిపైకి వేంచేసినాఁడు. అదే మాకానందము.

అన్న—ముసలిముండకొడు కెవ్వరు? మామగారా యేమి?

శంక—మరి యింకెవ్వరనుకొంటివి? చావకుండ బ్రదుకకుండ నెన్నినాళ్ళు మంచమునఁబడి యేడిపించినాఁడు హాహాహాహాహా!

అన్న—(దుఃఖముతో) శ్రీరామచంద్ర! ఎట్టి ఘోరవార్త వింటిని!

ఆ. ఇంత నేను పాదమిడినంత నుండి న
న్గన్న బిడ్డవోలె కరుణఁజూచె
నట్టి సదయహృదయుఁడగు మామగారి దు
ర్మరణవార్త పిడుగుమాడ్కిఁ దోచె.

కంక—(అసహ్యముతో) ఛీ ఛీ! జ్ఞానహీనురాలవు. నీ దుస్స్వభావమే యిది. అందులకే నిన్ను నేను నిందించుచుందును. ఆఱు లక్షల రూపాయిలు, యాఱువందల యెకరముల మాగాణి, ఆనందకరములైన యుద్యానవనములు, రత్యున్నతములైన సౌధములు! వహ్వా! అనాయాసముగా లభించెనని నే నానందపడుచుండఁగా నీకు విచారమా? ముసలిముండకొడుకు చచ్చిననేమి? పుచ్చిననేమి?

అన్న—అయ్యయ్యో! ప్రాణేశ్వరా! గృహాధికారి — వృద్ధుడు — మహావిజ్ఞానశీలుఁడు—ఒక్క చేతిమీఁదుగా యింత ధనమును సమార్జించిన యైశ్వర్యవంతుఁడు—మరణింపఁగా ఆయన గర్భవాసమునజన్మించిన కుమారులైన మీరు లోకముకొఱకైనను రవంత దుఃఖము నైన సూచింపవలసిన విధాయకముగాదా! వృద్ధులైన మామగారు శాశ్వతబ్రహ్మకల్పముగా జీవించియుందురా! ఎన్నఁడో యొకనాఁడు మరణింపవలసినవారే కదా! వారి యనంతరమున నీ యైశ్వర్యమున కధికారులు మీరేకదా! ఇంతలో మీరిట్లు వెలితెపడుటంజూచి లోకు లన్యథాతలంపరా!

కంక—ఛీ! ఇట్టి మనోవ్యాకులప్రద మగు ప్రసంగమును వినలేకయే నేను కొంపకుఁ గూడ వచ్చుట మాని వేసితిని. మఱల నీ దిక్కుమాలిన యుపన్యాసముల నారంభించితివి. గిరికుమారి యెన్నడైన నిట్లు మాటాడియెఱుంగునా? దానికిఁగల జ్ఞానము నీ కేల లేదు పశువా!

అన్న—నాథా! పడుపువృత్తి గల గిరికుమారిని సంసారినగు నాతోఁ బోల్పదగునా? మీతో నిట్టి ప్రసంగ మొనరించుటకు మీ మంచిచెడ్డలతో దానికేమి యనవసరము? ఎట్లైన మీ మనస్సు

రంజిపఁజేసి ధన రక్షణ జేయుటయేకదా దాని వృత్తి ధర్మము! గిరికుమారి మీా. వ నిప్పటికి లక్షాధికారిణి యైనదిగాదా!

శంక—ఛీ! నోరు కట్టిపెట్టు పన్నెండైన సంవత్సరముగా! దానిని మాత్ర ము దూషించిన యెడల నే నోర్చువాఁడను గాను దాని యైశ్వ ర్యములంజూచి నీ కింత కడుపు మంట యెందులకు? నీవుగానీ నీయబ్బ, మరి యెవ్వడైనగాని,—దానిని లక్షాధికారిణినిగా జేసినారా?

అన్న—రామరామ! దాని నేమని దూషించితిని? తమ యర్ధాంగి నగు నాకీ మాత్రపు సంభాషణమునకైన నధికారము లేదా?

శంక—లేకేమిా! సర్వాధికారములును నీవే కదా! గిరికుమారి యెవ్వతె—పడుపుముండ? దాని కొంపకే పోవుదునులే। నీ యధికారములతో నీ విందే యుండుము. (పోబోవును)

అన్న—నాదా! నాథా! ఒక్కనిమిషము తాళుడు. మైల స్నాన మైనఁ జేసిపొండు.

శంక—ఒక్క క్షణ మాగును! (అనుబంధం 2)

(తోసివైచి నిష్క్రమించును)

(తెర వ్రాలును)

రంగము 2

స్థలము :—గంగారాముని గృహము

రాధా—(అనుబంధము 3)

నాతండ్రియగు గంగారామునకు ధనముపై ప్రేమ, మా అమ్మ యైన నాందీదాయికి అధికారముపై ప్రేమ. నా మట్టునకు నాకు వలపుగానిపై ప్రేమ. అహాహా! ఆ జయరాముఁ డెంత అందమైన వాఁడు! (చేతి గడియారము చూచి) అయిదుగంట లైనది. వచ్చెదనని చెప్పినవేళయైనది? ఏమి చెప్పుమా ఇంకను రాకున్నాడు? అదుగో బయట చప్పుడు. తప్పక జయరామ సింగే వచ్చియుండును. (తలుపు తెరచును)

(చేతిలో నొక పుస్తకముతో జయరాం ప్రవేశము)

జయ—వెల్—మై డియర్ యంప్రెస్। గుడీవినీంగ్,

రాధా—అన్నమాట తప్పకుండ అనుకొన్న వేళకు సత్యహరిశ్చంద్రుని వలె సరిగా వచ్చినారే!

జయ—అన్నమాట యేమి? నా మాటయే తప్పలేదు నాకన్నలు గాని, తమ్ములుగాని లేనే లేరు.

రాధా—చాలులెండి! కవీశ్వరులైనందుకు కడు చమత్కారముగా మాటలాడు చున్నారే!

జయ—ఆ కవిత్వమంతయు నాబుద్ధిలో లేదు. నీ మొగములోనున్నది. నీ మొగము చూచగనే నాకీ కవిత్వము పుట్టుచుండును.

(అనుబంధము - 4)

(గంగారాం సేట్ ప్రవేశము)

గంగా—(చూచి అసహ్యపడి) అరే బాపురే బాప్-ఛోకిడికాప్యార్ ఘర్ కాలచార్ - ఈ జయరాం ముండకొడుకు ఇన్నాళ్ళకు నాచేత బడినాడు. చేతఁబడ్డ వీనిని చెప్పుదెబ్బలతోఁగాని సాగ నంపను. కానీ, వీని సరసము నీ చాటునుండి కనిపెట్టెదను.

(చాటున నుండును)

రాధా—ప్రియా! మీ చేతియందలి గ్రంధమేమి?

జయ—ఇదియా! ఇదియొక నాటకము.

రాధా—మీరు వ్రాసినదేనా?

జయ—మరియొకరు వ్రాసినదానిని మా గ్రంధ మని చెప్పుకొనుటకు మాయచేసి బ్రతుకు మైరావణ కవి ననుకొంటివా యేమి?

గంగా— గతిలేక వీడీ నడుమ కవిత్వము కూడా నేర్చినాడా? సరిఅట్ల యిన పద్యలక్షణమును నేర్పిన గురువునకు పంగనామములు పెట్టి నాడన్నమాటే.

రాధా—అట్లయిన నీ గ్రంధము పేరేమి?

జయ—గంగారామ సంహారము.

గంగా—(ఉలికిపడి) ఏమీ నా సంహారమా?

రాధా—ఇదియేమి! నాతండ్రిని సంహరించు నాటకమా!

జయ—ఔను! నీ తండ్రినే.

రాధా—అయ్యో! అంత దారుణము చేయుదురా!

జయ—వెఱ్ఱిదానా! గ్రంధనామము విన్నంతనే గాభరాపడెదవేమి? ఇది వట్టి కథమాత్రమే కదా? అంతమాత్రమునకే భయమేల?

రాధా—అంతేకదా! నిజముగ చంపరుగదా!

జయ—చంపినమాత్రమేమి? నీ తండ్రి చచ్చినయెడల నిలువచేసిన ధన మంతయు మనకే దక్కును.

గంగా—ఓరి నీ పొట్టపొడిచివేయ? నీ కెంత దుర్బుద్ధి పుట్టెనురా? గంగారాంసేటును నీవటరా చంపువాఁడవు? ఉండుడు. నీకు చెప్పుదెబ్బలు కావలసియున్నవి.

రాధా—మీరిట్టి మాటలాడినచో నిక్కడ నిలువవద్దు. వెడలిపొండు.

జయ—కాదు కాదు. ప్రియురాలా? ఊరక పరిహాసమున కట్లంటిని. ఇది నిజమేనా?

రాధా—ఇంతేకద!

జయ—మఱి ఇంకెంత? సరేగానీ నా గ్రంధములోని గంగారామ సంహా రమును నటించి చూపనా?

రాధా—మీరు నటకులుకూడనా యేమి?

జయ—నీ కింకను తెలియదా? ఛాలెంజిగా యాక్టుచేసినవాఁడను.

రాధా—సరే మీ నటనమును చూపుడు.

జయ—ఎస్. నౌ అయాం దీ సెకన్డ్ హాన్డ్ ఒథెలో.

గంగా—సెకండుహాన్డ్ సిగరెట్టువలెపీఁడు సెకన్డ్ ఒథెల్లోయట

జయ— బ్యాండు ట్యూన్—ఆదితాళం

హాహాహాహాహా - అయ్యాం సెకండ్ ఓథెల్లో ॥హా।
లుక్ ఎట్ - లుక్ ఎట్ మైగ్యాలెంట్
వెరివెల్ - వెరివెల్ - మైట్యాలెంట్ ॥హా॥
అయ్యాం ఆథర్ - అయ్యాం ఆక్టర్—ఎవ్విరీథింగ్ అయ్యాం
యూఆల్ కం అండ్—ఛీర్ మీ ఆఫ్—ఇన్ దిస్ గ్యాలో నైట్ ॥హా॥

జయ—నౌ కమాన్! దిసీజ్ మై రోబ్!

గంగా—(చెప్పుతీసి) నౌ కమాన్! దిసీజ్ మై బూట్.

జయ—(కోటు తీసివైచి ఉత్తరీయమును రోబ్ వలె కట్టుకొనుచు) నౌ కమాన్ దిసీజ్ మైసోర్డుహూప్. (పెన్సిలితీసి వెంద్రుకను కోసి)

హ్హాహ్హాహ్హాహ్హా, నో అయాం ది సెకెండ్ హ్యామ్లెట్ ఒథెల్లో - నో
కిమాన్ నిః లో ఫుట్ లైట్ - హూష్ (దీపము లారిపోవును)
నా బహాద్ ఫోకస్ (ఫోకస్ చూపఁబడును) హ్హాహ్హాహ్హాహ్హా)
నా-అయాం దీ సెకన్డ్ హ్యామ్లెట్ ఒథెల్లో - (తన కోటును నేలపై
మనుష్యాకృతిని పరచి) నో డిసీజ్ యువర్ ఫాదర్ గంగారాం
సేట్. అయాం, నో, రెడీ, ఖూనీ, కర్నే కేలియే. (కత్తిసాము
నటించి కోటుకు సలాంచేయును)

రాధా—వహ్వా! వహ్వా! (చప్పట్లు కొట్టును)

గంగా—(ఆక్షేపణ·) వహ్వా! వహ్వా! ఈ కూరుడు నన్ను ఖూనీ
చేయుటట, ఈవిడ మెచ్చుకొనుట. వహ్వా! వహ్వా!

జగు—ఆల్ రైట్ డిసీజ్ ది మర్డర్ సీన్ ఆఫ్ యువర్ ఫాదర్ గంగా
రాంసేట్ (క్రిందనున్న కోటును పొడిచి దానిపైఁబడి దొరలుచు,
కోటును తనశరీరమునకు చుట్టుకొని కూర్చుండును,)

రాధా—వహ్వా! వహ్వా! (చప్పట్లు కొట్టును)

గంగా—(బయటకు వచ్చి) వహ్వా! వహ్వా! డిసీజ్ ది మర్డర్ ఆఫ్
గంగారాంసేట్। అరే ఉల్లూకా బేటా! (చెవిపట్టుకొని) ఇల్లాంటి
వెఱ్ఱిసరసాలు యేడవకుండా ఇప్పటికి చెప్పుదెబ్బలతో సరిపెడ
తాను. ఈసారి నాకొంపలో కాలుపెడితే ఈ ఖూనీ నీకు జరుగు
తుందనుకో. (అనుబంధము - 5)

(చెప్పుదెబ్బలుకొట్టును. అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

(తెర వ్రాలును)

రంగము — 8

శంకరరావు - గిరికుమారి త్రాగుచుందురు.

శంక—చూచితివా! నా బెబ్బ!

సీ. తండ్రి చచ్చినతోనె తఱగని యైశ్వర్య
ముల కధికారినై నిలచినాను
శ్రీరంగనీతులు చెప్పవచ్చిన కుల
దారనీడిచి కాలఁ దన్నినాను

భరణంబు నిమ్మని పలుమారు కబురంపి
నట్టి తల్లికి సున్న చుట్టినాను
బ్యాంకి రోడ్డున నున్న భవనంబు నెనిమిది
వేలకు తాకట్టుపెట్టినాను
మిత్రి నెలుంగని విందులు మిత్రి తతికిఁ
జేసితిని మఱి యెన్నెని చేయగలను;
వసుధలోపల నావంటి భాగ్యశాలి
యరసి చూచిన దొరుకునే గిరికుమారి!

నా ప్రేమను బడయంజాలిన నీ భాగ్యమే భాగ్యముసుమా! నా సర్వ సంపదలకు నీవే సర్వాధికారివి. కావున నేనే కాక నా మిత్రు లందఱును నీ మృదుపాదములచెంత దాసానుదాసులై నిలువవలసిన వారే!

గిరి—ప్రియా! ఇది యంతయు మీ కటాక్షము! కాని భార్యను నిరాకరించి వచ్చితి ననుచున్నారు, నా నైశ్వర్యమును జూచి యోర్వలేక, మాయలమారిదైన మీ భార్య నన్నేమిచేయునో యని భయపడుచున్నాను.

శంక—ఛీ! ఛీ! ఎంత వెఱ్ఱి యాలోచన చేసితివి? నా వంటివాఁడు నీకుఁ బ్రియుఁడై యుండగా అన్నపూర్ణ నిన్నేమో చేయఁ గలదని హడలి పోవుచుంటివా? అన్నపూర్ణ మొగమైన నింక, జూతునా. పాత చెప్పుతో సమానముగ వదలివేసితినిఁ గదా! ఇంక దాని ప్రసక్తి యేమున్నది? కూడు లేకున్న గుమ్మమున కింత కబళముగా భిక్షమెత్తుకుని తిరిగిననైన సమ్మతింతును గాని, కూటికై దానికొక్క గ్రుడ్డిగవ్వయైన బంపుదునా?

గిరి—వట్టిమాటలు చెప్పినంతనే అవి వాస్తవమునకు రావలయును గదా? కాళ్ళపైబడి వేడుకున్నంతనే మీ మనస్సు కరగకుండునా?

శంక—ఆ! ఏమంటివి? నేనంత దుర్బలహృదయుఁడ ననియేనా నీ యభిప్రాయము? నా ముదుసలి తల్లి తనకు భరణమైన నీయవలసినదని నాల్గుకబురు లంపినను నా మనస్సు కఱగిన దనుకొంటివా? చీటిఁ దెచ్చిన వానిని, చీటికి మాటికి కబురులు మోయ వద్దని చెంపదెబ్బలతోఁగూడ సాగనంపితిని ఏమనుకొంటివో?

గిరి—సెబాస్? ఇప్పుడు నా మనస్సుకు నచ్చింది? కాని పడుచు భార్యను నిరాకరించుట, ముసలి తల్లిని నిరాకరించుట వంటిది కాదేమో యని యెంచె మనుమానము పీడించుచున్నది.

శం—హాహ్హాహ్హాహ్హా ఈ దినమున నీ కనుమానములు పెనుభూతము లగుచున్నవి. లోపలికి బ్రాందిచుక్క అధికముగా పడని లోప మేమో యది యని, నాకు దోఁచు చున్నది. కొంచెము గొంతు తడిచేసికో! (సారాయి గ్లాసులోపోసి)

(అనుబంధము – 6)

(ఇచ్చును)

గిరి—(త్రాగి) మీరన్నట్లు ధైర్యము గల్గించుటలో — దారూకన్న నెక్కువ శక్తిగలవస్తువు కనఁబడదు.

శంక—(వీపుపైఁ దట్టి) సెబాస్! ఇప్పుడు నీకు సారాయి సామర్థ్యము చక్కగా తెలియుచున్నది

(శంకరరావు తల్లియు జానకియు ప్రవేశము)

జాన—అన్నా! అమ్మకు భరణమీయ నని పలికి చీటితెచ్చిన వానిని చెంపదెబ్బలు కొట్టితివట? ఇదియేమి యన్యాయము? కన్నతల్లికి కన్నీరుగార్పించుట ఘనమని తోఁచినదా నీకు? ఎవరైన విన్న నేమందురు? మన వంశపు కీర్తి యంతయు నేటితో మంటఁ గలప దలంచితివా? అన్నా! ఇదివర కేమి చేసినఁ జేసితివిగాక ఇఁకనైన, మనతల్లి నాదరింపుము, కుమారుఁడవైననీవు నిరాకరించినయెడల నామెకు దిక్కెవరు?

శంక—ఓహో! ఇట్టినీతుల నుపదేశింపమని నీవదినె యేమైన బోధించి పంపినదా నీకు? ఓసీ తెలివిమాలినదానా? ముసలి దానిమాట యటుంచుము. నీకును నీవదినెకును మాత్రము దిక్కెవ్వ రనుకొంటివి. మిమ్మందఱనుమాత్రము నేను పోషింతు ననుకొంటివా?

తల్లి—(కోపముతో) ఓరీ! యౌవనమదాంధుఁడా! జ్ఞానహీనుఁడా! నీవు మమ్మందర నేల పోషింతువురా? ఈ సంపద యంతయు నెవ్వరి దనుకొంటివిరా? భ్రష్టుఁడా! పాపాత్ముఁడా! కన్నతల్లి

కడుపుకాల్చిన నీవు గతిలేక పురుగులుపడి చావ వటఁరా! తుదకు నిన్నీమిత్రులును, వేశ్యలును, త్రాగుడు, రక్షించు నటఁరా! ఎంతగా కన్నులు మూసుకొని సంచరించు చుంటివిరా? కులనాశకా! మాతృద్రోహీ! చండాలుడా!

శంక—(పండ్లుకొరుకుచు) ఓసీ! ముసలిబానిసతొత్తా! ఏమని ప్రేలు చుంటివే! చావసిద్ధమైనదానవని - తల్లిముండవని - నిన్నుదయ దలచితిని గాని, లేనిచో—(పిడికిలి చూపును)

జాన—అమ్మా! ఎందుకీకోపము? ఊరకుండుము అన్నా! అమ్మకు పెద్దతనము వచ్చినది. మతి మొదలే లేదు. అట్టిదానిమీద నీ వాగ్రహము చూపిన లాభము లేదు. ఆఱునెలలు సాముచేసి మూలనున్న ముసలిముండను పొడిచెనన్నట్లు నీ ప్రతాపమం తయుఁ జూపుటకీమెయా దొరకినది? చేరదీసిన వేశ్యముండరనా చిందులు ద్రొక్కెదవు, ఇది నీ శౌకఘనము కాదు. నాకును వదినెకును కూడు బెట్టకున్న మానె గుమ్మమున కొక కబళము భిక్షమెత్తుకొనియో, సజ్జనులగువారి యెవరియింటనైన చాకిరి చేసుకొనియో బ్రదుకగలము. పెద్దవాడై చేతి కందినపిదప నీకుమారుఁడే తల్లికి దిక్కగును. కాని జవసత్త్వములు లేక చావసిద్ధముగా నున్న యీముదుసలిదానికి మాత్రము దిక్కు చూపుము. ఈమెను పోషించుట నీవుకాల్చుచున్న సిగరెట్టు మాత్రపు విలువయైనఁ గాఁజాలదు. లోకనింద నేల తల చుట్టుకొందువు? సోదరా నా మనవి వినుము.

గిరి—చూడండి! నన్నెట్టిమాట లాడుచున్నారో! నే నీ దుర్భాషలను వినలేను లోనికి పోవుదును. (పోబోవును)

శంక—ఆఁ! ఆఁ! వలదు. నీకు గోపమువచ్చిన నేను బ్రతుక గలనా? నిన్నెవ రేమనగలరు? నిలువుము.

తల్లి—ఎంత వగలమారి వంకాయవేఁగయ్యాళిగంప!

జాన—అమ్మా! నీ కేమి మతిపోయినదా! మనగ్రహచారమున కేడ్వవలసినదే గాని ఒకరి ననదగిన యధికారము మన కెక్కడిది? మనబంగారము మంచిదైన కంసాలి యేమిచేయుగలడు!

శంక—అమ్మాయీ! విశేషముగ మీరందరును నాతో వాదించిన కొలఁదియు నా శరీరము పొంగుకొనిపోవుచున్నది. తుదిమాట చెప్పెదనులె నా నిశ్చయమును విని మీరిటనుండి వెడలిపొండు.

ఆ. తల్లి లేదు నాకు ; చెల్లెలు లే దింక ?
భార్య లేదు ; పుత్రవరుఁడు లేదు ;
సర్వమునకు నాకు సారాయి బ్రాందియే
గతి యటంచు నెఱిఁగి కదలిపొండు.

జాన—హా! పరమేశ్వరా! ఎట్టి సజ్జనుని నోటినుండి యెట్టి దుష్ప్రలాపంబు లాడించుచున్నావు!

తల్లి—దైవమా! చావసిద్ధముగానున్న నా కేమిగతి చూపితివి? పరలోకమందున్న ప్రాణేశ్వరా? మీ కుమారుఁడు నాకు పిడికెడుకూడైన లేకుండగ జేసినాడు, ఈ దురవస్థ ననుభవింపకుండ చల్లగాఁ బరలోకమున కేగిన మీరే ధన్యులు. నాకు సుమంగలినై చచ్చు యోగ్యత కలుగకపోయెను. ఎంత మహైశ్వర్యముతోఁ దులదూగితినో యంతకంత హీనస్థితి నాకిప్పుడు కలిగినది. బిడ్డా! జానకీ! ఇంక నే నీ హీనబ్రతుకు బ్రతుకలేను. నా కేదైన సింత విషముపెట్టి చంపుము. లేదా! నన్నే నడిసముద్రమునవైన బండగట్టి బలవంతముగ ద్రోసివేయుము.

జాన—అంత పనిచేయుటకు నీ ముద్దులకొడుకు సిద్ధముగనే యున్నాఁడు నాకెందుల కీపాపఫలము ?

తల్లి—నాయనా! శంకరా! ఇట్లు కష్టపెట్టి చంపియు చావనీకుండఁ జేయుటకన్న నీతుపాకితో నొక్కమాఱు నా ముసలిగుండెలలో ప్రేల్చి చంపలేవా? ఇందులకైన నీకుఁ గరుణరాదా?

జాన—అన్నా! అమ్మశోకము నీకు వినబడుటలేదా? చెడ త్రాగి, "తల్లిలేదు, చెల్లెలులేదు, భార్యలేదు, కొడుకులేడు ; నాకు సర్వమునకు సారాయియును సానియే" యని యొడలెఱుఁగక ప్రేలెదరా? ఎంత బుద్ధిహీనుండవైతివి? ఇది నీకు శ్రేయస్సు కాదనుమా ? మాతృశాపము మంటఁబెట్టునుగాని వదలదు

సుమా! ఏకష్టములో బడి నీ పేరు చెప్పుకొనుచు భిక్షమెత్తియైన నీ ముసలిదాని పోషింపలేకపోము. కాని ముందు నీగతి చూచుకొనుము. ఈ యైశ్వర్యము నీకు శాశ్వతముగాదు. కన్నులు తెఱచుకొనుము. సజ్జనులదారిని నడువుము. కులమునకప్రతిష్ఠ తేకుము

శంక—(కోపముతో) హాహ్హాహ్హాహ్హా! ఔనే జానకీ! ముసలిదానిని పోషించుటకు మీరు భిక్షమెత్తవలసిన పనియేమి? నీవును నీ వదినెయు మంచి పడుచుడనములో నున్నారు. సానివృత్తిచే నైన సంపాదింపఁగలరు.

జాన—(కోపముతో) ఓరి! చండాలుడా! మహాప్రతివ్రతయైన వదిన గారిని, లోకజ్ఞానము నెఱుంగని నన్నును సానివృత్తి చేయమని దూషింపుచుంటివా? నీ నాలుక చీలికలుగాను! కులభ్రష్టుడా! త్రాగుబోతా! నీ వెట్టి ఘోరనరకమునఁ బడిపోవుదవో కదా! పాపాత్ముడా నీ కాలమింక నెన్నఁడు సమీపించునురా?

(అనుబంధము – 7)

రంగారావు ప్రవేశము

రంగా—అమ్మాయీ! వీనికి నేను గట్టిగా బుద్ధిచెప్పెదను. నీవు తల్లి గారిని దీసికొని ఇంటికిఁ బొమ్ము వీనికి గన్నులిప్పుడు నెత్తికివచ్చి యున్నవి సరిజేసినఁగాని జ్ఞానమురాదు.

జాన—తాతగారూ! తమ యాజ్ఞప్రకారము చేయుదుము. అమ్మా! ఈ దరిద్రుఁడిప్పుడు త్రాగి యొడలు తెలియకున్నాడు. వీనితో మనకు వివాదమేల? రమ్మ! అన్నిటికివి తాతగారున్నారు.

(తల్లిని దీసుకొని నిష్క్రమించుచు)

శంక—ఓసీ! భ్రష్టముండా! దరిద్రుఁడ నటే నేను? దరిద్రము నాకో మీకో యిఁక తెలియఁజేసెద నులే. హాహాహాహాహా! (త్రాగును)

రంగా—ఓరీ! కుట్టకుంకా! వారేల దరిద్రులయ్యెదరురా?

శంక—కూటికి గతిలేక.

రంగా—వారికి కూటికి గతిలేని కర్మ ...?

శంక—కర్మమా! కర్మమా! పోషించు దిక్కులేక.

రంగా——వారికి దిక్కులేకేమిరా? జ్ఞానహీనుఁడా! మగఁడును దండ్రి యును సంపాదించిన ద్రవ్యమునకు వారి కధికారము లేదా?

శంక——ముసలిపీనుగా! మర్యాద నెఱిఁగి మాటాడుము. దూషించితివా తల చిదుకఁగొట్టగలను. శంకరరావు నేమనుకొంటివో? నీవు సేవకుఁడవు నేను ప్రభువును జాగ్రత్త!

రంగా——(చెవిపట్టుకొని) అరేబేటా! నాకండ్లయెదుట పుట్టి పెరిగిన శుంఠవు! నేఁటి కెంతవాఁడవైతివిరా? ఇప్పుడు నీవుగావు ప్రభుఁడవు-నేను, నీతల్లికి, చెల్లెలికి, భార్యకు, నీకు తిండి పడవేయవలసినవాఁడను నేను నీవుకావు తెలిసిందా?

శంక——ఆఁ! అ! ఒడలు తెలిసికొని మాటలాఁడు.

రంగా——ఆఁ! ఒడలు తెలియదు. త్రాగి.........కన్నులువిప్పి యిటు చూఁడు. ప్రాణములు విడుచునప్పుడు నీ తండ్రి నాకు వ్రాసి యిచ్చిన పవరునామా తెలిసికొంటివా? ఇది సర్కారుస్టాంపు కాగితము. వట్టిదికాదు? బ్రిటిషుబావుటా, నీవు చచ్చిన చావ వలసినదేకాని, నాకీ యధికారము తప్పదు. ముండవలె మూలఁ గూర్చుండఁబెట్టి నీకు నెల కైదువందల చొప్పున నేను భరణమిచ్చెదను బ్రతుకుదెరువు చూచుకో!

గిరి——నడుమ నాకీ శని యెక్కడ దాపురించెను?

రంగా——(బుగ్గపైపొడిచి) ఓసీ ఛటకారీ! నేను శనివలె నీ కన్నులకుఁ గనఁబడుచుంటినా? శంకరరావుడబ్బు చౌకగా నున్నదని వాని కొంప వల్లకాటఁ గలుపవచ్చిన శనివి నీవు కావా? త్రాగి తండనములాడుచు......ఛీ! ఓరీ సేవకా!

సేవ——అయ్యా! ఏమి సెలవు?

రంగా——ఈ శనిగొట్టుముండను సరిహద్దులలో నుండకుండ సాగనంపు మావలకు.

సేవ——ఓసీ! నడిచెదవా? గెంటుదునా?

గిరి——ప్రియా! ప్రియా! (ఏడ్చును)

శంక——ఓరీ! సేవకా! దానిని తాకితివా చూడు!

రంగా—(శంకరరావును చెంపపైఁగొట్టి) అరే ఉల్లూ! నోరుమూసి కొని చచ్చినట్లుండు సేవకా! నీపని గానిమ్ము.

సేవ—(గిరికుమారిని గెంటుకొనిపోవును)

శంక—ఓరీ! ముసలీ! నన్ను చెంపదెబ్బ కొట్టితివిగా! ఇది మఱచిపోక గుండెలలో నుంచుకొనుము.

రంగా—నిషా దిగినదా? మరియొక చపేటము కావలెనా? (ఇల్లంతయు దిరిగి చూచుచుండును.)

శంక—వీఁడు బ్రతికియుండిన నింక నా బ్రతుకు వట్టిదే వీనినిచంపి పవరు నామా గ్రహించుటకన్న మార్గము లేదు.

(తుపాకి పేల్చగా రంగారావు మరణించును.)

సేవ—(ప్రవేశించి) ఎక్కడిదీ తుపాకి చప్పుడు? (చూచి) హా! రంగా రావుగారిని ఖూనీచేసినాఁడు. (నిష్క్రమించును)

శంక—ఐనది ఎగిరిపడి - ఎగిరిపడి - పీనుఁగైనాడు, (పవరునామాను గ్రహించి దుస్తులను విప్పుచుండును)

గంగారాం—(ప్రవేశించి - శంకరరావును పట్టుకొని) అరే! జల్లాద్! ఠైర్! జావ్! ఖూనీచేసి ఎక్కడికి పారిపోవలెనను కొన్నావు

శంక—గంగారాం! ఖూనీచేసితిని నిజమే. కాని, గోలచేసి నన్ను నడి వీధినిఁ బెట్టి సర్కారున కప్పగించిన నీ కేమిలాభము? నీకు కొంతధన మిచ్చెదను, సంతోషముతో వెడలిపొమ్ము.

గంగా—(స్వగతం) ఇప్పుడు వీనిపిలక నాపిడికిట నిఱికినది. వీనిని సర్వ నాశనము చేసిగాని విడువను (ప్రకా) సరేకాని, నీ ముసలివాని నేల హత్య చేసితివి?

శంక—నాతండ్రి వీనికివ్రాసియిచ్చిన పవరునామా వీనిచేఁజిక్కుటచేత.

గంగా—అ పవరునామా యేది?

శంక—(ఇచ్చి) గంగారాం! గంగారాం! నీకు నమస్కరింతును. నా ప్రాణము లిప్పుడు నీ చేతిలో నున్నవి. నన్నుఁజంపినను బ్రతి కించినను నీవే.

శంక—గంగారాం! గంగారాం! పోలీసులు వచ్చుచున్నారు. నేను పారిపోవలెను రక్షింపుము! రక్షింపుము.

గంగా—అంత భయముగలవాఁడవు హత్యయేలచేసితివి? ఉండు పోలీసులు రాకుండ తలుపులు వేసెదను. (తలుపులు వేసి వచ్చి) రెండుపదతులకు సమ్మతించితివా బ్రతికెదవు లేదా పోలీసు వారి కప్పగింతును.

శంక—దేనికైనను సమ్మతింతును త్వరగా చెప్పుము.

గంగా—ఈ పదునాఱు మీఁద నీ ఆస్తియంతయు నాకు వ్రాసి యిచ్చుట యొకటి, ఈ ఖూనీని నీవు చేసినట్లు సమ్మతి పత్రము వ్రాసియిచ్చుట రెండు.

(తెరలో మరల) ఖూనీ! ఖూనీ! పకడో! పకడో!

శంక—అట్లేవ్రాసియిచ్చెదను, వేఁగిర కాగితమును త్వరగానిమ్ము.

గంగా—(ఇచ్చును.)

శంక—(రెంటిపై వ్రాసి యిచ్చి) గంగారాం! ఇక సెలవు. నన్ను పోలీసువారు పట్టుకొనఁగల్గినప్పుడు చూచుకొందునులే.

(పారిపోవును)

(తెరలో) ఖోలో! దర్వాజా!

గంగా—(తలుపు తెరచును)

(సబ్ ఇన్ స్పెక్టరు పోలీసులతో ప్రవేశము)

సబ్ ఇ—అరే! బద్మాష్! ఖూనీ కియా హైతూ!

గంగా—బద్మాష్! తుమారా బావా బద్మాష్ హై తూ బద్మాష్ హై తూ బద్మాష్ కా బేటా హై.

సబ్ ఇ—అరే! హంతక్! చూప్ రహో

గంగా—అరే! తూ చూప్

సబ్ ఇ—కాన్ స్టేబిల్ ఇన్కూ పకడ్ లేవ్?

కాన్ స్టే—(పట్టుకొనబోవును)

గంగా—హాఁ! హాఁ! దూర్ జావ్. అరే అంధా పోలీస్కా బేటా! దేఖో యే కాగజ్ - ఖూనీ కౌన్ కియాజో మత్లబ్, మాలుం హోజాయ్ గా

సబ్—(చూచి ఆశ్చర్యపడి) తబ్ శంకరరావు కహాఁగయా?

గంగా—ఐసా సీదా రస్తామే ఆవ్ - బేటా! ఏతో బాగ్ చలా హై మైతో ఉస్కా మకామ్ బత్లావుఁగా!

సబ్ ఇ—బహుత్ ఠీక్ హై - గంగారాం సేట్! హంకూ మాఫ్‌కర్ దేవ్ - శంకర్ రావ్ కా మకామ్ - మేరేకూ బత్లాదేవ్,

గంగా—అచ్ఛా! సబ్ లోగ్ హమారేసాథ్ ఆజానా చాహియే.

(అందరును గంగారాంవెంట నడతురు)

(తెరవ్రాలును)

రంగూన్ రౌడి
అను పతిభక్తి

ద్వితీయాంకము

రంగము 1

స్థలము — గంగారాముని యిల్లు.

(నాందీబాయి ప్రవేశము)

నాందీ— (అనుబంధము - 8)

నా మగఁడైన గంగారాంసేటునకు డబ్బుదయ్యము పట్టుకొనినది. నా బిడ్డ రాధాబాయి అంకులరాట్నము. మిండఁడెవ్వఁడును దొఱకకపోయెనని మిడుకుచున్నది. ఇంక నేనొక్కతెను. ఇంటెడుచాకిరి చేసికొనుటకు దొరికినాను. ఇంటిమగఁడైన గంగారాంసేట్ గారికి ఈఁడుమీరినను ఎన్ని కష్టములు పడినానో ఈశ్వరుని కెఱుక. నెలతప్పి నేఁటికి మూఁడవమాసం. "ఇకమీఁద ఇంటిచాకిరి చేయలేను. దాసిని కుదర్చక తప్ప"దని దయ్యమువలె వెంటఁబడఁగా — తప్పక కుదుర్తునని ఇంటియాయన చెప్పిఎక్క

డికి వెళ్ళినాఁడో యిప్పటికి జాడలేదు. (విని) సందులో నెవరాచప్పుడు చేయునది.

(దొరసాని దుస్తులతో దాసి ప్రవేశించుచున్నది)

దాసి—ఏమమ్మా! ఏమి? నేనే!

నాంది—ఓహోహో! ఈవి డెవ్వరుబాబూ? దొరసానివలెనున్న దే?

దాసి—ఏమమ్మా! నాతో నేమైన పనియున్న దా?

నాంది—మీ రెవ్వరమ్మా? సందులో నేమిచేయుచున్నారు?

దాసి—నేను సేటుసాహెబుగారి సర్వెంటును.

నాంది—సర్వెంటూ? సర్వెంటంటే ఏమిటి?

దాసి—సర్వెంటనగా తెలియనే తెలియదా? సర్వెంటనఁగా, 'దాసి' అన్నమాట.

నాంది—నీవు దాసివా? అబ్బో! ఇంగ్లీషుదాసివా యేమి?

దాసి—ఆఁ! అన్నమాటే.

నాంది—అబ్బో! అట్లయిన నీకు చాకిరిచేయుటకన్న మాపై సవారి చేయుట బాగుగా తెలియునని తోచుచున్న దే?

దాసి—నీ కా అనవసరప్రసంగమెందుకు? నాతో నేమయిన పనియున్న దా? చెప్పు లేదా వెళ్ళెదను.

నాంది—నీవు దాసీవైనచో నే నెవ్వతెనో తెలియునా?

దాసి—ఏమో! ఎవ్వతెవో.

నాంది—నీవు దాసివైనచో నే ఇంటి "సేఠాణీ"ని.

దాసి—ఏమో! సేఠాణీవో సైతానీవో! నాకుఁ దెలియదు. అసలు పని యున్న దా?

నాంది—(స్వగతం) దీనిమాటలు - దీనివైఖరి చూడఁగా కొంపకు - మారివలె వచ్చినట్లున్నది ఇది గంగారాంసేట్ కంటెఁబడెనా నాకుఁ దక్కఁడు కనుక - దీని నాతనికంటఁ బడనీయకూడదు. (ప్రకాశముగా) అమ్మాయీ! ఉండుండు తొందరపడియెద వెందులకు! నీవు బజారునకు వెళ్ళి రెండణాలు చేపలు, రెండు డబ్బుల ఉల్లిపాయలు? కాని చింతపండు, కాని పచ్చిమిరప కాయలు—

దాసి—ఉండుఁడు. నేను సంతబజారునకు వెళ్ళి సామానులు తెచ్చు దాసిముండ ననుకొన్నావా?

నాంది—మఱి నీవు దాసీవికావూ?

దాసి—నో! నో! అయామ్ ది సర్వెంట్ ఆఫ్ సేట్ సాహెబ్ అనగా నేను సేటుసాహేబుగారి సర్వెంటును.

నాంది—అబ్బో! సీమకుక్కవలె తయారైనావు చిల్లరపనులు చేయవు కాఁబోలును? మఱి నీవు చేసే పనులేమిటి?

దాసి—హమేషా సేటుసాహేబుగారిద[illegible]జరుగా ఉండడం – ఆయనకు డ్రెస్ కావాలిస్తే అందించడం. పండుకొన్నప్పుడు పంకా విసరడం, పక్క వేయుడం.

నాంది—(ఈర్ష్యతో) ప్రక్క వేసి పండుకోవడం.

దాసి—చెడుమాటలాడకు; చెంపదెబ్బలు తింటావు.

నాంది—ముండా! నా యింట్లో యిందుకే చేరావఁటే?

దాసి—రండా! నన్ను తిడతావటే—(అనుబంధము – 9)

ఇద్దఱును కొట్టుకొనుచుండగా గంగారాంసేట్ ప్రవేశించును – ఇద్దరును కలిసి అతనినిగూడ కొట్టుదురు)

గంగా—శాంతించండి! శాంతించండి! గంగా గారీ సంవాదము.

నాంది—ఈ రాక్షసినిఁ దెచ్చి నా నెత్తిమీఁది కెక్కించి తిట్టించవలెనను కొన్నావా?

దాసి—ఈ గయ్యాళిదగ్గర తిట్లుపడమని నన్ను తెచ్చావా?

గంగా—మీరు తిట్టుకోవద్దు – కొట్టుకోవద్దు – మాట్లాడుకోనేవద్దు – సర్వెంటు! నీవు లోపలికి వెళ్ళు.

(దాసి, నాందీబాయి మెటికలు విఱుచుకొందురు–దాసి నిష్క్రమించును)

(తెరలో) సేట్‌సాహెబ్! ఒక దర్వాన్ మీ దర్శనానికి వాచ్చాడు.

గంగా—అచ్ఛా! అచ్ఛా రమ్మనుము.

జయ—♦ (దర్వాన్ వేషముతో ప్రవేశము)

గంగా—బేటా! తూ కౌన్?

జయ—మై హుం ఫయల్‌వాన్.

♦ దర్వాన్ హిందుస్థానీ ద్వారరక్షకుడు.

గంగా—తూ మేరా ఘర్కా ఆయా క్యా వాస్తే?

జయ—నౌకరీకా వాస్తే.

గంగా—నాదీ! మనకు దర్వాన్ అవసరమా ఇప్పుడు?

రాధా—(ప్రవేశించి) ఆహా? అవసరమే' తప్పకుండా ఇప్పుడు మనకొక దర్వాన్ అవసరము. ముఖ్యావసరము కూడాను.

గంగా—అచ్ఛా, బేటీ! అచ్ఛా! దర్వాన్జీ తుమారా నాం క్యాహై?

జయ—హార్వాన్ సింగ్.

గంగా—అచ్ఛా తుమారా బాప్కా నామ్?

జయ—బహదూర్ సింగ్—

గంగా—తుమారా బాప్కా బాప్కానామ్?

జయ—నారాయణసింగ్—

గంగా—ఉస్కా బాప్కా నామ్?

జయ—కల్యాణ్ సింగ్—

నాంది—(నడుమవచ్చి ఒయ్యారముగా) తుమారా సుస్సార్ కానామ్

జయ—గంగారామ్

గంగా—(స్వగతం) ఏ క్యా? మేరానామ్, (ప్రకాశం) అచ్ఛా, అచ్ఛా దర్వాక్ భాయ్, తుమ్కా తెలంగీ బాత్ మాలుంహై?

జయ—జీ, హాఁ?

గంగా—ఐతే హార్వాన్ సింగ్! నీవు మాఇంట్లో నౌఖరీకి తగినవాఁడవే, జీతంమాట మనం ప్రత్యేకంగామాట్లాడుకొందాం, నీకుహమేషా మా అమ్మాయి రాధాబాయిదగ్గర కాపలాఉండే ఉద్యోగము తెలిసినదా? ఎందుకో ఎఱుగుదువా? ఆఁ ఊఁ - సరే! నీకీ ఉద్యోగ మిష్టమేనా?

జయ—చాల చాల యిష్టం—

గంగా—అమ్మాయీ! నీకితఁడు కాపలా ఉండడం ఇష్టమేనా?

రాధా—నాకు చాలా యిష్టం.

గంగా—ఐతే నాందీ! మనం వెళదాం రా!

(నాందీ-గంగా-నిష్క్రమింతురు)

రాధా—దర్వాన్!
జయ—భగవాన్
రాధా—బజారునకువెళ్ళి నాకు ఫలహారము తెచ్చిపెట్టు.
జయ—ఇది ఎగ్రిమెంటులో లేనిమాట.
రాధా—ఐతే-నాసాడి, చాకలషాపులోవేసి వస్తావా?
జయ—ఇది ఎగ్రిమెంటులో అసలే లేనిమాట.
రాధా—ఓహో! నీ యెగ్రిమెంటునూ నిన్నూ కాస్తపరీక్ష చేయవలసినదే. (మీసము లాగివేయును)
జయ—మై యెంప్రస్-అయాం యువర్ సెకండ్ హ్యాండ్ ఒఢ్ఢల్లో.
రాధా—దర్వాన్ మహారాజ్! బ్రిహ్మానందము—

(అనుబంధము-10)

ఇరువురు సమ్క్రమింతురు)

[తెరవాలును]

రంగము 2

స్థలము:—శంకరరావుమందిరము

అన్న— (అనుబందము-11)

కటకటా! ఇదంతయు నాగ్రహకాలమహిమ దప్ప వేఱేమియుఁ గాదు.

సీ. వరగుణోపేతుఁడౌ ప్రాణనాయకుఁడిట్లు
హీన దుష్కీర్తి వహించుటేమి?
సానులకోడను సారాయితోఁగూడి
యుండి, గృహము చేరకుండుటేమి?
జనకుని మరణమే సంతోషమని పొంగి
యంచితధనము వెచ్చించుటేమి?
చావగాఁచిన వృద్ధజననికైనను నొక్క
పిండమైన నొసంగకుండుటేమి?

సుతుని, భార్యను నీగతి వెతల ముంచి
వేశ్యయే లోక మని విఱ్ఱవీగుటేమి?

కటకటా! ఇదియెల్ల దుష్కాలమహిమ
గాక యుండిన నీ స్థితిగలుగు టేమి?

(శంకరరావు - ప్రవేశము)

శంక—పోలీసులు...పోలీసులు...పోలీసులు. నన్ను వెంబడించు చున్నారు? ప్రాణేశ్వరీ! అన్నపూర్ణ! ఇంక నా కేదిగతి? నే నెట కేగుదును?

అన్న—అదియేమి? అదియేమి? పోలీసు లేల మీా వెంటఁ బడిరి? ఏమిద్రోహము చేసినారు?

శంక—ఖూనీ చేసితిని. ఖూనీ...

అన్న—అమ్మయ్యో! ఖూనీయే చేసినారా! ఎవరిని? ఎవరిని?

శంక—ముసలిరంగారావును ఖూనీచేసితిని? మాటల కెడములేదు. నాబుద్ధి కిప్పుడు ఆలోచన శక్తిపోయినది. నాకేదైన మార్గము చూపుము.

అన్న—సరే! జరిగిన దేదో జరిగినది ఈ గదిలో దాగియుండుఁడు, తరువాత సంగతిఁ జూచుకొందుము.

శంక—(ఒకగదిలోనికిఁ బోవును.)

అన్న—(తలపట్టుకొని) ఈ దిక్కుమాలిన మధుపానభూత మెప్పుడా వేశించినదో! అప్పుడే ఇంతదారుణ మేనాఁడైన జరుగునను కొంటిని! పరమేశ్వరా! ఇంకేదిదారి?

(తులసీరావుతో గంగారాం ప్రవేశము.)

తుల—ఏఁడీ ! హంతకుఁ డెక్కడ?

అన్న—(స్వగ) శ్రీరామరామ! పోలీసుపనియుందున్న పాపమున నా తండ్రికే అల్లుని బంధించు కార్యము నప్పగించిరి కాబోలును! నా తండ్రిఉద్యోగమున దయాధర్మములుగాని, బంధువాత్సల్యమును గాని తలంచనివాఁడు. అల్లుఁడైనమాత్రమున క్షమించునా!

గంగా—అయ్యో! ఇదే శంకరరావుగృహము! ఉండిన నిందేయుండ వలెను.

అన్న—నాయనగారూ! ఇది యేమిగంగ్రడగోళము?

తుల—అమ్మాయియీ! ఇప్పుడు నీ బాంధవ్యముతో నాకు సంబంధము లేదు. నేను పోలీసు సూపరెంటెండెంటును. నా కర్తవ్యమును నేను నెరవేర్చుకొననైతినేని నామర్యాద దక్కదు.

అన్న—పోనిండు అది అట్లేగావచ్చును ఇంతకును జరిగిన వ్యవహార మేమి?

తుల—నీ భర్తయగు శంకరరావు రంగారావును చంపిన దోషమున నిప్పుడు హంతకుడైయున్నాడు. అతడియింటనున్నట్లు మా కనుమానముగా నున్నది? పర్యాయమగా చూచెదవా? యమ్మా సోదా చేసుకొమ్మందువా?

అన్న—నాన్నగారూ! సోదా చేసికొనుటకేమి? అదియొకవిషయము గాదు. చేసుకొనవచ్చును. గాని నే నడుగుప్రశ్నకు దయతో నుత్తరమిచ్చెదరా?

తుల—అమ్మా! ఇప్పుడు నీప్రశ్నల కుత్తరమిచ్చుటకు నావకాశమును లేదు ఇది సమయముకాదు. కాని సూక్ష్మముగ తెమల్చితివా చెప్పినపిమ్మట నావిధ్యుక్తకార్యమునఁ బ్రవేశింతును.

అన్న—జనకా! అల్లుఁడు హంతకుడేకావచ్చును. అంతమాత్రమున మీగర్భమున జనించినపేకపుత్రినైన నాబ్రతుకును పదటఁగలుప సిద్ధమగుటకు మీ అంతరాత్మ యంగీకరించునా?

తుల—అమ్మాయియీ! నే నేమి చేయుదును? ఇది యనివార్యబంధనా సహితమైన సర్కారువిధి యని నీవుమాత్ర మెఱుంగవా? దానిందప్పి నేను దోషము నొడిగట్టుకొందునా?

అన్న—తండ్రీ! నీకు కేవలము ఉద్యోగధర్మమే ముఖ్యమా! పుత్రిక యందు వాత్సల్యముగాని, జామాతయందు సానుభూతిగాని యక్కఱలేదా? నాకు కష్టమువచ్చినచో - అది నా తండ్రివగు నీకుమాత్రముగాదా? నాపసుపుకుంకమును నష్టేటఁగలిపెదవా? తండ్రివగు నీవు నాకు చేయు దాన ఱడిదేనా? కన్నవాడవు నీవు గలవని గంపెడాశతోనున్న నాకింక గతి యేమి? జనకా! పాదములపైఁబడి వేడికొందును. అల్లుని క్షమించి ఆత్మజనగు

నన్నుఁ గరుణింపుము! ఉద్యోగధర్మమునే పట్టుకొని యూరకు పొందుట నీకుఁ దగదు. నాకు పతిభిక్ష దయసేయుము.

సీ. తొడపైనఁజేర్చి ముద్దులనాడి, నను సాకి
    నట్టివాత్సల్య మేమయ్యెనయ్య?
  ఘనమైన యాభరణంబుల నొసంగి నా పెండ్లి
    సలిపినకృప యెందు సమసెనయ్య?
  "అల్లుడా! రమ్మని" యాదరించిన కృపా
    పరత యంతయును నెందరిగెనయ్య?
  కోరిన దెల్లను కొఱత లేక డదీ
    ర్చిన(ప్రేమ యేమూలఁ జేరెనయ్య?
గీ. తనకు నుద్యోగ మొక హేతువుగఁ జెప్పి
  తనయ గొంతుకఁ గోయుట తగునటయ్య?
  లేశమును కృపలేని పోలీసువృత్తి
  యనెడు కత్తిచేతను గోతువయ్య తండ్రి.

గంగా—మహారాజ్! హత్యజేసినవాఁడుఅల్లుడు గోడున నేడ్చుచున్నది కుమార్తె. అంతకఠినముగా నుండుట మీకర్హమైన పనిగాదు, కొంచము దయదలంపుఁడు ఈ మాట నేనెవ్వరికోను చెప్పను.

తుల—గంగారాం! నీకు తెలియదు! నీవు మాటలాడకు.

గంగా—ఆమెదుఃఖమును విన్న నాకే గుండెలు నీరగుచున్నవి! కన్న తండ్రివి, లేక లేక గలిగిన యేక పుత్రిక.

తుల—ఓరీ! నీమాటవాడీనక్క వినయములు నాయొద్దసాగవు. కట్టిపెట్టు

అన్న—తండ్రీ! ఒకరియుపదేశములు నీకేల! నీ యంతరాత్మయే నీకు సాక్ష్యముగాదా! నా(ప్రార్థనం(దోసిపుచ్చక నాకు పతిభిక్షనిమ్ము.

(అనుబంధము-12)

తుల—అన్నపూర్ణా! కన్నతల్లి నీదుఃఖమును వినిన నాకు విచారముగ నే యున్నది, కాని నే నేమి చేయుదును? నాధర్మమును నేను నిర్వర్తింపక తప్పను.

అన్న—తప్పదా? తండ్రీ! తప్పదా?

తుల—తప్పదు. తప్పదు.

అన్న—అల్లుని యుసురు తీసి ఆత్మజను విధవను జేతువా?

తుల—అది మీ వ్రాతఫలము; నే నేమి చేయఁగలను?

అన్న—ఆ వ్రాతఫలమును మార్చుటకు నీకధికారము కలదుకదా?

తుల—నాకేమి యధికారముగలదు? నేను సేవకమాత్రుఁడను.

అన్న—నీవు దయదలంచిన రక్షింపగలవు.

తుల—దయగల్గినవాడనైనచో నీయుద్యోగమున నే చేరి యుండను.

అన్న—నీకడుపును నీవేమంట బెట్టుకుందువా?

తుల—నాకడుపు మండినచో ఆదుఃఖము ననుభవింతును.

అన్న—అంతేగాని, అనుగ్రహింపవా?

తుల—అనుగ్రహ మీజన్మమున లేదు.

అన్న—ఆశ వదలుకొనవలసినదేనా?

తుల—నిస్సందేహముగ -

అన్న—హా! విధీ!

గంగా—మహారాజ్! నీకుమార్తె - నీయల్లుఁడు -

తుల—ముసలిపీనుగా! నోరు మూసెదవా! మూయింప వలెనా?

గంగా—జో హుకుం. (నోరు మూసికొనును)

అన్న—(కోపముతో లేచి) ఓ పాషండుఁడా! బంధువాత్సల్యహీనుఁడా నీవు గొడ్డుబోతువైన నేల కానైతివి? కన్నబిడ్డ కడకాళ్ళఁబట్టి వేడుచుండఁగా కాఠిన్యమును బూనిన నీది హృదయమా? పాషాణమా! ఒక యబల - అందును కడుపునబుట్టిన బిడ్డ - శోకార్తయైన సుత... భర్త ప్రాణరక్షణమునకై ప్రాకులాడుచున్న పడఁతిమాంగల్యమును నిలిపి ఒకదీనుని రక్షించు మహాకార్యము కొఱకై, దయాదాక్షిణ్యముల నెఱుగని నీ యుద్యోగమును వదలుకొనలేవా? ఆర్జించిన ధనపుసంచులుచాలవా? సంపాదించిన బిరుదులతో సంతృప్తిగలుగలేదా? అల్లుని ప్రాణములు తీసి అధికారుల మన్ననల నందుదువు; ఇంతేకదా నీప్రతాపము ఇదియేగదా నీయుద్యోగధర్మము? మా సంసారమును మారణము చేసి తండ్రివైన నీవింకొక బిరుదును సంపాదించుకొనుట ఘనమనియే యనుకొనుచున్నావా? ఈ యుద్యోగమును నీవు మా

[illegible] ఛీ! తలుపొత్తుమా!
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] నాలఁ దన్ని చేసి
[illegible] చేడ్కొ[illegible]
[illegible] గోసి
తనయ [illegible] బట్టి యురి తంబ
మున పిల్చి రక్తము కనులఁజూచి

గీ. ధనము నధికారమును బికుదములె ఘనము
గాఁగ నెంచుచు, శాశ్వతకల్పకముగ
నీవు నీ యధికారు లీనిఖిలజగతి
మాఁటగట్టుక చత్తురే! మూఢహృదయా.

తుల—చాలింపు మింక నీ యార్భాటము! నీవు బిడ్డవు కావు నేను తండ్రినిగాను. ఆహంతకుని చూపెదవా? లేదా?

అన్న—హంతకుడేమో, నీవేమో! నే నెఱుంగను.

తుల—ఓసీ! ఎఱుంగవా హంతకుని?

అన్న—ఎరుఁగను. ఇంక నన్నింతకన్న నేమిచేసెదవో జేసికొనుము.

తుల—ఆ ద్వారమువదలి నాకు దారినిమ్ము. ఇల్లుసోదాచేయువలెను.

అన్న—గుమ్మమును వదలను

తుల—వదలవా?

అన్న—వదలను.

తుల—వదలించెదను సుమీ?

అన్న—ఆఁడుబిడ్డపై చేయిచేసికొనఁ గలిగినచో చేసికొనుము; నేను వదలను.

తుల—అధికారము నాకడనుండ ఆఁడుది యేమి? మగవాడేమి!

(బలవంతముగ [illegible] లోనికరుగును)

అన్న—(రెండవ ద్వారమున-శంకరరావును బయటకుఁదెచ్చి) స్వామీ! ఇంక మీరు పారిపొండు! నా తండ్రి చూచిన నిప్పుడే బంధింపఁ గలఁడు భగవత్కృపయున్న నెన్నఁటికో పునర్దర్శనము. లేదేని యిదే కడచూపు. మీ పాదములకు నమస్కారము.

శంక—(పారిపోవును)

తుల—(బయటకువచ్చి) గంగారాం! ఆ హంతకుఁడు పరారియైనాడు. ఈయింట కనఁబడలేదు. రమ్ము వెంట నంటుదము.

తుల—
గంగా— } (ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

అన్న—(చేతులు జోడించి) భగవానుఁడా! నా ప్రాణేశ్వరుని ప్రాణరక్షణమున కింక నీ కన్న దిక్కెవ్వరును లేరు. రక్షింపుము.

(అనుబంధము-13)

(నిష్క్రమించును)

తెర బద్దలై ఓఁడ కాన్పించును. శంకరరావు ఓడలోనిగాలి గొట్టముచాటున దాగియుండును. తులసీరావు సముద్రతీరమునకు పోలీసులతో వచ్చును. శంకరరావు సముద్రమున దూకును. ఓఁడ నడచిపోవును. తులసీరాయాదులు నిష్క్రమింతురు. ఒక తిమింగి లము యీదుచున్న శంకరరావువెంటఁ బడును. ఇంతలో షికారు చేయుచు వచ్చిన రమేశబాబును, ప్రభావతియు, నావపై కాన్పిం తురు. ప్రభావతి పిస్టలుతో తిమింగలమును చంపును. రమేశబాబు వలవేసి శంకరరావును నావలోనికి చేర్చి రక్షించును)

(తెర - మెల్లగా వ్రాలును.)

రంగూన్ రౌడి
అను పతిభక్తి

ప్రథమాంకము

రంగము—1

స్థలము : రంగూన్‌లో రమేశబాబు మందిరము
ప్రభావతి హార్మోనియం వాయించుచు పాడుచుండును)

శంక—(ప్రవేశించి) ప్రభావతీదేవి! ఇనుమువలె, కఠినమైన నాహృదయము సైతము మనోహరమైన మీ సంగీతము సూదంటు రాయివలె యీడ్చుకొని వచ్చినది.

ప్రభా—(లేచి మేలిముసుఁగు సవరించుకొని) శంకరరావుబాబూ! ఈ యాసనముపైఁ గూర్చుండుఁడు. రంగూన్ పట్టణమును మీరిది వఱకెన్నఁడును చూడలేదు కాబోలును ఎట్లున్నది!

శంక—ఏమని చెప్పుదును, ఇది దేవేంద్రుని యమరావతీపురముతో సమానమైనదనియు—నిచ్చట నైరావతమను తెల్లయేనుఁగు సైతం కలదనియు, నిచ్చటస్త్రీలు వృద్ధాప్యము నెరుంగక దేవతాస్త్రీలం బోలియుందురనియు కథలుగాచెప్పుకొనుట వింటినేకాని, కన్నుల జూచి యెఱుఁగను. నీ కృపారసమున నీ పుర సందర్శన భాగ్యముం గంటిని.

సీ. అత్యగాధము దీర్ఘమైన యైరావతి
స్వచ్ఛోదకంబు లొసంగుచుండ
అంబరమంటు బౌద్ధాలయ శిఖరంబు
హేమప్రదీప్తి వహించుచుండ
నారాయణుని దివ్య నవమావతారమౌ
బుద్ధదేవుఁడు శాంతమూర్తినుండ
అప్సరస్సౌందర్య మరసి మోడించు బ
ర్మాస్త్రీలు నేత్రపర్వంబుసేయ

నిచట సౌధపంక్తి యిచట సుందరో
ద్యాన వితతి నెందు గానబోము;
రమ్యవిజిత సురపురంబైన రంగూను
పురముసాటి వేరుపురము లరుదు.

ప్రభా—ఆ మహాసంద్రమునం దానాడు మొసలినోటనుండి మీరేమరణించియుండినచో నిజముగా దేవేంద్రునగరమునే చూచియుందురు. కాని, తలవెంట్రుకవాసి యదృష్టరేఖ గలవారగుటచేత భూతల దేవేంద్రనగరమునకు వచ్చు భాగ్యము లబ్బినది.

శంక—చావనున్న నన్ను బ్రతికించిన మీ దంపతులు ఉపకారకులు జన్మాంతము నేను కృతజ్ఞుడనై యుండెదను. కాని నల్లు డనింతు ఆనాటి విషయమును మిమ్మడుగట యేమఱచితి. ఆ చిన్ననావపైతమరు కాకినాడ రేవునకు వచ్చుచుండిన కారణ మేమి?

ప్రభా—నా భర్తగారైన రమేశబాబుగారీ రంగూను పట్టణమునందొక లక్షాధికారియగు వర్తకు లనుసంగతిని తెలిసికొంటిరి గదా! మీ కోరంగిజాతివాఁడొకఁడు రంగూనుకు బాకీచేసి కాకినాడ సమీపముననున్న తాళ్లరేవున తలదాచుకొనెనను వార్త నెఱింగి స్వయముగ నాభర్తగారేనచ్చిరి. అదృష్టవశమున బాకీదారుఁడు దొరికెను చిన్నప్పటినుండియు. నా నాధునకు చేపలవేట ప్రియమైనదగుటచేత చిన్ననావపై వేటాడుచు, మే మచ్చటికి వచ్చితిమి.

శంక—ఆహా! భగవత్సంకల్ప మెంత చిత్రమైనది! ఇంతకును అదియొక హేతువయ్యెనుగాని, నాయాయుర్దాయబలము వలన భగవంతుఁడే మిమ్మచటికిఁ బంపెను సరేగాని, మీరిప్పుడు మీకోరంగి జాతివాఁడని ఏమో పలికిరి కోరంగిజాతియనఁగా నేమి?

ప్రభా—మీరు కోరంగిజాతివారుకారా?

శంక—'కోరంగిజాతి' యను నొక జాతి కలదా?

ప్రభా—ఆహా! కలదు. మీరే "కోరంగిజాతి" వారు మీజాతిపేరే మీకు తెలియదనిన నా కాశ్చర్యముగానున్నదే!

శంక—కోరంగి యేమో, జాతియేమో, నేనెఱుంగను మే మాంధ్రజాతివారము. కాదేని! తెలుగువారము.

రంగూన్ రౌడి
అను పతిభక్తి

తృతీయాంకము

రంగము – 1

స్థలము ; రంగూన్‌లో రమేశబాబు మందిరము
ప్రభావతి హార్మోనియం వాయించుచు పాడుచుండును)

శంక—(ప్రవేశించి) ప్రభావతీదేవి! ఇనుమువలె, కఠినమైన నాహృదయము సైతము మనోమోహనమైన మీ సంగీతము నూదంటు రాయివలె యీడ్చుకొని వచ్చినది.

ప్రభా—(లేచి మేలిముసుగు సవరించుకొని) శంకరరావుబాబూ! ఈ యాసనముపైఁ గూర్చుండుఁడు. రంగూన్‌పట్టణమును మీరిది వఱకెన్నఁడును చూడలేదు కాబోలును ఎట్లున్నది!

శంక—ఏమని చెప్పుదును, ఇది దేవేంద్రుని యమరావతీపురముతో సమానమైనదనియు-నిచ్చట నైరావతమను తెల్లయేనుఁగు సైతం కలదనియు, నిచ్చటస్త్రీలు వృద్ధాప్యము నెరుంగక దేవతాస్త్రీలం బోలియుందురనియు కథలుగా చెప్పుకొనుట వింటినే కాని, కన్నుల జూచి యెఱుఁగను. నీ కృపారసమున నీ పుర సందర్శన భాగ్యముం గంటిని.

సీ. అత్యగాధము దీర్ఘమైన యైరావతి
స్వచ్ఛోదకంబు లొసంగుచుండ
అంబరమంటు బౌద్ధాలయ శిఖరంబు
హేమప్రదీప్తి వహించుచుండ
నారాయణుని దివ్య నవమావతారమౌ
బుద్ధదేవుఁడు శాంతమూర్తినుండ
అప్సరస్సౌందర్య మరసి యోడించు బ
ర్మాస్త్రీలు నేత్రపర్వంబు సేయ

నిచట సౌధపంక్తి యిచట సుందరో
ద్యానవితతి నెందుఁ గానబోము ;
రమ్యవిజిత సురపురంబైన రంగూను
పురముసాటి వేరుపురము లరుదు.

ప్రభా—ఆ మహాసంద్రమునం దానాఁడు మొసలివాతనుండి మీరుమర
ణించియుండినచో నిజముగా దేవేంద్రునగరమునే చూచియుం
దురు. కాని, తలవెంద్రుకంత యదృష్టరేఖ తలనూపుటచేత భూ
తల దేవేంద్రనగరమునకు వచ్చు పుణ్యమబ్బినది.

శంక—చావనున్న నన్ను బ్రతికించిన మీ సతీపతు లిద్దరకును జన్మాం
తము నేను కృతజ్ఞుడనై యుందును. దాని నట్లుండనిండు ఆనాఁటి
విషయమును మిమ్ముడుగట యేమఱచితిని. ఆ చిన్ననావపైతమరు
కాకినాడరేవునకు వచ్చుచుండన కారణమేమి?

ప్రభా—నా భర్తగారైన రమేశబాబుగారీ రంగూన్ పట్టణమునందొక
లక్షాధికారియగు వర్తకు లనుసంగతిని తెలిసికొంటిరి గదా?
మీ కోరంగిజాతివాఁడొకఁడు రంగూనులో బాకీచేసి కాకినాడ
సమీపముననున్న తాళ్లరేవున తిలదాచుకొనెననువార్త నెఱింగి
స్వయముగ నాభర్తగారేవచ్చిరి. అదృష్టవశమున బాకీదారుఁడు
దొరికెను చిన్నప్పటినుండియు, నా నాథునకు చేపలవేట
ప్రియమైనదగుటచేత చిన్ననావపై వేటాడుచు, మే మచ్చటికి
వచ్చితిమి.

శంక—ఆహా! భగవత్సంకల్ప మెంత చిత్రమైనది! ఇంతకును అదియొక
హేతువయ్యెనుగాని, నాయాయుర్దాయబలము వలన భగవం
తుఁడే మిమ్మచటికిఁ బంపెను సరిగాని, మీ రిప్పుడు మీకోరంగి
జాతివాఁడని ఏమో పలికిరి కోరంగిజాతియనఁగా నేమి?

ప్రభా—మీరు కోరంగిజాతివారుకారా?

శంక—'కోరంగిజాతి'యను నొక జాతి కలదా?

ప్రభా—ఆహా! కలదు. మీరే "కోరంగిజాతి" వారు మీజాతిపేరే
మీకు తెలియదనిన నా కాశ్చర్యముగానున్నదే?

శంక—కోరంగి యేమో, జాతియేమో, నేనెఱుంగను మే మాంధ్ర
జాతివారము. కాదేని! తెలుగువారము.

ప్రభా—అది యేమోకాని, మీజాతివారిని బర్మాదేశమునందు కోరంగిజాతివారనియే పిలుతురు. మిక్కిలి హీనముగా కూడా చూచెదరు.

శంక—(ఆశ్చర్యముతో) భళీ! ఇదికడువింతయైనమాట.

గీ. అకటకట! పూజ్యమైనట్టి ఆంధ్రజాతి
గౌరవము మాని 'కోరంగి, వారటంచు
హీనముగఁ బల్కువారె! రంగూనులోన
నితర జాతులకంటెకి హేళనముగ.
ప్రభావతీదేవీ! మాజాతి కింతటి గౌరవహీనత గల్గుటకుకారణ మేమో మీరెఱుగుదురా?

ప్రభా—కారణములు కనఁబడుచునే యున్నవికాదా?

శంక—నాకేమియుకనఁబడుటలేదు దయచేసి యెంటిగింపుఁడు.

ప్రభా—

సీ. జనుల నందఱను కంచరగాడ్దెలట్లుఁ మే
రకమోయువారు కోరంగివారు
గౌరవవ్యాపార కార్యంబు సేయనే
రని కూలివారు కోరంగివారు
అన్నిజాతుల కాలివన్నాల దెబ్బల
శ్రమ కోర్చువారు కోరంగివారు
మానంబు వోనాడి మలమూత్రములను శు
భ్రిముచేయువారు కోరంగివారు
గీ. కొట్టినను తిట్టిన సహించి, గొడ్లవోలె
లొంగియుండు బానిసలు కోరంగివారు
నాగరకతయు, దేహసౌందర్యగరిమ
యుంగలుగనట్టివారు కోరంగివారు.

శంక—హరి హరీ! ఈ పాపపు చెవులతో నెట్టిమాటలు వినుచున్నాను. ప్రభావతీదేవీ! ఎట్టిగౌరవనీయమైనజాతి కీనగరమునం దెట్టి దుర్గతి గలిగినదో తలచిన కొలఁదియు గుండెలు ప్రీలిపోవు చున్నవి.

సీ. అందోళికలనెక్కు నాంధ్రజాతికి నేడు
లంచాల నీడ్చు కాలంబువచ్చె
అవనిఁ బాలించిన యాంధ్రజాతికి నేఁడు
• కూలిచే జీవించు గోఁడువచ్చె
అతిశౌర్యవంతమౌ నాంధ్రజాతికి నేఁడు
పన్నాల దెబ్బలపాట్లు వచ్చె
అధికగౌరవనీయ మాంధ్రజాతికి నేడు
శుద్ధంబు తుడిచెడి క్షోభవచ్చె
అసమసాధ్వీత్వంబున కీర్తినందినట్టి
యాంధ్రజాతికి లంజలౌ నపయశస్సు
వచ్చె; నాగరకత గల్గువారి కిపుడు
మోటువారను కట్టడిమాటవచ్చె

అన్నిటిమాట యట్లుండగా నీకోరంగియను బిరుదు ఎక్కడ నుండి దాపురించెనా యని నాకాశ్చర్యముగా నున్నది.

ప్రభా—అదేమో! నే నెఱుగను గాని ఆదినుండియు మీజాతి కదే బిరుదము.

శంక—ఊహించిచూడ నాకొక్క హేతువు గోచరించుచున్నది. ప్రాయశ, అదియే వాస్తవమైనను గావచ్చును.

ప్రభా—ఏ దా హేతువు!

శంక—కాకినాడ సమీపమున కోరంగి యను నొక పల్లెటూరు కలదు. ఆరంభమున విశేషజనులు కూలిపనులకై కోరంగి గ్రామము నుండి వచ్చియుందురు. ఇచ్చటవారు మీ దేయూరని యడిగిన 'కోరంగి' యని చెప్పి యుందురు. అనాటినుండియు నెచ్చట నుండి యాంధ్రుడు వచ్చినను కోరంగివాఁడని పిలుచుటయే ఆచారముగ మాఱియుండెను.

ప్రభా—అదే నిజమై యుండును. ఇప్పుడు ఈ క్షోభయంతయు మన కెందులకు గాని, శంకరరావూ! నీ పని నట్లు మీ జాతియందు

• లంచా - రిక్షాబండి—పన్నా - కర్ర పాదరక్ష.

కూలివాండ్రు నాగరికత లేనివారేగాని అందఱకు నొకేవిధమగు నపకీర్తిగలిగించుట యన్యాయమని నాకిపుడు దోచుచున్నది సుమా!

శంక—ప్రభావతీదేవి! ఎందుచేత?

ప్రభా—ఎందుచేత నననేల? అందునకు కోటిమన్మథాకార సమానమైన నీ ముఖమండలమే ప్రబలతార్కాణమై యుండలేదా!

శంక—(నవ్వి) అట్లనా! నాముఖమెట్లు మీకుఁ గనబడుచున్నది?

ప్రభా—ఎట్లా? చెప్పుమందువా?

ఉ. అంగజ మోహనంబగు మహత్తర తావకరూపరాశి క
న్నుంగవఁ దోఁచినంతనె మహోజ్జ్వలమారశరాగ్నికీల నా
యంగము సర్వమున్ దహనమందగజేసె ననంగ నింక నీ
యుంగవిలాస మెట్లు తెలియంగల నీగతిఁగాక వేఱుగన్.

శంక—వట్టిమాట — ఇదియంతయునునన్ను హసించుటకుఁగావలయును కానిచో నింతకుము న్నే కదా కోరంగిజాతి యనాగరకజాతి యని గర్భశూలాయమానముగ నెత్తిపొడిచితిరి.

ప్రభా—అది జాతియంతటమీఁదను చేయఁబడిన విమర్శ ప్రత్యేకవ్యక్తుల కాధిక్యత యుండఁగూడదా?

శంక—ఓహో! నీవొక గొప్ప విమర్శకురాలివలె నున్నావే! సాక్షిసంఘమున బొట్టియ్యశెట్టి చచ్చినపిదప సభ్యుడు కొఱఁతపడినాఁడట. జంఘాలశాస్త్రికి దరఖాస్తుచేయుదువా?

ప్రభా—సాక్షియోమో, సంఘమేమో నే నెఱుఁగను గాని నేనుమకరమును చంపి చావనున్న నిన్ను రక్షించిన సాహసకార్యముల యొక్క ఋణభారమును నీవేటికిగ వదల్చుకొనఁ దలచితివి?

శంక—ధనము మినహా—నావద్దకల యేదియైన దాచక యిచ్చెదను.

ప్రభా—మానవుని ముఖభాగమునందు నవనీతముకన్న మృదులమై, రోజాపుష్పముకన్న మనోహర వర్ణవిభాసితమై యొప్పారు ప్రదేశమేది?

శంక—అధరము కావచ్చును.

ప్రభా—మధ్రుచులయందును సమస్త జీవకోటికిని ప్రియతమమైనరుచియేది!

శంక—మాధుర్యము కావచ్చును.

ప్రభా—అధరమునం దట్టిమాధుర్యము నొసంగఁగల యనుభవమేది గలదో దానిని నాకిచ్చినట్లయిన నీ ఋణభారమునుండివిముక్తి నొందగలవు!

శంక—చుంబనమా! అబ్బా! చుట్టుమాటలతో నన్నెంతక్షోభ పెట్టితివి?

(అనుబంధము – 14)

(తెరలో పాదసంచలనము)

ప్రభా—పాదసంచలనముచేత నా ప్రాణేశ్వరునిరాక తెలియుచున్నది.

(ఇరువురు క్రమస్థితియందుందురు)

(రమేశబాబు ప్రవేశము)

శంక—మహాశయా! నమస్కారము.

రమే—మహానందము. కూర్చుండుము శంకరరావుజీ!

(తానును కూర్చుండును)

శంక—(కూర్చుండును)

రమే—మాయింట మీా కేలోపమును గల్గుచుండుట లేదుగదా!

శంక—ఆ! ఆ! యెంతమాటాడితిరి! నాస్వగృహమునకన్న నధికముగా సుఖించుచున్నాను. తమరు నా తండ్రికన్న నధికాదరణమును చూపుచుండ ప్రభావతీదేవి నా తల్లికన్న మిన్నగానన్నుఁజూచు చున్నది. నా పురాకృత భాగ్యఫలమువలననే మీాచే రక్షింపఁ బడితిని. కాని నా హృదయమందలి భీతిమాత్రము నన్ను వదల కున్నది.

రమే—మిత్రుడా! పోలీసువారి భయము నీకెంతమాత్రము నక్కఱ లేదు. నే నీ పట్టణమున నున్నంతవరకు నీ ప్రాణములకు నా ప్రాణముల నిచ్చెదను. ధైర్యము నవలంబింపుము.

శంక—మహాభాగ్యము.

సేవకుడు—(ప్రవేశము - సలాంచేసి చీటీ నిచ్చి) మహాప్రభూ! అవ

ధారు కాకినాడ పోలీసు సూపరింటెండెంటుగారట! తమ దర్శనము కోరుచు ద్వారమున పోలీసు భటులతోగూడ వేచియున్నారు.

శంక—మహాశయా! అతడెనా మామయగు తులసీరావు. వెంటనంటి యిచ్చటికిగూడ వచ్చినాడు. నన్ను రక్షించుటకు మీ కిదే సమయము.

రమే—శంకరరావుజీ! భయమందకు. నీవు నీ జననితోఁగలసి అంతఃపురమున నుండుము. నే నతని సాగనంపెదను.

శంక—రమేశమహాశయా! బహుబాత్ మెహర్బానీ! మాతాజీ! దయచేయుము.

శంక—
ప్రభా—
(ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

రమే—నౌఖర్! ఉసూ్కా అందర్ ఆనేదో!

సేవ—జో హుకుం (సలాంచేసి నిష్క్రమించును)

(భటసమేతముగా తులసీరావు ప్రవేశము)

తుల—రమేశ మహాశయా! సలాం ఆలేఖుం.

రమే—ఆలేఖుం సలాం బైఠియే, తులసీరావుజీ!

తుల—(కూర్చుండి) జనాబ్! సావకాశముగ గూర్చుండుట కిది నాకు సమయము గాదని విన్నవించుకొనుచున్నందులకు క్షమింతురని నమ్మెదను. నేనొక కార్యభారమును పైనిడికొని తమ దర్శనము నకు వచ్చితిని.

రమే—మంచిది. మీ రే కార్యభారమున వచ్చితిరో తెలియజేసెదరా!

తుల—ఈ నడుమ కాకినాడలో రంగారావను పేరుగల వృద్ధుని ఖూనీ చేసి యీ రంగూన్ పురమునకు పరారియై వచ్చిన శంకరరావు అనువాని చరిత్రమును మీరు వార్తాపత్రికల మూలముననైనను వినియుందురు.

రమే—ఆ! వినియుంటిననుకొందును. ఆ విషయమున నా వలన నేదైన సహాయము నపేక్షించి వచ్చితిరా!

తుల——క్షమింపవలయును. ఏదైనసహాయముకొఱకు నేనువచ్చియుండ లేదు. చక్రవర్తి పేరుమీద హంతకుని నాకప్పగింతురనియే నమ్మి వచ్చితిని.

రమే——మీ అభిప్రాయము నాకు తెలియులేదు. మీ వెంట నేను భటునివలె తిరిగి హంతకుని పట్టుకొనవలయునని మీ యభిప్రాయమా?

తుల——అంతటి మాటను లక్షాధికారులగు తమ్ము నే ననగలనా!

రమే——అంతకన్న మీ అభిప్రాయ మేమిటి?

తుల——నాయందు తప్పు గలదేని క్షమింపుడు కాని, సర్కారుహుకుమ్ నాకడ నున్నందున సజ్జనులైన తమ్ము నొప్పింపవలసి వచ్చుచున్నది.

రమే——నీ దొంగతనములను గట్టిపెట్టు. నీ ప్రవర్తన సందేహాస్పదముగ నున్నది.

తుల——అయ్యో! నన్ను సందేహించెదవా! నీయందే నేను సందేహము బూనవలసియున్నది.

రమే——ఎందులకై!

తుల——హంతకుని నీయింట దాచినందులకై.

రమే——ఓ మర్యాద హీనుడా! ఎవరితో మాటలాడుచుంటివో ఎఱింగియుంటివా!

తుల——ఆహా సంపూర్ణము నెఱుంగుదును.

రమే——నేను గొప్ప పలుకుబడిగలుగు లక్షాధికారిని సుమా!

తుల——హంతకుని దాచిన యపరాధివికూడను.

రమే——బస్! బస్! ఇంక చాలు మాటలాడక నా ఇల్లు కదలుము.

తుల——హంతకుని బట్టియిమ్ము కదలెదను.

రమే——నాయింట లేడు.

తుల——లేడా నీయింట?

రమే——లేడు.

తుల——అమర్యాదపాలుగాకు. శోధా చేయవలసివచ్చును.

రమే—సాహసమున్న సోదా చేసికొనుము.
తుల—భటులారా! ఈ యిల్లు సోదా చేయుడు.
భటు—(వెదుకఁబోవుదు)
రమే—హాల్ జావ్!

(మెల్లగా తెర వ్రాలును)
స్థలము : కృష్ణమూర్తి యిల్లు.
(అన్నపూర్ణ - జానకి ప్రవేశము)

జాన—వదినా! దుఃఖించిన ప్రయోజన మేమైననున్నదా? కన్నులువాచి కడుపు రవులొని పోవుటకన్న కార్యమేమియున్నది? సర్వము తెలిసినదానవు నీవును సంతాపమందిన నింకేమైన నున్నదా?

అన్న—మఱదలా! భర్తృవియోగదుఃఖమొకటి కార్చిచ్చువలె కాల్చు చుండగా; మామగారు సంపాదించిన యాస్తి గృహసమేతముగ మార్వాడిచేతఁ బడిపవ్వుడీ వ్యర్థప్రాణికి దుఃఖముగాక యింకే మున్నది. పోనిమ్ము ఆస్తిమాట యేమైనను ఆయన ప్రాణము లైన తిన్నగానుండిన సంతసించియుందును. రాజభీతిచే రంగూ నునకు పలాయితుడైన ప్రాణేశ్వరుఁడు మఱల వచ్చునా? నాకు దక్కునా? (ఏడ్చును)

జాన—ఏమిపని యిది? చంటిబిడ్డవలె నేడ్చుట సమంజసమేనా!

ఆ. వె. ఒక్కరీతి దినము లుండునె! సాంద్రఘ
నాఘనములు వాయుహతిఁ దొలంగు
నట్టు లెన్నడైన నాపదలెడఁబాసి
శుభము గలుగకున్నె శుభవిచార!

అన్న—ఏనాటికైన సుఖమై వచ్చి మనకందఱ కానందము గూర్పఁ గలఁడు గాని, ఇదియేమి? ఆస్తినంతను గంగారామునకు వ్రాసి యిచ్చుట యెందులకో తెలియకున్నది. మోసమేమైన జరిగి యుండునేమో.

(కృష్ణమూర్తి - మోహనరావుతో ప్రవేశించును)

జాన —
అన్న — } లేచి నిలుతురు.

కృష్ణ—అక్కా! కూర్చుండుము. చిన్నవాడనైన నాయెుద్ద మర్యాద యేల! (కూర్చుండును)

మోహ—అమ్మా! అమ్మా! (తల్లి దగ్గరకుపోవును)

అన్న—నాయనా! నామోహనా! నీ దెట్టి దురదృష్ట జాతకమురా తండ్రీ!

చ. ధనముకలంతకాలమును, తప్పక నీతఁ డదృష్టజాతకుం
డనుచు వచింతురి భావిఫల మంతయు దెల్పెడివారిపోల్కి బ్రా
హ్మణులు ధనాశచేతి; నిజమంచుఁ దలంత్రు జనంబుదాని; నీ
యనుపమఫాలభాగలిఖితార్థముఁదెల్పడు జోస్యు డొక్కడున్.

కృష్ణ—అక్కా! పండితులపల్కు లొక్కనాఁడును ప్రమాణరహిత ములు కాజాలవు. వారు వచించిన చందమున నా చిన్నమేన ల్లుండు తప్పక అదృష్టజాతకుఁడే కాఁగలడు.

అన్న—తమ్ముఁడూ! కలసిపోయినను ఉట్టివంకకే చూచె నను విధమున మాటాడుచుంటివికదా! ఐశ్వర్యమంతయుఁ దగులఁబడి పోయి నను అల్లుఁడుమాత్ర మదృష్టశాలియే యనుచుంటివి.

కృష్ణ—సోదరీ! కుఱ్ఱవానివిషయమున నీకట్టి బెంగతో నిమిత్తము లేదు. ఏమందువేని—

ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియున్ సుతులు తాతలు నేతలు కల్గ రెవ్వరున్
చెల్లకయున్న దీధన మశేషముఁగా; తిన దిక్కు లేక నా
కెల్లవిధంబులన్ సుఖము నిచ్చె నిలన్ పరమేశ్వరుండు; నా
యుల్లున కిత్తునాధనమునందు సగంబు; సతీవతంసమా!

అన్న—నాయనా! నీ యుదార హృదయమునకు భగవంతుఁడు నిన్నా శీర్వదించునుగాక! ఎప్పటికి నీకిట్టి బుద్ధియే స్థిరమైయుండుఁగాక నీవు నామఱదలగు జానకిని ప్రేమించి వివాహమాడ దలంచి నందువలననే మీకును మాకును గల సంబంధముగాని, నిజము విచారించినచో అంతకన్న మాపై దయదలంచు నవసరమేము నీకేమియున్నది! తండ్రిడైశ్వర్యమును పోగొట్టుకొని నాబిడ్డ తండ్రి యితరుల తిండికొఱకు కాశించునా! ఇది యెున్నటికిని

జరుగదు. భాగ్యము లేకున్న యెడల పంచలఁ బట్టుకొని బిచ్చ మెత్తుకొని జీవింతుము గాని, పరాన్నభుక్కులమగుదుమా!

కృష్ణ—(స్వగతం) ఆహా! పరమేశ్వరా! యీమె కిట్టిబుద్ధి పుట్టనేల?

మోహ—మామా! నాకొక చిన్న మోటారుబండి కొనిపెట్టవూ!

కృష్ణ—మోటారుబండితో నేమిచేయుదువు మామా!

మోహ—నాన్నగారి దగ్గరకు వెళతా?

అన్న—(తనలో) హా తండ్రీ! నాయనగారిదగ్గఱకు వెళ్ళుభాగ్యమే యున్నయడల మన యదృష్టరేఖ లిట్లుండ నేలరా!

కృష్ణ—మీనాన్నగా రెక్కడనున్నారు మామా!

మోహ—మా పెద్దబంగాళాలో నున్నారు.

కృష్ణ—లేరుమామ! మీా పెద్దబంగళాలో మారువాడీ వాఁడున్నాడు మనము వెళ్ళితిమా వాఁడు కఱ్ఱతీసుకొని కొట్టును.

మోహ—ఆ! ఏమిటి? మామయ్యా! మారువాడీవాఁడా! మనలను కొట్టునా! నాబలము తెలియకుండా మాటాడినావు మామయ్యా వానిబుర్ర చితుకకొట్టెదను. నావెంట నిప్పుడేరా.

(అనుబంధము-6)

కృష్ణ—ఆగు! మామయ్యా! పోవుదము మీానాయనకన్న మంచిపేరు తెచ్చుకొనెదవు మామా! (ముద్దిడుకొనును)

అన్న—హా! తండ్రీ! నీముద్దుమురిపెములను చూచుటకు నీ తండ్రి గారి కదృష్టమున్నదో! లేదో కదా!

ఆ. వె. కన్నతండ్రి! ఇంత పిన్నటనే నీకు
పితరుఁడుండి లేనిగతిఘటిల్లె;
నిన్ను గాంచుభాగ్య మున్నదో లేదో? నీ
తండ్రికంచు గుండెతల్లడిల్లు.

(ముద్దిడుకొనును).

మోహ—అమ్మా! అమ్మా! నీవెందు కేడ్చుచున్నావే!

అన్న—ఇఁక నా కేడుపేవిధి విధించియున్నాఁడు తండ్రీ!

మోహ—అమ్మా! ని న్నెవ రేమన్నారో చెప్పవే. వాళ్ళను చితుకకొట్టివస్తాను.

కృష్ణ—అక్కా! మీరిక్కడనుండిన నిల్లే దుఃఖింతురు. మీరు దుఃఖించినకొలదియు కుట్టివాఁ డడలుచున్నాఁడు. మీరు లోనికిఁ బొండు. మే మేదోవిధాన మాలోచించి. మార్వాడీచేఁజిక్కిన మీ యాస్తిని మీకు వచ్చునట్లు చేయుదుము.

అన్న - నాయనా! మంచిది మోహనా! రమ్ము. మనము లోనికి పోవుదుము. (లోని కిరువురును నిష్క్రమింతురు)

కృష్ణ—జానకీ ముందుకర్తవ్యమేమి!

జాన—మీమిత్రుఁడు జయరాం గంగారాముని కుమార్తెను వలచి వారి యింటను దర్వానుగా చేరియున్నాడని చెప్పితిరే! తన్మూలమున సాధింప లేమా!

కృష్ణ—అవును - నిజమే జయరాముడు నాకడకు వచ్చెదనిని చెప్పెను ఇంకను రాకున్న వాఁడేమి చెపుమా!

జయ—(దర్వాన్ వేషమున ప్రవేశము.)

కృష్ణ—(స్వ-) ఎవ్వ రీ పురుషుఁడు! (ప్ర-) అయ్యా! నీ వెవ్వడవు!

జయ—ఏమంత యగౌరవముగ 'నీ వెవ్వఁడ'వని మాటలాడుచున్నావు! కనుపడుటలేదా! నేను ఫైల్ వానును.

కృష్ణ—కావచ్చును. ఐన నిన్ను నేనగౌరవించిన దేమున్నది.

జయ—అంతయునగౌరవము, ధనగర్వము.

కృష్ణ—తప్పున్న క్షమింపుఁడు. కాని నీ రాక కేమి కారణము.

జయ—కారణమా! మా ప్రభువైన గందారాంసేట్ గారికి శంకరరావు చాలధనము బాకీయున్నాఁడట శంకరరావు భార్యాపుత్రులు నీయింట నున్నారట. వారేమిచెప్పెదరో తెలిసికొని రమ్మని మా సేట్ గారు పంపినారు.

కృష్ణ—అట్లయిన మీ కేమియు భయము లేదు. ఈ దర్వాన్ మా మిత్రుడు జయరాంసింగ్ తప్ప వే రొకరు కాదు.

(మీసము లాగివేయును)

జాన—(నవ్వుచు నిష్క్రమించును)

జయ—(నవ్వుచు కౌగలించుకొని) మిత్రమా! నా వేషమెంత చక్కగా నమరినదో, నీకు తెలియఁజేయుటకే నే నొనరించిన యీ చిన్న హాస్యమునకు మన్నింపఁదగును.

కృష్ణ—మిత్రుడా! జయరాం! ఈమాత్రమునకే నీవు క్షమాపణ వేడుకొనవలయునా! బాల్యమిత్రులమైన మనకు పరిహాసములు పరిపాటియేగదా! అందు నీవుకవీశ్వరుఁడవుకూడను నీతో మేము మాటాడఁగలమా!

జయ—దానినట్లుండనిమ్ము. ఇంతకును, నీవు నన్నుఁ బిలువనంపిన కార్యమేమి!

కృష్ణ—నీవు గంగారాంసేట్ మందిరమున దర్వాన్ పనియందున్నాఁవట కదా ?

జయ—ఒక "లవ్ ఎఫైయిర్" (Love affair) లో పడిపోయి నేనట్లు చేయవలసివచ్చినమాట నిజమే కాని యిప్పుడు నా యుద్యోగముమాట యెందులకు!

కృష్ణ—ఉన్న వ్యవహారమే దానితో నున్నది. లక్షాధికారియైన శంకరరావు ఐశ్వర్యము నంతను యెట్లో మోసమున నీకు కాఁబోవు మామగారయిన గంగారాంసేట్ చే జిక్కించుకొనిన మాటనువిని యుంటివిగదా.

జయ—ఆ! వినుటయేగాదు శంకరరావు తన స్వహస్తములతో తన తండ్రి రంగారావున కిచ్చిన పవరునామామీఁద వ్రాసియిచ్చిన అక్షరములనే చూచితిని.

కృష్ణ—ఇప్పుడు మన కా పవరునామా కావలెను ఏ యుక్తిచేతనైన గ్రహింపక తప్పదు నీ మిత్రవాత్సల్యముం జూపవలెను.

జయ—త్రాగుబోతును. హంతకుడును నగు శంకరరావు కొఱకుగాదు గాని, పవిత్రమగు నీబాల్యస్నేహవాత్సల్యము కొరకు మహాసాధ్వియగు అన్నపూర్ణాదేవి సౌశీల్యముకొరకును. గంగారాము లోభిత్వముకొరకును నాశిరచ్ఛేదనము చేసి యిచ్చెదను.

కృష్ణ—ధన్యవాదములు! జయరాం! నీకు ధన్యవాదములు.
జయ—అది సరికాని, మిత్రుఁడా! ఇప్పుడు నీకు శంకరరావుపై నింత వాత్సల్యము గలుగుట కేమికారణము?
కృష్ణ—ప్రాణమిత్రుఁడ వగు నీయొద్ద నాకు దాపరిక మేమున్నది?

ఆ. వె. గంగారాము సుతనుఁ గాంక్షించి నీవు ద
దర్థాను వృత్తినైనఁ బూనినటులె
జానకీలతాంగి నేను గాంక్షించి యీ
మోనవృత్తినైనఁ బూనవలసె.

శంకరరావు సర్వైశ్వర్యములును గంగారాముని వశమగుటవలన నిప్పుడించుమించుగా వారి సంసారభారమంతయు నాయం దేయున్నదనిన మాట.

జయ—లక్షాధికారివి; ఒంటరిగాఁడవు; దుర్వ్యసనములు లేనివాడవు; నీ వీ సంసారమునే కాదు, ఇట్టివానిని పదింటినైన పోషింపఁ గలవు అది యుక్తముగానే యున్నది గాని ప్రేమవిషయమున నీకును నాకును సమానధర్మము చెప్పితివి గాని సరిపడని విషయ మే సుమా! ఏమందువేని—

ఆ. వె. నీవు వలచినట్టి నెలతుక సోదరు
కొంప నిలుప నీవు గోరినావు
నేను వలచినట్టి నెలతుక జనకుని
కొంపదీయ నేను గోరినాను.

కృష్ణ—మహాకవివి; నీతో నేను మాటలాడఁగలనా? యింక నీవు నీ కార్యమునం దుందువు కదా?
జయ—అవశ్యముగా.
కృష్ణ—మిత్రమా! చిరకాలమునకు వచ్చితివి. చిన్నవిందారగించిపోవు దువుగాని లోనికి రమ్ము.
జయ—మంచిది.

(అనుబంధము 16)

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు)

రంగూన్ రౌడి
అను పతిభక్తి

చతుర్థాంకము

రంగము 1

స్థలము : రంగూన్ రాజసరోవర ప్రాంతము.

(ప్రవేశము - అన్నపూర్ణ, మోహనరావుతో)

అన్న—కటకటా! వలదు వలదని కృష్ణమూర్తియు, జానకియు నెంత చెప్పినను సముద్రమును సైత మతిక్రమించి, కుజ్జువానితో రంగూను చేరుకొంటిని. వెంటగొనివచ్చిన స్వల్పధనమును వెచ్చించి తినిగాని, యిప్పటికిని నా నాధునిజాడ యీ పురమునఁ గానరాదయ్యె. విశ్రాంతమైన యీ మహాపట్టణమున విభుని యునికి నాకెట్లు తెలియును? పోలీసుల భీతిచే నెందైన దాగియుండెనో, కాక బంధింపఁబడెనో; పలుకరాదు గాని ప్రాణములనే వదలెనో దైవమా! నా కెట్లు తెలియును? ఈ పట్టణమున నాకు దిక్కెవ్వరు? మొక్కెవ్వరు?

సీ. పావన శ్రీ బుద్ధదేవాలయం బైన
పెద్ద పయాగుడి వెదకినాను
అసమాన విక్టోరియా మహోద్యానంబు
నంతయుఁ బూన్కిమై నరసినాను
మధుసురారతులైన యుధముల నెలవుల
శేషంబు వెదకింపఁ జేసినాను
ఉత్తమాంగనల కయుక్తంబులైన రం
డీల గల్లీలలో నెమకినాను

గీ నిర్గమింపరాని మార్గముల్ నైటుబ
జార్లు బార్లు నాంధ్ర సంఘములను
రంగమెల్ల వెదకి రాజసరోవర
ఘట్టములనుఁ గంటి తుట్టతుదకు.

మోహ—అమ్మా! ఈ దినమున మనకు నాన్నగారు కనంబడుదురని చెప్పితివే! ఎక్కడ నున్నారో చెప్పవే! బతిమాలి నేనింటికి దీసికొని వచ్చెదనే.

అన్న—నాయనా! విచారపడకు. మనము నాన్నగారికొఱకే ఇక్కడికి వచ్చితిమి. ఇప్పుడే కనఁబడెదరు.

మోహ—అమ్మా! నాకు నిద్రవచ్చుచున్నదే!

అన్న—అయ్యో! నేనేమి చేయుదునురా తండ్రీ! ఈ కటికనేలపైననే పరుండెదవా! నాపైటకొంగుచే నీ వృక్షచ్ఛాయను శుభ్రపరచి పరచెదను, పరుండుము నాయనా! (అట్లుచేసి పరుండఁబెట్టి) అక్కటా! ఎట్టి వైశ్వర్యవంతునిబిడ్డని కెట్టిపాటు గలిగెను!

సీ. మృదుతల్పములయందు నిదురించు సుకుమారి
కటికరానేలల గడుపవలసె
వెలలేని భోజ్యముల్ వెక్కసంబగు బిడ్డ
యాఁకటి దప్పుల కడలవలసె
అడుగావలకు నిడ నడలుచెందెడు కూన
పరదేశములలోనఁ దిరుగవలసె
లాలితామూల్యచేలముల్ గట్టెడు కూన
కడు జీర్ణచేలముల్ గట్టవలసె
బంధు జనుల చంకఁబాయని మోహానుం
డకట! తండ్రిజాడ లరయవలసె
ఇట్టిపాటుఁ గాంచి యీ మొండిప్రాణమేఁ
దాల్పవలసె! మేను నిల్పవలసె.

(మోటారుబండి ధ్వని వినబడును)

అన్న—ఎవరో విహారాసక్తులు కాఁబోలును మోటారుబండిపై నీవంకకే వచ్చుచున్నారు. (అవకుంఠనము సవరించుకొనును)

(శంకరరావు ప్రభావతితో మోటారుబండిమీద ప్రవేశము)

శంక—(బండిని నిలిపి) ప్రభావతీ! ఈ ప్రదేశము యోగ్యమైయున్నది. కొంతతడవిచ్చట విశ్రాంతిఁ దీర్చుకొందము.

ప్రభా—మీ యభిప్రాయప్రకారమే! (ఇద్దఱును సుఖాసీనులగుదురు)

అన్న—(భర్తనుఁజూచి ఆశ్చర్య విషాదములతో) ఏమియద్భుతము! నేను కలగనుచుండుట లేదుగదా! ఈ వ్యక్తి నా హృదయాధినాథుఁడే యగునా? నా కన్నులేమైనా నన్ను భ్రమింపఁజేయుచున్నవా? కాదు; కాదు. ఆశ్చర్యము లేదు, సంశయము లేదు. ఈతఁడు తప్పక నా మనోనాథుఁడే! ఓ భగవానుఁడా! ఏమి నీ లీలల పరమాద్భుత రహస్యము! ఎన్నినాళ్ళకీ జీవచ్ఛవమునకు పునశ్చైతన్యమును గలిగించితివి! ఆశ్చర్యకరమగు నీ విధానము నేమని పొగడుదును.

సీ. అపరాధులైనట్టి హంతకులకుఁ గల్గు
నట్టి భీతి సుఖమునందు లేదు
దేశసంచారియౌ దోషంబునం గల్గు
కల్మషాంబరములు గానరావు
జన్మస్థలంబును జాయాసుతులఁ బాయు
చింతయౌ హృదయానఁ జేరరాదు
అసహాయధనహీనదశయందుఁ బ్రభవించు
నాందోళనము మందుకైన లేదు
ఇట్టి సంతసంబు హృదయేశునకుఁ గూర్చి
నందుకో రమేశ! వందనంబు;
కాని, యిచట నొక్క కాంతాలలామతోఁ
గూర్చినాఁడ వెంత క్రూరమతివొ?

శంక—ప్రియా! ప్రభావతీ! నాయభిప్రాయమును విన్నపిదప నీవేమి యాలోచించితివి?

ప్రభా—మనోహరా! దీని కొఱకై యింత యాలోచన మేటికి. కాని యొక చిన్న సందేహముమాత్రము నన్ను పీడించుచున్నది?

శంక—ఇంకను సందేహములు కలవా నీకు? నా సాహసా చరణముల యెదుట నట్టి యనివార్యసందేహంబు లున్నను, పటాపంచలై పోవలసిన వే! తెలుపుము ఆ సందేహమెట్టిదో! ఒకలిప్తమాత్రం బునఁదీర్చి వేసెదను.

ప్రిభా—మరేమియు గొప్ప సందేహముగాదు. నాశరీరము నందలి ఆభరణములన్నియుఁ గలసి యేబది వేలవరకున్నవి. అవియన్నియు నా భర్తగారి యినుపమందసమునందే భద్రపరువఁబడియున్నవి. అవి మనచేతఁ జిక్కినయెడల సుఖముగా నెందైనఁ గాలక్షేపము చేయుట కనుకూలముగా నుండునని నా అభిప్రాయము.

అన్న—(స్వ) హా! దైవమా! నానాథున కెట్టి దుష్టబుద్ధిని గలిగించితివి!

శంక—(ఆలోచించి) సరే! ప్రిభావతీ! ఆ యినుప మందసపు తాళ ముచెవు లెవ్వరియొద్ద నుండును.

ప్రిభా—ఒకరియొద్ద నను నియామకము లేదు. గృహమునందే యొకచో భద్రముగా నుండును. నాకు వలసినయెడల నేను గైకొనుట కెవ్వరి యాక్షేపణము నుండదు.

శంక—అట్లయిన నిఁక మనసందేహములు విదాహములైనట్లే. ఈరాత్రి యే నీభర్తనిద్రించు వేళ వానిని తస్కరించెదను. రేపటి తెల్ల వాఱుజామున వేగుఁజుకటియుందే కలకత్తా స్టీమరుపై మన ప్రయాణము, అర్థమైనదా?

ప్రిభా—ఈలోపల నాభర్త యేమాత్రమును అనుమానింపకుండ నుండునట్లు మాత్రము ప్రవర్తింపవలసియున్నది.

శంక—అందులకై నీకు సందేహమక్కరలేదు. అతని కన్నులలో కారము ను జల్లుభారము నాది. ఇప్పుడు నా హృదయము పరమా నందభరితమైనది. (ముద్దిడుకొనును)

(అనుబంధము 17)

అన్న—(మొగముత్రిప్పుకొని శోకముతో) ఓభగవానుఁడా! ఎంత స్వార్థపరులు నీతనకు నగదా పాపహారణ ప్రవీణుఁడగు నాథుఁడ

దురాగతమును నాకంటఁబడవేయుటకొఱకా యిట్టి సమావేళ మునుగల్పించితివి? నే నీఘోరమును తిలకింపలేను. హా! పరమేశ్వరా! (మూర్ఛిల్లును)

శంక—

ప్రభా— (విని ఉలికిపడును)

ప్రభా—హా! మనోహరా! పాపమెవ్వరో యబల కుమారునితో పాటుగ మూర్ఛనొందియున్నది. భిక్షుకురాలని తోఁచుచున్నది. చూచివత్తుమా?

శంక—(స్వగతం) ఇది మా యన్నపూర్ణ కంఠస్వరమువలె నున్నది. అన్నపూర్ణ యిచ్చటకు వచ్చుటయెట్లు సంభవించును? నిజముగా నొకవేళ అన్నపూర్ణయే యైనచో మిగుల ప్రమాదము రాఁగ లదు. ఎట్లయినను దీని నిచ్చటనుండి సాగనంపితీరవలయును.

ప్రభా—ప్రియా! ఏమి యాలోచించుచున్నారు?

శంక—ఇది నే నెరిగిన కంఠస్వరముగానున్నది. నేనొక్కఁడనే పోయి చూచివత్తును నీ వంతదనుక మనకారులోఁ గూర్చుండుము. పొమ్ము నే నిప్పుడే వత్తును.

ప్రభా—చిత్తము. (పోఁబోవును)

శంక—ప్రభావతీ! మాట. నీవద్ద నేమైన ధనమున్న నిట్లిచ్చిపొమ్ము.

ప్రభా—చిల్లరగా నేమియును లేదు.

శంక—ఎంతయున్నది?

ప్రభా—వేయిరూపాయల కాగితమున్నది.

శంక—సరే. దాని నిటు తెమ్ము.

ప్రభా—(ఇచ్చును)

శంక—నీవు వెళ్ళి కారులోఁ కూర్చుండుము. నేనిదే వచ్చెద!

ప్రభా—(నిష్క్రమించును)

శంక—(దగ్గరకు వచ్చి చూచి) సందేహములేదు అన్నపూర్ణయే ఛీ!—ఛీ—! ఎంత అవసవ్యాకారణము! ఈ పిశాచిని యిక్క డకుకూడ నన్ను వెంటాడివచ్చి నాయానందమును పాడుచేయుసంత

ల్పించినదే? దీనికొంత ధనమిచ్చి సాగనంపుటయే యుక్తమైనపని
(ప్రకా) అన్నపూర్ణా! అన్నపూర్ణా!

మోహ—(లేచి) అమ్మా! అమ్మా!

శంక—నాయనా! మోహనప్ప మూర్ఛిల్లినది. ఏదొక పాత్రమునిచ్చెదను ఆ చెరువులోనుండి జలముం గొనిరమ్ము.

(కారులోని పాత్రము నీయగాఁ బాలుఁడు నిష్క్రమించును.)

శంక—అన్నపూర్ణ! అన్నపూర్ణా!

అన్న—(లేచి) హా మనోహరా! ఎంతకాలమునకీ నిర్భాగ్యురాలికి దర్శనమిచ్చితిరి!

(పాదములపైఁబడును)

శంక—లెమ్ము. లెమ్ము. ఇది బహిరంగమైన యుద్యానవనము ఈ ప్రదేశమునందు నిట్టి చేష్టలు చేయరాదు.

అన్న—నాథా! చిరకాలనమూ పేక్షానంతరమున అగ్నిసాక్షిగా వివాహమైన నాస్వత్వమును తమపై నేనె మాత్రిపుచనువుఁ గైకొనుటకు దేశకాలముల యాటంకము గల్గునా!

శంక—దానికేమిగాని నీవిక్కడికెట్లువచ్చితివి? ఎప్పుడు వచ్చితివి?

అన్న—నాడు తిమురట్లు పలాయనమైన వెనుక మన ఆస్తినంతయు మందిరముతోఁ బాటుగా గంగారాముఁడు స్వాధీనపరచుకొనియెను మీసోదరికిని, నాకును కృపాస్వభావుఁడగు కృష్ణమూర్తిశరణ్యుఁడయ్యెను. చిరకాలము తమపోఁబడి నెలుంగక కృశీభూతనై యుండి శుద కెవ్వరో చెప్పిన గాలివార్తవలన తమరీ పురమందున్నట్లు విని సాహసించి వచ్చిన నాదోషమును సైరింపవలయును తమ రికనైనను నా వెంట స్వదేశమునకు రావలయునని ప్రార్థించుచున్నాను!

శంక—ఎందులకు వాంతకుఁడ నను నేరముపై నురిదీయబడుటకా?

అన్న—తమపైనుండి యానేరమును తప్పించు నేర్పాటుచేయుదుమనియు, నందుల కెంతధనవ్యయమైనను వెనుదీయుమనియు, కృష్ణమూర్తి వాగ్దానము చేసినాఁడు.

శంక—నీతండ్రియే నాకు బలవద్వైరియైయున్నాఁడు. అతడు లంచ

ముల కాశపడువాఁడు కాఁడు నీవెఱుఁగుదువుగదా! అందు వలన నేమి లాభము?

అన్న—సౌఖ్యము మన కనుకూలముగా నున్నచో, నాతండ్రి యేమి చేయఁగలడు?

శంక—అన్నపూర్ణా! అందువలన నేమియు లాభములేదు. నీవును నాతోఁబాటుగ యీ విదేశములయందు శ్రమనొందకుము. ఇంటికిపొమ్ము. అదృష్టముండినచో నెన్నటికైన గలసికొనియెదను. నామాట విని మరలిపొమ్ము.

అన్న—నాథా! అన్యాయముగా నన్నేటికి మభ్యపరచి మోసగింప జూచెదరు? ఎవ్వరో పెద్దమనుష్యుని మోసగించి ఆయన భార్యతోఁ గలసి పటవజామునఁనే కలకత్తానీమరుపైఁ బ్రయాణ నిర్ణయ మొనర్చుకొనుటను నేను వినలేదనుకొంటిరా? మరల నిట్టి మోసకృత్యము నొనర్చుచు కలుషజీవన మార్గముననే పరివర్తిల్లెదరా ఇట్టికార్యములు మనకు నిక్కముగ, ప్రమాద జనకములు, నాథా! నాథా! ఈదాసురాలిప్రార్థనంబు ద్రోసి వేయకుడు. (అనుబంధము – 18)

శంక—(స్వగ) ఛీ! ఛీ! ఇది యెక్కడిపీడ దాపురమయ్యె నాకు? వినను తొందరపడఁదగిన సమయముకాదు. దీనికి ధనాశజూపి యావల కంపివేయుట క్షేమమార్గము! (ప్రకా) అన్నపూర్ణా! ఇప్పుడు నీవేమియు నల్లరిచేయకుము. రేపటిదినమే కాకినాడకు జను నోఁడ యొకటి కలదు. దానిపైనీవు క్షేమముగా స్వదేశముం జేరుకొనుము ఈ రూపాయలను ఖర్చులకై దగ్గర నుంచుకొనుము. నేనును త్వరలో వచ్చి కలిసికొందును. (ఇచ్చును)

అన్న—నాథా! ఎంత భ్రాంతు లగుచుంటిరి? ధనముచే తృప్తినంది మిమ్మిమ్మ పాపకూపమున వదలిపోవుటకు నేను వెలకాంతనని తలంచిరా? అగ్నిసన్నిధానమున మీరు నన్ను వివాహామాడితిరి. సదా మీఛాయవలె మిమ్మనుసరించి యుండవలసినదాననే గాని, నాకీధన మెందులకు? భారతవర్షమున జనించిన పతివ్రతలకు

ధవుడేగాని ధనము ప్రధానముగాదని విశ్వసింపుడు నేనిటి ధనము నెంతమాత్రమును లక్ష్యపెట్టుదానను కాను. (నోటును పారవైచి) మీసన్నిధానభాగ్యమునకై నేనిచ్చటికి వచ్చితిని. ఇంక విడువను. నన్నుగూడ మీవెంటఁ గొనిపొండు.

శంక—(కోపముతో) ఓసీ! నిర్భాగ్యురాలా! ఎంతపనిచేసితివి! వేయిరూపాయలను పాడుచేసితివిగదా! ఛీ! ఇంక నీకు సద్గతిలేదు. అదః పతనమే గతి. నేనింక నీమొగముచూడను. నీవేమైనను సరియే.

(పోఁబోవును)

అన్న—(అడ్డమువచ్చి పాదములమీఁదఁబడి) నాథా! నాథా! నన్నొంటరిగ విడచిపోవుట మీకు న్యాయముకాదు. న్యాయముగాదు.

(అనుబంధము - 19)

శంక—(అన్నపూర్ణ చేతిపై పొడుచును)

మోహ—(వచ్చి) అమ్మా! అమ్మా! (ఏడ్చును)

తెరలో—కౌన హై! పకడో! పకడో!

శంక—(పారి పోవును)

రమే—(భటులతో ప్రవేశించును)

రమే—(అన్నపూర్ణ చేతికి కట్టుకట్టుచుండును)

(తెరవ్రాలును)

రంగము 2

స్థలము...గంగారాముని యిల్లు.

(నాందీబాయి కుమారునితో ప్రవేశము)

నాందీ— (అనుబంధము - 20)

నాబిడ్డకూ, లోకంలోవున్న తక్కిన అందరికీ ...లకు భేదము లేదావున్నమాట నిజమే. అదేమిటంటే, లోకంలోవి అందరికీ తండ్రి ముందుగానే యేర్పాటై వుంటాడు. ఇఁ నాబిడ్డడికి పుట్టిన తరువాతగాని తండ్రిని సిసలుచేయడానికి వీలులేదు. మా అబ్బాయికి నీవుతండ్రివిగాఉంటే బాగుంటుదని, యెవరినైనా అడగడం మంచిదేనా! నాకేమీతోచకుండావుంది. అయినా అడిగి చూస్తాను. ఇందులో తప్పేముంది?

జయరాం—(ప్రవేశం)

నాందీ—దర్వాక్
జయ—అరే భగవాన్!
నాందీ—దర్వాక్! నా... చూశావా?
జయ—చూచావటా! చూచాను. ఇది గంగారాంసేట్ యదృష్టం.
నాందీ—గంగారాంసేట్ అదృష్టంయిందులో యేమీలేదు. ఇదంతా నా యదృష్టం
జయ—మీ యిద్దరిలో యెవరి అదృష్టమైనా ఒక్కటే మీ కిద్దరికీ కొడుకేగదా!
నాందీ—ఆః! ఆః! అది నేనొప్పుకోను. వీఁడు నాకొడుకేగాని గంగారాంసేట్ కొడుకుగాఁడు.
జయ—అయితే! యీ బిడ్డకు తండ్రియెవఁని మీనమ్మకం?
నాందీ—నాకూ అదేనమ్మకంలేకుండా వుంది. ఎవనినైనా ఒకతండ్రిని బేరమాడుదామని చూస్తున్నాను!
జయ—అరే భగవాన్! లోకంలో యిలాంటిబిడ్డలుకూడా వుంటారా!
నాందీ—దర్వాక్!
జయ—భగవాన్!
నాందీ—పోనీ గాని నేనొక సంగతి చెప్పుతాను. వింటావా?
జయ—వినదగినదైతే తప్పకుండా వింటాను?
నాందీ—పనిమందితో బేరముకన్నా ఇంటిలోకలసి మెలసివుండేవాఁడవు నువ్వెందుకు తండ్రిగా వుండకూడదూ..
జయ—అరే! భగవాన్!
నాందీ—నీకేదైనా సంబంధం వున్నా లేకున్నా నువ్వే యీపుత్రవాఁడికి తండ్రివి. తెలిసిందా! ఇకంతే; నేనింకోరి అజ్ఞతో పనిలేదు. ఇదుగో! పిల్లవాని నెత్తుకో! నేను మళ్ళీ వచ్చేంతవరకూ నీదగ్గరే ఉంచుకో?
జయ—పిల్లవాఁడేడిస్తే?
నాందీ—ఏడిస్తే పాలిచ్చి సముదాయించు.

జయ—నాదగ్గర కా తెక్కడివి పాపాలు

నాందీ—పాలు పోసింతే తన్నాపాపాలే వ్యనచ్చును.

(నిష్క్రమించును)

జయ—అరే! భగవాన్ - ఇదెక్కడి నసాకమురా బాబూ!

(పిల్లవాఁడేడ్చును)

జయ—అరే బచ్చా ఛూప్! - (ఏడ్చును) అరేఛూప్ రె ఛూప్!

గంగా—అరే దర్వాన్!

జయ—అరే భగవాన్!

గంగా—రాధాబాయి యెక్కడుందీ? దానికి కాపలావుంతే మంటే మానివేసి నీవు వేరే ఉద్యగంలో ప్రవేశించావెందుకూ?

జయ—సేఠాణీ ఈ పిల్లవాణ్ణి నాకప్పగించింది.

గంగా—పిల్లవాణ్ణెత్తుకోవడం కూడా ఉద్యోగమేనా?

జయ—ఈరోజుల్లో తాసీల్‌దార్ల అట్టెండర్ల కదే ఉద్యోగము.

గంగా—వీణ్ణి నేను చూస్తాను. నీవు తక్షణం రాధాబాయి దగ్గర కావలా ఉండు!

జయ—(నిష్క్రమించును) (బాలుడేడ్చును)

గంగా—అరే బాబా! ఛూప్ రహో! ఛూప్ రహో.

(బాలుఁడు మరింత యేడ్చును)

గం—అరే! తేరీపాంపకడ్తాహుం! తేరీకు, సలాంకర్తాహుం ఛూప్ బాబా - ఛూప్ (ఏడ్చును) అరె అరె బడీ ముష్కిల్కా కామ్ హై! అభీ మై క్యాకరుం! అరె దర్వాన్ - బచ్చా రోతాహై దర్వాన్ (బాలుఁడేడ్చును)

గంగా—(కోపముతో) అరే సువ్వర్కా బచ్చా ఛూఫ్

(కొట్టును బాలుఁడు మరింత యేడ్చును)

గంగా—అరెఖుదా! మై క్యాకరుం! అరే దర్వాన్! ఇదగావ్ యార్ బచ్చా రోతాహై దర్వాన్.

జయ—(ప్రవేశం) అరే భగవాన్! ఆర్చి ఆర్చి హైరాణ్ అయిపోయినానా బాబూ! ఈపిల్లవాణ్ణి లోపలికి తీసుకెళ్ళి తల్లికిచ్చేసిరా! వెళ్ళు.

జయ— సేట్ జీ తమకొక ఉత్తర మొచ్చింది.
గంగా—ఇచ్చేసి వెళ్ళు. వేగిరంగా మళ్ళీ రావాలిసుమా
జయ—బాలునితో (నిష్క్రమించును)

(తిరిగి ప్రవేశము)

గంగా—(ఉత్తరము విప్పి చదువును)

శ్రీరస్తు

'భయంకర వీరదుర్గామహాకాళ్యై నమః'

గంగారాంసేట్ గారి సన్నిధికి

మీయింటిని మీకుమార్తెను ఆశ్రయించిన భూతం వ్రాసే దేమనగా,
గంగా—అరే బాబూ భూతం వ్రాసిన ఉత్తరమా! భూతం అంటే:
జయ—భూతం అంటేనా? సైతాన్!
గంగా—అరే దర్యాన్!
జయ—అరే భగవాన్!

గంగా—ఈదయ్యపుత్తరం చూస్తే నా గుండె దడదడ లాడుతుంది. దీన్ని చదివి వినుపించు.

జయ—(చదువును)

"నేను నీకుమార్తెయైన రాధాబాయిని ఆశ్రయించియున్నాను. నేను మగభూతాన్ని నీకుమార్తె మనస్సు జయరాం అనే వాడి మీాద వున్నది. వాడికి రాధాబాయినిచ్చి వివాహంచేస్తే నీ కుమార్తెను వదిలేస్తాను. ఇంకనీయింటినెందుకాశ్రయించుకున్నా నంటే. నువ్వు అన్యాయంగా శంకరరావు ఆస్తినిఅపహరించావు ఆపాపపు ఆస్థిని నువ్వు వదిలించుకొంటే నీయింటిని వొదలి పోతాను. ఈరెండు పనులలో నువ్వు ఏదిమానినా నిన్నూ, నీకూతుర్నీ, నీకుటుంబాన్నీ నాశనం చేస్తానని తెలుసుకో!

"ఓం హ్రీం హ్రైం-హ్రామ్-హుమ్-ఫట్"

గంగా—(భయముచే వణకుచు) అరే దర్యాన్!
జయ—అరె భగవాన్?

గంగా—అరే దర్వాన్!
జయ—అరే భగవాన్!
గంగా—దర్వాన్!
జయ—భగవాన్!
గంగా—దర్వాన్!
జయ—సైతాన్!
గంగా—అరే దర్వాన్!
జయ—అరే సైతాన్!
గంగా—(కొంచెము తమాయించుకొని) ఇప్పుడేమి చేయమనినీసలహా?
జయ—సందేహమేమి? సైతాన్ వ్రాసినట్టే.
గంగా—సైతాను వ్రాసినట్లు ఒక్కనాడు చేసేవాడనుగాను, భూత వైద్యము చేయించి సైతానును వెళ్ళగొట్టిస్తా.
జయ—ఆవనిచేస్తే చాలాబాగుంటుంది. వెళదాం రండి.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

రంగము 8

స్థలము: రమేశ మందిరము

(విశ్రాంతినందియున్న అన్నపూర్ణయు, రమేశబాబు, మోహనరావు ప్రవేశము)

రమే—బాబూ! నీపేరేమి!
మోహ—మోహనరావు.
రమే—నీ తండ్రిపేరు జ్ఞాపకమున్నదా బాబూ?
మోహ—శంకరరావుగారు.
రమే—శంకరరావుగారా! (తల పంకించి) సరియే? నాయనా! మీరిది వరకే యూరిలో నుండువారు?
మోహ—కాకినాడలో.
రమే—ఇక్కడికివచ్చి యెన్నాళ్ళయినది?
మోహ—ఏమో! కొన్నాళ్ళయినది.
రమే—సరే, పోనిమ్ము. ఆయమ్మ నీ తల్లియేనా?

మోహ—ఔను.

రమే—పేరేమి?

మోహ—అటువంటిమాట మీరడుగవచ్చునా?

రమే—(చిరునవ్వునవ్వి) నీ బుద్ధిని సంతోసించితినిగాని నాయనా నేను నీకు తాతయ్యనగుటను తప్పులేదులే - చెప్పుము.

మోహ—అన్నపూర్ణమ్మగారు

రమే—(ఒక పాత్రనుదెచ్చి) దీనిని నీ కెవ్వరిచ్చినారు!

మోహ—ఒక పెద్దమనుష్యుడు 'మీయమ్మ మూర్ఛపోయినది-మంచి నీళ్ళు తెమ్మని నా కిచ్చినాడు.

రమే—ఆ పెద్దమనుష్యుడు నీతండ్రిగారివలె నున్నాడేమో చూచితివా?

మోహ—ఏమో - నా తండ్రిగారిని గుర్తుపట్టలేదు.

రమే—ఆ పెద్దమనుష్యుని వెంట నింకొక స్త్రీ యెవ్వతైన నున్నదా?

మోహ—లేదు......కాదు, కాదు. ఉన్నది దూరముగా కారులో నున్నది.

రమే—సరే, నీ వాడుకొనుము నాయనా!

మోహ—తాతయ్యగారు! మా నాయనగారు నాకు కనబడరా?

రమే—నేను చూపించెదను. నాయనా! భయపడకుము.

మోహ—(నిష్క్రమించును)

రమే—(స్వగతం) ఈమె శంకరరావు భార్యయు, ఈబాలుడు కుమారుడు ననుటకు సందియము లేదు. ఔరా! ఎంత క్రూరుడీ శంకరరావు ఇతడు నా భార్యతో యేకాంతవిహారము లారంభించి స్వభార్యను శక్తిచే పొడిచినాడే! ఎంతసాహసి యనవలయు నీతని ఇంకేమిక్రౌర్యము తలంచినాడో వీని ప్రవర్తనమును రహస్యముగా కనిపెట్టవలసి యున్నది. అదిగో కాలిచప్పుడగుచున్నది. వాడేయై యుండును. నేనిందుదాగి పరికించుచుండెదగాక?
(చాటున దాగును)

(శంకరరావు పరిభావతితో ప్రవేశించును)

శంక—(అటునిటు పరికించి) పరిభావతీ! ఇప్పుడిచ్చట నెవ్వరును లేరు

మనము తలంచిన కార్యమున కింతకన్న మంచితరుణముదొరకదు ఇనుపపెట్టె తాళపుచేతులను నాకు శీఘ్రముగానిమ్ము.

ప్రభా—(ఇచ్చి నిష్క్రమించును)

శంక—(పెట్టెను తెఱచి ఆభరణములను దొంగిలించుచుండును.)

రమే—(ప్ర-) ఓరీ చోరశిఖామణి! ఎందుబోయెదవు? నిలువు. కృతఘ్నుఁడా! అపాయస్థితిలో నుంటివని దయతలంచి, చేరదీఁసి, నాతోడ సమానమగు ధనాధికారముల నొసంగి, యధికార్లతో నిక్కొఱకై విరోధముంగూడ త్రవ్వి తలకెత్తుకొనిన నాకు నీవొనరించిన ప్రత్యుపకారమటరా యిది! కుటిలహృదయా! కాలసర్పమువలె నాయింటఁజేరి నా భార్యను, నా ధనమునే యపహరింపఁ దలంచితివా! పాపాత్ముఁడా! కులనాశకా! ఇంక నీకెట్టి పాట్లు గల్గించెదనో చూడు.

శంక—మహారాజా! తొందరపడకుఁడు; శాంతింపుఁడు. రక్షించినవారు భక్షింపతలచు టుచితమగునా! తమరుపెద్దవారు; దయాసముద్రులు. ఒకవేళ మావంటిపిల్లలు అవివేకంబున దోషమే చేసినను క్షమింపవలయును కాని యింత యాగ్రహముచూపిన యెడల బ్రదుకఁగలమా!

రమే—ఛీ! దుష్టుఁడా! నిన్నింకను క్షమింపవలయునా! నీ యెడ క్షమాగుణముఁ జూపుట కొఱవితో తలగోకికొనుటగాదా? పాపమతీ నిన్నేమిచేసిన పాపమున్నదిరా? హంతకుఁడవై విదేశముల పాలగుటకు సిగ్గునొందక ఆదరించిన వాని భార్యను చేరఁదీసి ధనమానముల నపహరించినది చాలక స్వభార్యను కత్తిపోటునఁబడవేసిన చండాలుడవు? నీయందా దయదలంచుట? బుద్ధిహీనుఁడనై యిదివఱకు చెడితిని కాని యిఁక నీకు తప్పించుకొనుపాయము లేదు. ఇప్పుడే నిన్ను రాజభటుల కప్పగింతును.

శంక—(తుపాకిని జాగ్రత్తపఱచియుంచుకొని) అట్లయిన నన్నుక్షమింప దలచుకొనలే దన్నమాట.

రమే—క్షమాపణ యనుమాటను నా యెదుట నెత్తకుము ఇదివఱకే

హంతకుఁడవు, జారుఁడవు; కృతఘ్నుఁడవైతివి. ఇప్పుడు చోరుఁడవుగూడ నైతివి. నీ మొగము చూచిన మహాపాపము.

శంక—అన్నదాతవు. క్షమింపుము, క్షమింపుము. ఆగ్రహ మపాయకరము సుమా!

రమే—ఆఁ! ఏమిరా తుచ్ఛుడా! నను బెదరింపఁజూచుచున్నావా?

శంక—బెదరించెదనా?

రమే—కాకున్న నీవేమి చేయఁగలవు?

శంక—ఖూనీ చేసెదను

రమే—ఆఁ! ఎవరిని ?

శంక—నిన్నే ఖూనీచేసెదను. నీ లెక్కమాత్రమేమి? (తుపాకితో గొట్టును)

రమే—(దెబ్బ తగిలి పడిపోవును)

(తులసీరావు పోలీసులతోఁ బ్రవేశించును. శంకరరావు ప్రభావతితో పారిపోవుచు—పోలీసులు వెంటాడుదురు).

(సీను ట్రాన్స్‌ఫర్ అయినది. నదిమీద వంతెనకనబడును. శంకరరావు, ప్రభావతి వంతెనమీద రెండవవైపున కేగుదురు. శంకరరావు వంతెనను విరుగఁగొట్టును — పోలీసులు రెండవవైపున నుందురు, శంకరరావు ఒక్కొక్కనినే తుపాకితోఁ గొట్టి పడవేయును. తుదకు తులసీరావు మిగులును. శంకరరావు తుపాకి పట్టిదగును).

(తెర మెల్లగ వ్రాలును)

రంగూన్ రౌడి
అను పతిభక్తి

పంచమాంకము

రంగము — 1

స్థలము: విజయనగరములో

(సారాయిబుడ్డి చేతబట్టుకొని, శంకరరావు ప్రవేశించును)

శంక — (అనుబంధము - 21

తెలివిలేని ముసలిబ్రహ్మ ఒకసారి మానవుని నుదుట లిఖింపక నే యుండవలయును. లిఖించిన యదృష్ట రేఖను తుడిచివేయ వానికి మాత్రము సాధ్యమగునా? (మీసము దువ్వుచు) భళీ శంకరరావ్! నీయదృష్ట మసామాన్యమైనది. దానికి చలనము లేదు. ఈ ప్రపంచమందలి మానవమాత్రుఁడెవ్వడును నీ యదృష్టజ్యోతిని తేరిచూడఁ జాలఁడు

సీ. జనకునిస్వార్జితం బనుభవింపగనీని
పవతుదారుచు నేల పాలుచేసి
బంధింపవచ్చిన శ్వశురు మోసముఁజేసి
సాగరంబునబడి చావకుండ
తనయిల్లుజేర్చిన ఘనునికన్నులలోన
కారముఁజల్లి తత్కాంతవలచి
వెదకుచు నా వెనువెంటనేవచ్చిన
యాత్మదారనుసైత మవలఁద్రోసి
ననుబట్టఁగాఁదలంచిన రమేశుని నాదు
భయదశతఘ్నికిఁ బాలొనర్చి

గీ. వెంటఁ దవిలిన పోలీసు వితతి నెల్ల
లెక్కకును మిన్నయగు వారి నుక్కడంచి
యిపుడు లక్షాధికారినై యిందుఁజేరి
నట్టి ననుఁ బట్ట దేవుని యబ్బ తరమె!

ఆనాఁడు పోలీసులను హతమార్చిన సందర్భమున నా తుపాకి లోని గుండ్లన్నియు సంపూర్తినొందుటచేత దుర్మార్గుఁడగు నా మామ బ్రతికిపోయె ఊఁ— ఐననేమి! ఎప్పుడో యొకనాఁడు మాత్రము నా తుపాకీదెబ్బకు హతముగాక పోవునా! నేను విజయనగరంబున, వేషభాషలనన్నిటిని బరిపూర్ణముగా మార్చుకొనియున్న వార్తను గ్రహింపఁ ఘనుఁడెవ్వఁడు? ఒకవేళ నెవ్వడైన నున్నను, వాఁడుగూడ చచ్చినవారిం జూడఁబోవఁడా! ఈ శంకరరావు నెదుర్కొన నెవ్వరికి గుండె లున్నవి! ప్రభావతి యొక్కతె నా చర్యల నిప్పుడు కంటగించుకొను చున్నట్లున్నది! కంటగించి యీ యాడుముండ శంకరరావు నేమిచేయగలదు! ఏడ్చి ఏడ్చి చచ్చుఁగాక! నా స్వేచ్ఛను దీనికొరకై చంపుకొందునా! ఇష్టమువచ్చిన కాంతతోఁ నానందము ననుభవింపకుండ నాకిదియొకయాటంకమా? (విని) అదిగో! ఇక్కడికే వచ్చుచున్నట్లున్నది! రానిమ్ము. ఈలోన కొంచము సురాపాన మొనరింతును. (త్రాగుచుండును)

(ప్రభావతి—ప్రవేశించును)

ప్రభా—(చూచి స్వగతము) ఛీ! ఏమి యీ రాక్షసప్రకృతి! ఇరువది నాలుగుగంటలును సురాపానముదక్క వేరొకవృత్తియేకనుపడదే! ఈనికృష్టునినైజ మెరుంగలేక, యెంతపొరబడి గృహత్యాగ మొనరించి వచ్చితిని! (వేఱొకయాసనముపై విముఖయై కూర్చుండును)

శంక—ఓహో! ఏమి మా దురదృష్టము? మా ప్రభావతీ రాణిగారికి నేఁడు సంపూర్ణాగ్రహము గలిగినట్లున్నదే?

ప్రభా—నీకు నాయాగ్రహముతో పనియేమి? అనుగ్రహముతో పని యేమి! నావంటిరాణులు నీకు వేనకువేలు గలరు?

శంక—(వికటహాసము చేసి) ఓహో! ఇదియా కథ! నిన్ను వదలి నే నితర స్త్రీలతోఁ బోవుచుంటినని యీర్ష్యయా! ప్రభావతీ! నీవు నాకు తాళికట్టిన భార్యవును, వారు కానివారునా! అందరు నొక్కటే, అందుల కీ కడుపుమంటయేల!

ప్రభా—తాళిగట్టిన భార్య నింతకన్న సుఖపెట్టి యేడ్చితివా యేమి?

శంక—(పెద్దగానవ్వి) అద్దీసంగతి? నిజము గ్రహించితివి, స్వంతభార్య నాకు లెక్కలేనపుడు. నీవంటి సానులను లెక్కింతునా?

ప్రభా—(రోషముతో లేచి) ఛీ! దుర్మార్గుఁడా! ఏమిరా! ప్రేలితివి నేను సానినటరా?

శంక—సానివిగాక ప్రతివ్రతవా యేమి? మగని విడచి, యితరపురుషుని మరగి యిల్లు విడచి వచ్చిన అంకులాడికిని, సానికిని భేదమేమి?

ప్రభా—(విచార రోషముతో తల కొట్టుకొని) హా! హా! ఎట్టి దుర్మార్గుని విశ్వసించి ధనమానప్రాణము లర్పించి, గృహత్యాగి నినై యెట్టి నిందావాక్యములను సహింపవలసివచ్చెను దుర్భరము, దుర్భరము? భరింపఁజాల! (రోషముతో) ఓరీ! దుర్మార్గుఁడా! కులభ్రష్టుఁడా? హంతకుఁడా! నా సంసారచ్ఛేదముఁ గావించి, నన్నధఃపతితురాల నొనరించినది చాలక యెటి దుర్భావలాడ సాహసించితివిరా చెనటీ!

సీ. మరణింపనున్న ని న్నరసి రక్షించి నా
యిల్లుజేర్చినందుల కిది ఫలంబ?
ధన మానములు ప్రాణధనము నీ కర్పించి
మది నమ్మి నందుల కిది ఫలంబ?
ప్రాణేశ్వరుని గడ్డిపరకగాఁ బోనాడి
యిటు వచ్చినందుల కిది ఫలంబ?
ఏబదివేల్ జవాహిరి నయాచితముగ
నిచ్చి నమ్మినదాని కిది ఫలంబ?
ఈ మహైశ్వర్యముల కెల్ల నిది ఫలంబ?
మదిని నిను విశ్వసించుట కిది ఫలంబ?
ఏరుదాటి తెప్పనుగాల్చు క్రూరబుద్ధి
వని యెఱుంగక చెడితినిరా? దురాత్మ!

శంక—(కొంచము సురాపానముచేసి) ఓసి! ప్రభావతీ! కడుపెద్ద యుపన్యాసము నిచ్చి యలసిపోతివిగాని, చాల పొరబడితివి, నీవు చెప్పిన

దానికి కాదుసుమా యీ ఫలము! కాక ఏమంటివా? నేను చెప్పెద నాలకింపుము.

సీ. పెండ్లియాడిన భర్త కండ్లకు మసిఁబూసి
యిలువీడి వచ్చుట కిది ఫలంబు
భవితవ్యమునవచ్చు పాట్ల నెఱుంగక
మదమెక్కి-నట్టి నీ కిది ఫలంబు
మగని ప్రాణము అంకుమగఁడు దీయుచునుండ
వీక్షించినట్టి నీ కిది ఫలంబు
మోహాంధకార మూఢవై! జారిణీ
కృత్యంబు చేయుట కిది ఫలంబు
అందమునకు మిగుల హానిని గూర్చెడు
హీనగుణములుండుట కిది ఫలంబు
విధిలిఖించునట్టి విధమును మార్ప నీ
తరమె! వట్టి వెఱ్ఱితనము గాక.

ప్రభా—(శోకభారముతో) హా! హా! దుర్మార్గుడా! కృతఘ్నుఁడా! సిగ్గులేక యెట్టి శ్రీరంగనీతులు జెప్ప సాహసించుచుంటివిరా! పలువా!

శంక—బస్! బస్! చాలు-చాలింపుము. దూషించిఅల్లరిచేసితిట్టనారంభించితివా, నీ మగనితో బాటు నా తుపా కిదెబ్బకు హతముగాఁ గలవు జాగ్రత్త! నమ్మతియగునా చచ్చినట్టు పడియుండుము! బ్రతుక నెంచితివా మఱియొక మగని దగుల్కొ-ని పొమ్ము నా యభ్యంతరము లేదు.

ప్రభా—హా! భగవంతుఁడా! తుదకు నాగతి యింతవఱకుఁదెచ్చితివా! ఇంక నే నెందుబోవుదును! నా కేదిదారి! ఈ దుర్భరజీవనము చేఁజేతల చేసికొనిన పాపఫలం బనుభవించుట కెన్నినాళ్ళింకను బ్రతుకవలసియున్న దో కదా! పరమేశ్వరా! పుణ్యాత్ముడైనభర్తను చంపించిన పాపఫలం బూరక పోవునా! అనుభవింపవలయు! అనుభవింపవలయును. ఒకరినేల యనవలెను! పాపమంతయునాది పాపఫలమంతయునాది – పాపఫల పరిణామమంతయు నాది!

ఈ కృతఘ్నుని దూషించిన ఫలమేమి? ఈతఁడు నా పాపములను నా కన్నులకు గట్టి ప్రబోధితం జేసినాఁడు. ఛీ! పాపప్రపంచకము - ఇంక నీలోకమున పుణ్యాపాపములకు విభేదమెక్కడ! నా పతివంటి ధర్మాత్ములకు ఘోరహత్యయు, వీనివంటి పాపాత్మున కభ్యుదయమునా! నా కీ పాపలోకముతో పనిలేదు. తుచ్ఛమైన యీ కామ సౌఖ్యములతో పనిలేదు. ఈ యైశ్వర్యముతో పనిలేదు. చేసిన పాపములకు పరిహారముగా పరమేశ్వర ధ్యాన మొనర్చుకొనుచు, జీవితశేషమును గడపివేయజాలనా! ఓ పరమేశ్వరా! నీదాసురాలను. పాపకూపము నుండి కన్నులు తెరచితిని నీ యనుగ్రహజ్యోతిం బ్రదర్శించినన్ను సన్మార్గమునం బ్రవేశపెట్టుము.

ఉ: కాముము రెండుకన్నులను గప్ప వివేకము లేక దుష్టనై
పామరబుద్ధిచే నఖిలపాతకముల్ దలదాల్చినాను స్వా
మీ! మనఁజాల నీ ధరణి నీప్సితముల్ త్యజించి నిన్ను నా
స్వామి యటంచు నమ్మితి విపన్నను నన్ను తరింపఁజేయవే!

శంక—ఓహో! జారిణి యింక సన్న్యాసిని యగును కాఁబోలును. చింతామణీ చరిత్రమేమైనఁ జదివితివా యేమి?

ప్రభా—ఛీ! పాపీ! నీ యిచ్ఛవచ్చినట్లు ప్రేలుకొనుము. నీ మొగముఁ జూచిన మహాపాతకములు చుట్టుకొనును.

శంక—(నవ్వి) ఆగ్రహింపకుము ప్రభావతీ! ఆగ్రహింపకుము. ఇంత యాగ్రహము గలదానవు యోగిని వెట్లయ్యెదవు?

ప్రభా—(స్వగ) వీఁడు నన్ను నిందించుచున్నను; నా తరణోపాయము నకుఁ దగినట్టు జ్ఞానప్రబోధమే చేయుచున్నాడు.

శంక—ప్రభావతీ! అందులకుఁగాదు నేను చెప్పబోవున దేమనఁగా! యోగినులకు రత్నహారములు, చీనిచీనాంబరములు ఉపయుక్తములు కావుగదా? రుద్రాక్షలును. జేగురుగుడ్డలును ధరించుట మాని నీవు సర్వాభరణములతో నన్ను వదలిపోవుటలో నీయభిప్రాయమేమా యని - ఒకసారి జారిణివైతివి కావున నీగుణము నందు నాకు సందేహము గల్గుటచే నవ్వు వచ్చినది?

ప్రభా—(స్వగ) ఆహా! ఎట్టి జ్ఞానప్రబోధ! (ప్రకా) నిజమే శంకరరావు నీవన్న మాట నిజమే! నాకీ యాభరణములతో పనిలేదు. ఇంక వీనినిమాత్రము నేనేమిచేసుకొందును! ఈ యైశ్వర్యమంతటితో నా శరీరాభరణములను గూడ గైకొని నీవే యనుభవింపుము. (తీసి యిచ్చును)

శంక—(కపటముగా) ఆ! ఆ! నిజముగా తీసివేయుచుంటివా యేమి! వలదుసుమా! వలదుసుమా! వలదు. ఊరక పరిహాసమునకంటిని గాని, నిజమని నమ్మితివా! ఈ దినమున గలిగిన విరక్తి రేపు గలుగునా! పట్టిమాట- (ఆభరణములు తీసుకొనును)

ప్రభా—(స్వగ) ఆహా! ఇప్పటికి ఐహికాసబంధములతో సంబంధము పూర్తిగా దీరిపోయినది. ఆత్మసన్యాసినైతిని. ఓ జగదీశా! నీ పాలిటికి వచ్చుచున్నాను. పాపాత్మురాలనగు నన్ను క్షమింపుము అనుగ్రహింపుము.

చః అవనిని నన్నుఁబోలిన మహాదురితాత్ములు వేనవేలు నీ
పవిమల సత్కృపానిరతి బంధములం బెడఁబాసి పాసనం
భవమగు నీ భవానల మపారముగాఁ దరియించినారు; మా
ధవ! కరుణింపవే! కలుషకర్మ విపాకనునాశమొందఁగన్.

శంక—(స్వగ) చే జిక్కవలసిన దంతయు జిక్కినది. ఇంక నీ యలుగు పిడకతో నాకేమిపని! క్లబ్బునకు వేళయైనది. నే బోవలయు ఏడ్చి యేడ్చి యిది యెందైన నరుగుఁగాక!

(అనుబంధము 22)

(నిష్క్రమించును)

(ఒక బట్లరు ప్రవేశించును)

బట్ల—ఏమమ్మా శంకరరావెక్కడ!

ప్రభా—అయ్యా! ఇంతకుముం దిందే యుండెను. ఇప్పుడే యెచ్చటికో పోయెను. అతనితో నీకేమైన పనియున్నదా!

బట్ల—పనియా! ఔను పనియేయున్నది.

ప్రభా—అతడింట లేనట్లున్నాడు.

బట్ల—అతడు లేకున్న నీవైన మాబాకీ యీయక తప్పదు.

ప్రభా—అయ్యా! ఎక్కడదా బాకీ?

బట్లు—ఎక్కడదా! మా హోటల్లో నీమగడు మతిలేకుండా త్రాగిన బ్రాందితాలూకు బాకీ - తిన్న కోడిమాంసపు పలావుప్లేట్ల తాలుకు బాకీ - అర్థమైనదా?

ప్రభా—కావచ్చును. అట్లయిన నన్నేమిచేయుమందువు?

బట్లు—ఏమైనను చేయవలెను. మా బాకీధనమును నిలుచున్న పాటున క్రక్కితీరవలెను. తెల్లవారినకోడనే పంపెదనని చెప్పి వెళ్ళినాడే? జ్ఞానము లేదా వానికి? ఇప్పటి కాఱుదినములు దాటినను మేము పెద్దమనుష్యుడనుకొని, నిర్బంధింపలేదు. ఇదియా నీమగని మర్యాద!

ప్రభా—ఆడుదాననైన నాతో నీవు నిష్ఠురములాడిన లాభ మేమి వాయనా?

బట్లు—చాలుచాలు! చిలుకపలుకు లావెనుక నన్నైన నాడుదువుగాని ముందుగా నాబిల్లు ఫైసలుచేసి పంపుము.

ప్రభా—అయ్యా! నన్నేల తర్జన భర్జన చేసెదవు?

బట్లు—ఇదుగో! నే నీ మెత్తనిమాటలకు మోసపోయి వదలిపెట్టి వెళ్ళు వాఢనుగాను. మంచిమాటలతో డబ్బిచ్చితివా సరే! లేదా నిన్ను ఆడుదాన వని కనికరించువాడనుగాను. నడివీధిలోనీడ్చి అల్లరిపెట్టి నాడబ్బును వసూలు చేసుకొనగలను. ఆడుదానవు కనుకనే యింతవరకు కనికరించితి ననుకొనుము.

ప్రభా—అయ్యా! నావద్ద దమ్మిడీయైనను లేదు. నావద్ద నేమి తీసు కొనెదవు!

బట్లు—ఓహో! చాల పెంకెతనముగనున్న దే వ్యవహారము! నేను చెప్పు చున్నాను వినుము. వట్టిమాటలవాడనుగాను అన్నంతపనియు చేసితీరుదును. తుదకు నాధనమెట్లును రాకపోదు. కాని యీాడు దానవు. అల్లరిపాలగుదువని విచారించుచున్నాను.

ప్రభా—నాయనా! నావద్దధనమేమియును లేదు. నేనన్నృతములాడు దానను గాను. విశ్వసింపుము. నామర్యాదదీసిన నీకు వచ్చు పుణ్యమేమి?

బట్లు—ఊఁ! పుణ్యము? పాపము! పాప పుణ్యములు చూచుకొనినచో నొక్కనాఁడైనను మే మీవృత్తి చేయగలమా! విను విను, మెల్లఁగా చెప్పినప్పుడే దారికివచ్చుట మంచిది. వ్యవహారమును ముదరనిచ్చిన లాభము లేదు సుమా?

ప్రభా—(స్వగ) అహా! ఇదెట్టిపాటు వచ్చె నాకు? సర్వసంగపరిత్యాగము చేసికొనినను నాపాపఫలము పెనుభూతమై నన్ను వెంటాడుచున్నదే! ఏమిచేయుదును? (ప్రకా) అయ్యా! నావద్ద నేనిప్పుడు ధరించియున్న పట్టుచీరతప్ప వేఱు ధనమేమియును లేదు. దీనిని కొనిపోయి నీఋణముఁ దీర్చుకొన నంగీకరించితివా సంతోషముతో నిచ్చెదను.

బట్లు—అట్లే నేనీ సంగతి నాయజమానునితోఁ జెప్పి, అతఁడంగీకరించినచో తీసికొని వెళ్ళెదను. నేను వచ్చువరకు నీవిందే యుండవలయును.

ప్రభా—మంచిది, నాయనా! వెళ్ళి రమ్ము?

బట్లు—(నిష్క్రమించును)

ప్రభా—విచార మెందులకు. ఏప్రాణికే క్షణమున కేస్థితి రావలయునో యవశ్యము వచ్చితీరును. అదిగాక యోగినినైన నాకీ చీనిచీనాంబరము లేల? పరమేశ్వరుఁడు నాయం దనుగ్రహముగలవాఁడగుటచేత నే యీపరిస్థితిని గల్పించెను.

సీ. యోగినినైన నా యొడలికి చీనాంబ
రము లేల? కాషాయ మమరుగాని
జటినైన నా మేన సవరింప నగరు చం
దన మేల? భస్మచందన మొగాని
సన్యాసినైన నాకు శస్త్రభూషణ లేల?
సుదురాక్ష పేరు లే కాదురుఁగాని
తపసినౌ నాకు మదనమంత్రజప మేల?
నారాయణ స్మరణంబెగాని

గీ. క · మునందాల్పనాకు శృంగార మేల?
పూజితంబైన జపమాల పోలుఁగాని

ఇన్నిటి నెఱింగి ఈశ్వరుండిట్లు సేయ
వగవ నేల? నానందింపఁ దగును గాని

బట్లు—ఒక (చీరతో ప్రవేశము)
ప్రిభా—నాయనా! నీయజమాని నావిన్నపమును మన్నించెనా?
బట్లు—మన్నించెను. నీవు ధరింప నీ చేలమునుగూడా పంపెను. దీనిని మేనదాల్చి దానిని నాకిమ్ము. (ఇచ్చును)
ప్రిభా—(గైకొని కన్నులకద్దుకొని) నాయనా! ఇప్పటియవస్థ కీచేలమే నాకు మిక్కిలి యర్హమైనది. భగవంతుఁడే దీనిని నీమూలమున నాకు దయచేసినాఁడు. నీకు చిరాయుష్యవు గల్గుగాక!
(చీరెను కొని చాటున కేగును)
(తెరవ్రాలును)

రంగము 2

స్థలము;—గంగారాంసేట్ గృహము
(గంగారాముఁడు రక్షరేకులు గట్టుకొని కుర్చీమీద పండుకొని)
గంగా—దర్వాన్!
జయ—హాజర్ మహారాజ్?
గంగా—ఈదయ్యాలభయముచేత నాకునిద్దరలోకూడ దయ్యాలే కనబడుచున్నాయి. కొంచెం మనస్సు శాంతంగా ఉండడంకోసం రామాయణం చదువుతావా?
జయ—జీ సేట్ మహారాజ్! హుకుంకా మాఫిక్ (రామాయణము తెచ్చి చదువును.

ద్విపద

హనుమంతుఁడావేళ అంబుధిదాటి
ఘన మైసలంకలో కాలుమోపఁగనె
రాక్షసుల్ భీకరారవములఁగోడ
భక్షింతు మని వాని పైఁబడరాగ
భూతముల్ దయ్యముల్ బొబ్బల నిడుచు
కొర్రితిపైడికొసి గొంతుక పిసుక—

గంగా—హే! ఉండుండు. అట్టే చదవకు.
జయ—క్యాహై మహారాజ్?
గంగా—కుచ్ నహీ మహారాజ్! అరే బాప్రే! బాప్! రామాయణం
విందామన్నా రాక్షసులూ దయ్యాలేనా!
జయ—రామాయణస్మే సాబ్ అయినా హైనా సేట్ సాబ్!
గంగా—ఏదైనా శృంగారమున్న భాగం చదవవోయి!
జయ—ఇస్మే కహాంమింలేగా సింగారం?
గంగా—ఆయిసాహైతో రామాయణ్ చోడ్ దేవ్. మహాభారత్ పఢో
జయ—జీ! (మహాభారతము తెచ్చి చదువును)

ద్విపద

అపుడు కీచకుండు మోహావేశమంది
అపురూపసుందరియైన సైరంధ్రి
మొగమునుఁజూచి సమ్మోహితుండయ్యె
విగతధైర్యుడయ్యె విశిఖాహతుల
అతఁడు సైరంధ్రితో నతిప్రేమ మీఱ
కుతుకాన రమ్మనంచుఁ గోరికఁ దెలిపి
కోడించి యాకాంత కొరకొరలాడి
పాపాత్ముఁడా! కానిపని యంచుబలికె

గంగా—వాఁ! దర్వాన్! వాఁ మజా హై! బహుత్ మజాహై
అచ్ఛా పఢో పఢో—అవుర్ భీ పఢో
జయ—సేట్ మహారాజ్! కోయీ ఆతా మాలుంహోతాహై!
గంగా—కౌన్ హై! దేఖో? దేఖో!
(ముసుఁగు వేసికొని నాందీబాయి ప్రవేశించును)
(గంగారాముని భయపెట్టి నిష్క్రమించును)
గంగా—(అదిరిపడి) అరే దర్వాన్! సైతాన్ హై! సైతాన్
జయ—అరే భగవాన్! సైతాన్ హై? సైతాన్!
(రాధాబాయి ప్రవేశించును)
రాధా—బాబా! బాబా! సైతాన్ హై ఆతా జాతా ఆతా!

గంగా—అరే! దర్వాన్!

జయ—అరే భగవాః

గంగా—కైసాహై ధర్వాన్!

జయ—కైసాహై రే! భగవాన్!

రాధా—ఆతా బాబా! ఆతా సైతాః!...

గంగా—దర్వాన్!

జయ—సేట్! మహారాజ్? అభీ యేక్ రస్తా హామ్కూ మాలుం హూతాహై.

గంగా—బోలో దర్వాః! జల్దీ బోలో.

జయ—ఆప్కేలియే ఏక్ తెలంగీహాకీమ్కు మైలాయాహుం ఓహాక్కేం ఆప్కూ దేఖేనేసే మై సమస్తాహుం కీసైతాన్ జరూర్ చల్ జాయేగా.

గంగా—అచ్ఛా! దర్వాన్ ఓహాకీమ్కూ ముజ్కూ మిలాఖత్ కరో!

జయ—జీ.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

—~~—

రంగస్థాన్ రౌడి
అను పతిభక్తి

షష్ఠాంకము

రంగము — 1

స్థలము:—గిరికుమారి మందిరం

(గిరికుమారి సంగీతగోష్ఠియం దుండగా విశృంఖలాకారముతో ప్రభావతి ప్రవేశించును)

ప్రభా—అమ్మా! దాహము దాహము!! (క్రిందపడిపోవును)

గిరి—(దగ్గరకువచ్చి చూచి) అయ్యో! యెవ్వతెయో మిగుల నలసి వచ్చినది. దాసీ! దాసీ! శుభ్రమైన శీతలోదకము గొని రావే!

దాసి—(నిష్క్రమించును)

గిరి—(ప్రభావతిశిరోజములు సరిజేయును) ఆహా! విధాత యెంత నిర్దయుఁడు! ఎట్టి సౌందర్యవతి కెట్టి దురవస్థ గలిగించెను. ఆహార పానీయములు లేక, మొగము కళఁబాసియున్నను సహజమైన సౌందర్యవిలాస మెట్టివారలనైనను సమ్మోహింపఁజేయునదిగా నున్నదే! భళీ! గిరికుమారి అదృష్టము! నాయింటనున్న తొత్తులలో నొక్కతెయు నీమె కాలిగోటికైన సమానమగునది కానరాదు కదా! ఈ జగదేక సుందరిని భగవంతుడు నాపై ననుగ్రహముననే పంపియుండెనేగాఁబోలును! 'ప్రాఁతరోత, క్రొత్త వింత' యనునట్లు నావద్దనున్న పాఁతతొత్తులవలన రాబడి క్రమముగ సన్నగిలుచున్నది. దైవికముగా నాయింటజేరిన యీ క్రొత్తబొమ్మను తెరపై కెక్కించి మరల కొన్ని నాళ్లు శృంగార నాటకమాడి రసికుల నాకర్షింపఁగలను. నాయంతఁజేరిన యీ కాంత యెందుఁ బోగలదు!

ప్రభా—(మూర్ఛలో) హాహాము, దాహాము.

గిరి—దాసీ! దాసీ! ఎంత సేపు జాగు సేసెదవే! ప్రాణములు పోయినపిదపం దెచ్చెదవా యేమి?

(దాసి షరబతుగ్లాసుతో ప్రవేశం)

దాసి—లేదమ్మా! బడలికనందియున్న ఈమెకు వట్టి మంచినీరు తేనేల నని షరబతుకలపి తెచ్చినందున జాగైనది.

గిరి—(షరబతును ప్రభావతిచే త్రాగించును) అమ్మా! కన్నులు తెరువుము కొంచెము బడలిక తీరినదా?

ప్రభా—తల్లీ! నమస్కారము! వెడలిపోవనున్న ప్రాణములను నిలిపి పుణ్యముం గట్టుకొంటివి. ఇట్టి నీకొక నమస్కారమున కన్న నే నేమి చేయగలను?

గిరి—అమ్మా! నీవు క్షేమముగ నుండుటయే పదివేలు. ఈ దాసితో లోనికరిగి శుభ్రజలంబుల స్నానమొనరించి, చెమ్మటం దడిసిన ఈ వస్త్రములను విసర్జించి, నూతనవస్త్రములను ధరించి హితమగునంత భుజించి రమ్మ నా సంరక్షణమున నున్నంతవఱకు నీకే భయమును గలుగదు.

ప్రభా—అమ్మా ఈ యభాగినికొఱకై నీవేల శ్రమనొందెదవు? నా కీ ప్రాణములపై నభిలాష యెంతమాత్రమును లేదు. ఈ స్థితి యందున్న నాకు మరణమే శరణము,

గిరి—అమ్మా! నీ పలుకులవలన నీవు మిక్కిలిదుఃఖజీవివని యర్థమగుచున్నది. ఐనను మరణము కోరుకొనిన యప్పుడెల్ల వచ్చునా? శరీరమున్నన్ని నాళ్ళును దీనిని పోషించవలసిన బాధ్యత తప్పదు గదా? విచారమందక నామనవి విని యీదాసితో లోనికరుగుము. దుఃఖశాంతి గావించుకొనుము. చూచెదవేమే ఈమెను మెల్లగా లోనికిం గొనిపొమ్మ.

దాసి—అమ్మా...! లోనికి రమ్మ?

ప్రభా—ఆహా! దిక్కులేనివారి కీశ్వరుం డెప్పటికెప్పుడేదోయొక యాశామృతముం బోయుచునే యుండునుగదా?

(నిష్క్రమించును)

గిరి—భళి భళి! కాకినాడలో నాకు పూర్వపరిచితుఁడగు ధనశాలి గంగా రాంసేట్ నేడిక్కడికి వచ్చెదనని లేఖ వ్రాయుటకును ఈ కొత్త పిట్ట నా చేజిక్కుటకును సరిపోయినది. అనుకూల సమయమనిన నిట్టుగదా కలిసిరావలయు! రైలువచ్చి చాల తడవైనది. సేటుగా రింకను రాకుండుట కేమికారణమో గదా?

(దాసి ప్రవేశము)

దాసి—అమ్మా! కాకినాడ కాపురస్థుడట మారువాడీలట!

గిరి—ఆ! గంగారాంసేట్ గారు వచ్చినారా!

దాసి—ఔనమ్మా! వారే వచ్చియున్నారు.

గిరి—సరి! నేనును వారికొఱకే వేచియున్నాను. నేను వారి కెదురేగి తీసికొని వచ్చెదను. ఈ లోపలనీవు గదియంతయు నలంకరించి పరిశుభ్రముగా నుంచుము. (నిష్క్రమించును)

దాసి—(గదిని అలంకరించుచుండును)

(గిరికుమారి, గంగారాంసేట్ ప్రవేశము)

గంగా—(గదియంతయు కలయజూచి) గిరికుమారీ! మీ వృత్తికెచ్చట నున్నను 'నిత్యకళ్యాణము పచ్చతోరణమే' గదా?

గిరి—ఏమున్నది బాబూ! కాకినాడలో నున్నప్పటిఖాతా బేరాలన్నీ చల్లబడ్డతరువాత, విజయనగరం చేరుకున్నందువల్లనే కాస్తపీలు గా బ్రతుకుచున్నాను. నాటికి నేడేకదా! తమరికి దాసురాలి మీద కరుణగలిగినది!

గంగా—గిరికుమారీ! నా దయయెంత! నేనెంతగాని, ఈ మందిరము ఈ దర్జాచూస్తే కాకినాడలోకన్నా కావలసినన్ని రెట్లు సౌఖ్యంగా ఉన్నావని తోస్తుంది.

గిరి—ఇదంతా మీ చలవే, సేట్ గారూ! నిలువబడేవున్నారు కాస్త వినోదంగా మాపిల్ల నృత్యం చేస్తుంది, కాలం గడుపుతూ ఉండండి. ఈలోగా మీరెప్పుడూ చూడని అప్సరసను తెచ్చి అమురుస్తాను. పిల్లా! సేటుగారిముందర కాస్సేపు నృత్యంచెయ్యి (నిష్క్రమించును)

(నృత్యాంగన నృత్యం చేయుచుండును—సేటు ఆనందించుచుండును)

గిరి—(అలంకృతయైన ప్రభావతితో ప్రవేశము) (సేటుగారితో రహస్యముగ) సేట్ మహారాజ్! ఇది కొంచెం కొత్తగిత్త మాలిమి అగువఱకు మచ్చిక పరచుకొని శ్రమపడవలెనేమో! అలవాటు పడినదా అనుభవమునకు లోటులేదు. ఐనా రసజ్ఞులైన మీకు చెప్పవలసిన దేమున్నది?

గంగా—(రహస్యముగ) మీ రందరు తప్పుకోండి. నా తంటాలేమో నేను పడతాను.

ప్రభా—(స్వగతము) ఆహా దైవమా! మరల నన్నెన్ని కష్టముల పాలొనరింప సంకల్పించితివి! ఇదియొక వేశ్యాగృహముకలె తోఁచుచున్నది. స్వార్థపరురాలగు నీ జారిణి నన్ను రక్షించు నెపమున లంజరికము చేయింప సంసిద్ధురాలైనది.

ఉ. ఆకటఁ జావనున్న నగు నాగతి నంతము నందనీక పా
పాకరమైన జారిణిగృహంబునఁ జేరిచి లోకులెల్లరుం
గాకులవోలె నవ్వనగు కట్టడి లంజరికంబు సల్పగా
నాకువిధించినాఁడవె ఘనంబగు పాపఫలంబుగా? విధీ!

ఇంక నా కెవ్వరురక్షకులు? ఎవ్వరు నా మొరాలించువారు? ఎవ్వరు నన్ను పాలించువారు? ఓ జగత్పతీ! నీవు దప్ప నాకు శరణ్యమిం కెవ్వరుం గానరారు.

గిరి— ప్రభావతీ! ఏమి యాలోచించుచున్నావు?

ప్రభా—అమ్మా! ఆలోచనకేమున్నది! శోకటిపోటునుండి రక్షించిన తలను గానుగలో నిఱికించిన నీ కరుణాస్వభావమునకై విచారించుచున్నాను.

గిరి—ఈ వేదాంతవిచారణ కేమిగాని, చూడు అతఁడు చాలాధవశాలి రసికుఁడు, నీతో నేమో సంభాషింపఁ గోరుచున్నాఁడు. మా కందఱ కావల పనియున్నది. పోయెదము. నీ వాతని నానందపరవుము.

ప్రభా—అమ్మా! మంచిది. నాగతి యెట్లున్న నట్లగును మీకు ఖని యున్న పోవచ్చును.

గిరి—(గంగారాంతో రహస్యముగా) కొంచెము మెత్తపడుచున్నది. ఇప్పుడే యూదరఁగొట్టిన నుపయోగింపవచ్చును. నాకు సెలవిండు (మిగతావారితో నిష్క్రమించును)

గంగా—(ప్రభావతిని సమీపించి) ఓ సుందరీ! నేను కాకినాడపట్టణములో పేరుమోగిన మారువాడీని. నన్ను గంగారాంసేట్ బహద్దర్ అంటారు. బహుశా నాపేరూ, ప్రతిష్ఠా వినే వుంటావు. నావల్ల అనేకమంది వేశ్యలు బాగుపడి బంగారు మేడలు కట్టారు. ఇదిగో? విన్నావూ? నాపుట్టుక పూర్వోత్తర, నా రసికతా, నా మంచీ, నాచెడ్డా అంతా—గిరిగారికి తెలుసును. అందుచేతఅవిడే నీకు నా విషయములో చాలాదూరం చెప్పేసి ఉంటుందనినన్నునే నాట్టె పొగుడుకోవడం లేదు. విన్నావూ! అదిగో – కళ్లు చిట్లిస్తున్నావు. పోనీ నా విషయమిదివరకే విన్నావుకాబోలును అందుచేత అట్టె చెప్పితే చిరాకుపడుతున్నట్లున్నావు. నా విషయం చెప్పనులే? నీవిషయం చెప్పనా? నీమొగం చూడగానే ఆకాశంనుంచి చంద్రబింబం భూమికి దిగిందేమో అనుకున్నాను. ఐతే చంద్రబింబానికున్న కళంకం, నీ మొగములో కనపడలేదు. అందుచేత ఆవుద్దేశ్యం రద్దుపరచుకున్నాను. విన్నావూ! అదిగో! మళ్ళీ చేపపిల్లల్లాంటి నీకళ్ళు చిట్లిస్తున్నావు. ఓహో! సరే! నీదృష్టి నా వేలివుంగరంమీద పడుతూంది. ఇది వజ్రపుటుంగరం నీవు మొగమాటంచేత అడగలేకున్నావు. నేనే ఇస్తాను. ఇది నాలుగువేలు ఖరీదు చేస్తుంది సుమా! ఇదిగో! ఉంగరం వేలికి పెట్టనా? అదుగో! మొగము చిట్లించావు. పోనీ, నీవే వేలికి పెట్టుకో. (ఉంగర మిచ్చును)

ప్రభా—(స్వగ) ఆహా! ఏమి నాయదృష్టము! పరమేశ్వరుఁడెంత కృపామయుఁడు! మనసార నమ్మినవారి నన్యాయము చేయఁడుగదా! ఈ మూఢుడు నా హృదయమును గ్రహింపలేక, నన్ను ప్రసన్నురాలినిగాఁ జేసికొనదలంచి వజ్రాంగుళీయక మిచ్చినాఁడు. ఈ యుంగుళీయకమునందలి వజ్రమే నా సర్వకష్టములకు శాంతిని ప్రసాదించుఁగాక!

గీ. ఎఱిగి యెఱుఁగక చేసిన దురితములను
సర్వమును క్షమియించి నీ సన్నిధాన
మందు జేర్చుకొనుము దైవమా! త్వదీయ
దాసురాలి కష్టముల నంతంబుచేసి

(ఉంగరము నోట నిడుకొని నములును)

గంగా—(దిగ్భ్రాంతుఁడై) ఆ! ఆ! ప్రభావతీ! ప్రభావతీ! ఎంత దారుణము చేసితివి? ఎంతదారుణము చేసితివి!

ప్రభా—(భూమిపైబడి) సేట్‌జీ? విచారింపకు! మీకిదే నమస్కారము ఈ భూమిపై నాకెవ్వరును గావింపలేని మహోపకారముఁగావించితిరి. నాపాలిటి భగవంతునివలె నేగుదెంచి, నా పాపజీవితము నంతము నందించి పరమేశ్వరసాన్నిధ్యమునకు దారి చూపితిరి. మీకిదే తుదినమస్కారములు. అబ్బా! కన్నులు పచ్చనై ప్రపంచమంతయు గిరగిరఁతిరిగిపోవుచున్నది. సేట్‌జీ! మీకిదే నమస్కారము. నేనిఁక మాటాడజాలను, హా భగవానుడా! (మరణించును)

(దాసిప్రవేశము)

దాసి—హా! హా! ప్రభావతి మరణించినది. ఏమిగతి!

(నిష్క్రమించును)

గంగా—అరరే! నిజముగా నిదిమరణించినది. ఈఖూనీ కేసొకటినాపైఁ బడును గాఁబోలును. ఎవ్వరును చూడకముందే నేను పారిపోవడమే మంచిపని. (పోఁబోవును)

(రెండవవైపునుండి-శంకరరావు తూలుచు ప్రవేశించును)

గంగా—(చూచి) ఏమి ఇది! శంకరరావువలె నున్నాఁడు. ఈ హంతకుఁడు తిరిగితిరిగి తుదకిక్కడకు చేరుకున్నాఁడా! త్రాగియున్నట్లున్నాఁడు. ఇదే సమయము. ఈఖూనీకేసును వీనిమీద త్రోసెదను. (నిష్క్రమించును)

శంక—గిరికుమారీ! గిరికుమారీ! ఏదీ యెక్కడను గనఁబడదే? (ప్రభావతిని జూచి) ఇచ్చటనెవరో పడియున్నారు. మరణింపలేదుగదా!

(దగ్గరకేగి పరికించి) హా! భగవంతుఁడా! ఇది యెవ్వరు! ప్రభావతియా యేమి? పిశాచమువలె నావెంటబడి యిక్కడకు గూడవచ్చినదే! [illegible] చచ్చినట్లు పడియుండ నేల!(కాలితో దన్ని) ప్రభావతీ! ప్రభావతీ! ఏమి పలుకదు. (శ్వాస పరిశీలించి) దైవమా! [illegible] కేమ[illegible]ది. దీని శరీరమున (ప్రాణములు లేవు)

(తెంలో) పకడో పకడో శంకరరావుకూ పకడో–బంద్ కరో!

శంక—(ఉలికిపడి) ఇది నామామయగు తులసీరావు కంఠధ్వని వలె నున్నది. రానిమ్ము. వీని ప్రాణములు నేటితో సరి.

(తుపాకి సవరించుకొనును)

(పురుషాకృతితో నున్న అన్నపూర్ణతో తులసీరావు ప్రవేశము)

తుల—శంకరరావు! నిలువుము. ఇంతకాలమునుండియు నన్ను తప్పించుకొని తిరిగితివి కాని, ఇంక నెందును పారిపోవజాలవు. నేడు నీ పాపగాధ [illegible] నిన్ను సర్కారువారి కప్పగించి నా బాధ్యతను తొలగించుకొందును.

శంక—మామగారూ! మీకునాపై నింత వృధా కార్పణ్య మేటికి?

తుల—నీవు హంతకుఁడవు – చోరుడవు–జారుడవు– నీతిభ్రష్టుడవు మతభ్రష్టుడవు – కులభ్రష్టుడవు నిన్ను శిక్షింపక తప్పదు. ఈశ్వరసమ్మతముగా నీకు శిక్ష కల్గింతును.

శంక—అబ్బా! ఎన్నిభ్రష్టులను నాయందు దారోపించినారు. మామా! ఇన్నివిధముల భ్రష్టుండనయినను అదృష్టభ్రష్టుఁడను మాత్రము కాలేదు సుడీ!

తుల—ఇంతవరకు కాకున్నను నేఁడదికూడ కానున్నదనియెఱుఁగుము.

శంక—కాదు. కాదు. ఎన్నటికిని కాఁజాలఁను. వెఱ్ఱిభ్రాంతియేల పెట్టుకొందురు! శంకరరావుతోడ శత్రుత్వము పాముతో చెరలాటమని యెఱింగి మర్యాదగా నిచ్చటినుండి తొలగి పొండు; మీ క్షేమమునకై చెప్పుచున్నాను.

తుల—కానిచో–నా క్షేమమున కపాయముగల్గునా!

శంక—తప్పక కల్గితీరును.

తుల—ఓరీ! దుష్టుఁడా! కులభ్రష్టుఁడ! చేసిన పాపములకు సిగ్గుపడి తలవంచుకొనక మొండితనము వహించెదవేలా! వృద్ధుఁడైన రంగానాథవృద్ధుఁ చంపితివి. నిర్దోషియగు రమేశబాబును తుపాకితో గాల్చితివి. అసంఖ్యాకులగు పోలీసులను జంపితివి. నేఁడీవేశ్యా గృహముం జొచ్చి యీ కాంత నొకతెను ఖూనీచేసితివి. ఇన్ని ద్రోహములకు నీవే సమాధానము చెప్పఁగలవు?

శం—ఎన్నిద్రోహములైన చేసియుందునుగాని, యీ కాంతను మాత్రము నేను ఖూనీచేయలేదు—లేని అన్యాయమైన వాచదోషమునకు పాలుగాకుము.

తుల—ఏమీ! దీనిని చంపలేదా?

శంక—లేదు.

తుల—ఛీ! అనృతాలాపీ......

శంక—నేనుకాను; అనృతాలాపిని నీవు.

తుల—దుర్మార్గుడా! నీతో వాగ్వివాదమునకిది సమయముకాదు. నాకు సమాధానము చెప్పినట్లుగాదు. న్యాయపీఠముయెదుట చెప్పుకొనుము. (అన్నపూర్ణతో) ఓయీ! చూచెదవేమీ! వీనిని బంధింపుము.

శంక—ఏమీ నన్ను బంధింపఁదలచి వచ్చితివా! వలదు సుమా! ప్రాణాపాయకరము సుమా!

తుల—ఆ ప్రాణాపాయమేమో చూడఁదలచియే వచ్చితిని.

శంక—మామా! నన్ను బంధించుటకన్న వేరుమార్గము లేదా?

తుల—'మామా! అల్లుడు, అను దుష్ప్రసంగము మానివేయుము. మనకట్టి సంబంధములు వదలి చాలాకాలమైనది.

శంక—ఆ నట్టిమాట ఎట్లువదలును? కాలుగడిగి కన్యాదానముచేసి నట్టిసంబంధ మింత శీఘ్రముగా వదలగలదా?

తుల—ఓరీ! నీ నక్క వైచ్యములను మానివేయుము. నీకిదే యంత్య కాలము.

శంక—నాకా? నీకా?

తుల—నాకేల కల్గును?

శంక—ఏలకల్గునా! చెప్పియుండలేదా; శంకరరావుతో శత్రుత్వము ప్రాణాపాయకర మని.

తుల—నీ మొండితనమునకు నవ్వువచ్చుచున్నది. పాపాత్ముడా! నేనింక కాలయాపనమున కోర్వను.

శంక—నేనును ఓర్వలేకున్నాను. ఇంక కాలయాపనమేల! పదిహత్యలతో పాటు పదునొకండవ హత్య చావు దుర్మార్గుడా!

(తుపాకి ప్రేల్చును)

తుల—హా! హా! హంతకుడా! (మరణించును)

అన్న—(తండ్రిపైఁబడి) హా! తండ్రీ! తండ్రీ! మరణించితివా? అల్లునిచేతనే హతమైతివా? ఇంక నాకేది దారి?

శంక—ఓరీ! నీ వెవ్వఁడవు! వీఁడు నీకు తండ్రి యెట్లగును?

అన్న—(చేతులుజోడించి) స్వామి! ఈ దీనురాలు, పురుషాకారమును దాల్చియున్న మీదాసురాలు అన్నపూర్ణ.

శంక—అన్నపూర్ణ! అన్నపూర్ణ! భర్తను బంధించుటకే సాహసించి వచ్చితివా?

అన్న—స్వామి! ఈయభాగ్యురాలు అంతద్రోహము తలపెట్టలేదు. ఎట్లయిన తమదర్శనము చేయింపుమని నేను వేడుకొనగా నా తండ్రి ఈ వేషముతో నన్నిందుఁ గొనివచ్చెను.

(తెరలో) ఖూనీహోగయా! పకడో! శంకరరావుకు?

అన్న—ప్రణేశ్వరా! పోలీసువారు మిమ్ము వెంబడించి వచ్చుచున్నారు. మీరు శీఘ్రముగా పారిపొండు. ఈరెండుహత్యల ఫలితమును మీకు మారుగా నే ననుభవించెదను.

(తెరలో పకడో! పకడో)

శంక—హా! దైవమా! ఎట్టి దుష్కరఘటనముల నెట్లు మార్చి వేయుచున్నావు!

అన్న—తొందరపడకున్న ప్రమాదము రాగలదు స్వామీ! స్వామీ

శంక—(నిస్పృహుఁడై తుపాకిని పారవైచి పరుగెత్తును)

అన్న—(తుపాకిని పట్టుకొని నిలువఁబడును)

(పోలీసు ఇన్‌స్పెక్టరు ఇద్దరు పోలీసుభటులతో ప్రవేశించును)

ఇన్—ఎవరీయింట హత్యచేయుచున్నది?

అన్న—అయ్యా! కనుపడుచుండుట లేదా? నేనే హత్యచేసినాను. ఒకటికాదు. రెండుహత్యలను చేసినాను. నన్నే బంధింపుము.

ఇన్—నీ వెవ్వడవు? శంకరరావు హత్యచేసెనని వింటిమి, అతఁడెక్కడ?

అన్న—నే నెవ్వఁడనో అదిమీకేల? హత్యచేసినదినేను నన్నే బంధింపుడు

ఇన్—శంకరరా వెక్కడ?

అన్న—శంకరరా వెవ్వడో నే నెఱుఁగనే.

ఇన్—అట్లయిన నీవేనా హంతకుఁడవు?

అన్న—ఇదివఱకు రెండుసార్లు మనవిచేసితిని.

ఇన్—భటులారా! వీనిని బంధింపుడు,

భటులు—(అన్నపూర్ణను బంధింతురు)

(తెర వ్రాలును)

రంగము — 2

స్థలము : గంగారాంసేట్ గృహము

(గంగారాం, జయరాం ప్రవేశము)

గంగా—దర్వాన్!

జయ—మహారాజ్!

గంగా—నాకు పెద్ద—నాకు పెద్ద—పెద్ద—పెద్ద - (వణఁకును)

జయ—ఏమిటి? నీకు పెద్ద?

గంగా—ఉండవోయ్, ఉండు. కొంచెము తమాయించుకోనీ! కొంచెం శాంతపడనీ, తొందరపెట్టకూ అబ్బా! చూడు గుండెలు కొట్టుకుంటున్నాయి!

జయ—ఏమిటి? సైతాన్ కాదు గదా?

గంగా—(అదిరిపడి) బాబోయ్! దర్వాన్! (వెఱ్ఱికేక పెట్టును)

జయ—అరే భగవాన్!

గంగా—ఉండు - నాకు - పెద్ద - నాకు - పెద్ద...

జయ—ఆc! ఆc! పెద్ద - పెద్ద - ఏమిటో తమాయించుకొని చెప్పండి. గాభరా పడకండి.

గంగా—నాకు పెద్ద జ్వరం వచ్చిందోయ్ దర్వాన్!

జయ—ఎందుకనీ? మీకిప్పుడు జ్వరం?

గంగా—ఎందుకా! ఎందుకా నువ్వెఱుగవూ? నా కొంపలో సైతాన్ చేరింది. నాలో సైతాన్ చేరింది, నా కూతురులో సైతాన్ చేరింది; ఇంతకు నువ్వు దర్వాన్‌వో సైతాన్‌వో తెలియకుండా వుంది.

జయ—నేను సైతాను ఎందుకవుతానూ? నేను దర్వానునే.

గంగా—ఏమో! ఓ సైతాన్...

జయ—సైతాన్ కాను దర్వాన్

గంగా—దర్వానూ సైతానూ ఒక్కటేరా బాబూ - ఒక్కటే నువ్వు ప్రవేశించాకే నాకొంపలో సైతాను ప్రవేశించింది.

జయ—సరే కాని, మీ జ్వరానికి కారణ మేమి?

గంగా—సైతాన్ భయముచేత విజయనగరం వెళ్ళి సాసకొంపలో సరసా లేడ్చాను. బాబో! అక్కడే! అక్కడే! అక్కడే! జరిగింది—

జయ—ఏమిటీ! ఏమి జరిగిందీ?

గంగా—జరిగింది. (జరిగితే యేమి-నావల్లనే జరిగింది! అయితే శంకర రావుమీద తోసేశాను. పోలీసుకు రిపోర్టిచ్చాను కూడా.

జయ—ఏం జరిగిందయ్యా?

గంగా—అబ్బా! పోనిస్తూ! ఏదో ఒకటి జరిగింది, తలచుకుంటే మళ్ళీ తిరుగుతూంది.

జయ—ఖూనీగాని జరుగలేదు గదా!

గంగా—అరే సైతాన్! అదేనోయ్ - జరిగింది - అదే.

జయ—సైతాన్ అనకండి - దర్వాన్ అనండి.

గంగా—దర్వానే హర్వాన్ హర్వానే సైతాన్.

(పోలీసువేషముతో కృష్ణమూర్తి ప్రవేశము)

కృష్ణ—ఈ యింటియజమాని గంగారాంసేట్ యెక్కడ?

జయ—సేట్ మహారాజ్? పోలీసుభీ ఆగయా! అబ్ క్యాకరేంసక్తే!
గంగా—పోలీస్ క్యా వాస్తే ఆయా? మేరా ఘర్ క్యా!
జయ—ఖూనీ మొఖద్దమా మే. ఆప్కా పకడ్ లేజానే కావాస్తే! మహారాజ్!

గంగా—అరే చూప్ రే చూప్! ఖూనీ కౌన్ కియా హై?
కృష్ణ—నీవేనా? గంగారాంసేట్ అనేవాడవు?
గంగా—ఔను బాబూ! ఔను నేను
కృష్ణ—నీపేర వారంటుంది. నిన్ను ఎరెస్టు చేయడానికి వచ్చాను.
గంగా—బాబో? నాకు వారంటెందుకు? నన్నెందు కెరెస్టు చేస్తారా?
కృష్ణ—విజయనగరంలో గిరికుమారి అనే వేశ్యయింట్లో - ఆడదాన్ని ఖూనీ చేసి ఆనేరం మరొకరు చేసినట్లుగా అప్రమాణసాక్ష్యమిచ్చిన రెండు నేరాలకున్నూ.

జయ—సేట్ మహారాజ్! అంతా పబ్లిక్ అయిపోయింది. నిజమొప్పుకోండి.

గంగా—అరే! నువ్వొకడవు శనిలాగ - నా కెక్కడ దాపరించావురా?
కృష్ణ—ఏమిటీ! ఆలస్యం. చేతులకు బేడీలు వేయవలెనా? తిన్నగా ఠాణాకు నడుస్తావా?

గంగా—అయ్యో బాబో! ఇదెక్కడి గ్రహచారము?
కృష్ణ—కల్లబొల్లి యేడ్పులు కట్టిపెట్టి నడు నడు.
గంగా—నేను, ఖూనీ చేయలేదయ్యా! ఉంగరం తిని అమ్మండే చచ్చింది.
కృష్ణ—ఆసంగతి కోర్టులో చెప్పుకుందువుగాని పద...
గంగా—అయ్యో దర్యాన్!
జయ—అరే దర్యాన్!
గంగా—ఇప్పుడేం చేయమంటావు?
జయ—బాబూ! ఇది ఖూనీకేసు-ఉరిశిక్షో, ద్వీపాంతరవాసమో తప్పదు జమాఖర్చులు అప్పగింతలు పెట్టి చల్లగా దారిచూచుకోండి.
గంగా—శంకరరావు ఆస్తిఅంతా అన్యాయంగా భవాయించేశాను. ఆ పాపంచేతనే సైతాన్ కూడా వెంటపడ్డది.

జయ—అయితే అందుకు విచారమెందుకు మహారాజ్!

గంగా—విచారపడక యేం చెయ్యమంటావ్.

జయ—వెళ్ళినా రెల్లాగా జైలుకు వెళుతూనే వున్నారు. ఈ పాపం కూడా వొకటి మూటగట్టుకొని వెళ్ళడమెందుకూ! శంకరరావు భార్యా, కుమారుడు క్షేమంగానే వున్నారు. కనుక వారి ఆస్తి వారికి రాసిచ్చేయండి. మీ కుటుంబానికి మీ ఆస్తే ఎక్కువ...

గంగా—సరే ఆపాపమొకటి పరిష్కారమైపోయింది. మరి సైతాన్ సంగతి యేమిటి?

జయ—నేను ఒక ఉపాయం చెపుతాను. కోపపడకపోతే.

గంగా—అన్నికోపాలూ అణగిపోయి జెయిల్లోకి సిద్ధంగా వున్నాను. ఆ వుపాయమేదో శీఘ్రంగా చెప్పివేయి...

జయ—మీ రెరుగని వుపాయమేమిటి! సైతాన్ రాసిన వుపాయమే వుపాయం!

గంగా—ఏమిటి? జయరాంగాడికి బిడ్డ నివ్వమంటావా?

జయ—నామనవి అదే! ఏమంటారా? మీరిప్పుడు జెయిలునకు వెళుతారు, మీకు కావలసినంత ధనం. ఆస్తీ వున్నాయి మొన్న మొన్న మీకు పుట్టిన కుఱ్ఱవాడూ—

గంగా—నాకు పుట్టలేదోయ్ నా భార్యకు పుట్టినాడు. నాందీబాయికి పుట్టాడు. అర్థంచేసుకొని మాట్లాడు.

జయ—అదే అదే! మీ భార్యకు పుట్టిన కుఱ్ఱవాడే! చిన్నవాడు — ఆస్తింతా ఆగమైపోతుంది—అందుచేత రాధాబాయిని జయరాం కిచ్చి, పెండ్లిచేస్తే ఆస్తిని సంరక్షిస్తాడు. కుటుంబానికి ఆధార మవుతాడు.

గంగా—వాడు నాకు శత్రువుగదటోయ్ దర్వాన్! శత్రువుడికిబిడ్డనిచ్చి సంసారం, ఆస్తిఅంతా అప్పగించేదా!

జయ—అయితే జెయిల్లోకూడా సైతాన్ తప్పదు.

గంగా—అరే దర్వాన్!

జయ—భగవాన్

గంగా—ఐతే, ఇదే సిసలంటావా?

జయ—తప్పకుండా...

కృష్ణ—ఎంతసేపీ ఆలోచన! జెయిలుకు నడూ:

గంగా—ఉండరా బాబూ! నీకో అంకుమొగుడితద్దినము వచ్చింది! ఆ స్త్రీపా స్త్రీ అప్పగింతలు పెట్టనీ! అయితే దర్వాక! మనకా జయరాం యెక్కడ దొరుకుతాడు మరి?

జయ—అదంతా తమకెందుకూ! కాగితం వ్రాయడంపని తమరుకాని వ్వండి. ఇక్కడున్నట్టుగా జయరామ్‌సింగును యీడ్చుకొచ్చే భారము నాది.

కృష్ణ—జల్దీ, జల్దీ కానివ్వండి ఆట్టేసేపు నేవాగేవాడనుకాను.

గంగా—తాళవోయ్ ఆకుమగడా! తెయితక్క లాడతావేమి? దర్వాక! ఇపుడు నామనస్సెంతమాత్రం స్వాధీనంగా లేదు. పెద్ద గందరగోళంలోపడి కొట్టుకు టున్నాను. ఆ కాగితంకూడా నీవే రాసెయ్యి. సంతకం పెట్టిస్తాను.

జయ—చిత్తం (కాగితం వ్రాసి) చిత్తగిస్తారా!

గంగా—(చదివి) అంతా సరీగా వుంది. అయితే - ముందు విధాన మేమిటో, ఆ జయరాంకూడా ఇప్పుడే వస్తే ఆస్తి అంతా అతనికి ఒప్పగించి, పెళ్ళిచేసేసి పెండలాడే దారి చూచుకుందును. ఇదిగో సంతకం చేస్తున్నాను. (చేయును)

(నాందీబాయి - రాధాబాయి ప్రవేశము)

రాధా—నాన్నా! ఏమిటీ గడబిడ? మనయింటికి పోలీసు లెందుకు వచ్చారు?

నాంది—ముఝే ప్యారా! ఏ గడబిడ్ క్యాహై?

జయ—ప్యారాకూ ప్యారా పకడ్ జాతా హై!

గంగా—ఖూనీకేసులో పోలీసువాళ్ళు జెయిల్లోకి లాక్కుపోతున్నారు. చేసిన పాపాల కన్నిటికీ చెప్పుదెబ్బలు కొట్టుకున్నాను. శంకరరావు ఆస్తి అతనికొడుక్కు రాసిచ్చేశాను. సైతాన్ను వదలించు

కోపడానికి - రాధాబాయిని జయరాముకిచ్చి పెళ్ళిచేస్తాను. ఆ సంగతికూడా కాగితంలో రాయించేసి సంతకం చేశాను.

రాధా—నిజమేనా? బాబా! నిజమేనా?

గంగా—అంతా నిజమే. ఇదిగో సంతకం చేసినకాగితం. దర్వాన్‌దగ్గరే ఉంచి, ఏతే నేను జైలుకు వెళ్ళకముందే జయరామ్‌గాడొస్తే పెళ్ళిచేసేద్దును.

రాధా—బాబా జయరాంసింగును తీసుకొస్తాగాని శత్రువుడని కోప పడవు గదా?

గంగా—శత్రుడుగాడు. అల్లుడు కోపమెందుకమ్మా! సైతాను వొదలి పోతే చాలు ననుకొంటున్నాను.

రాధా—అయితే బాబా! ఇదిగో! దర్వానే జయరాం.

(మీసములు లాగివేయును)

జయ—దర్వానే జయరామైతే, పోలీసే కృష్ణమూర్తి. ఇద్దఱం ఇక్కడే వున్నాం మామగారూ! మీదయ - మా భాగ్యము.

(కృష్ణమూర్తి వేషము తీసివేయును)

గంగా—(తెల్లబోయి) ఆరి దొంగముండా కొడుకుల్లారా! ఇద్దరూచేరి ఇంతపని చేశారా!

కృష్ణ—సేట్‌గారూ! క్షమించాలి. మేము చేసిన పని మీ కెప్పుడూ అపకారం కాదు. మీకు జెయిలూ, అన్యాయమువలన గలిగే పాపమూ - ఈ రెండూ లేకుండా రక్షించాము.

గంగా—అయితే, సైతానింక రాదుగదా?

కృష్ణ—రాదు.

గంగా—అరే! నే ననుకొన్నంతా అయింది. హర్వానే దర్వాన్ దర్వానే సైతాన్.

జయ—దర్వానే సైతాన్ గాదు! దర్వానే జయరాం.

కృష్ణ—అదీ కాదూ! దరవానే దామాద్.

గంగా—సరే. జరగవలసినదంతా జరిగినది. ఇప్పుడు నాకేమి సెలవు!

కృష్ణ—మీరు సంతకం చేసినకాగితం ఏలాగూ చలామణి కావలసినదే! కనుక శంకరరావు కుమారునికి ఆస్తి అప్పగించే భారమునాది. రాధాబాయికి జయరామునకూ ఇప్పుడే పెళ్ళి చేసేద్దాం.

గంగా—సంతోషం. అయితే ఇదే శుభముహూర్తం. కానివ్వండి.

కృష్ణ—(రాధాజయరాముల చేతులు పట్టించును అందఱు దీవింతురు)

పాట

మారాధమ్మ పెండ్లికూతు రాయనే ॥మా॥

జయరాము పెండ్లికొడు కాయనే ॥మా॥

ఆనంద మానంద! మానంద! మానంద॥

మానందమాయే! బ్రహ్మానందమాయే ॥మా॥

(తెరవ్రాలును)

రంగము — 6

స్థలము :—ఒకబయలు

(విచారముతో శంకరరావు ప్రవేశము)

శంక—కటకటా! ఎంతకఠిన కర్ముడను. ఎంతపాపాత్ముడను. ఈఛండాల జన్మనకింక నీధరణిపై తరణోపాయము గలదా! హా! అన్నపూర్ణా! అన్నపూర్ణా ఓమహాసాధ్వీ పవిత్రమై అనిర్వచనీయమై అనుపమానమై, అనన్యదుస్సాధ్యమైన నీ పాతివ్రత్యమే యీ నిర్భాగ్యు నింతకాలము రక్షా కవచమై కాపాడినది. అందులకు ప్రతిఫలముగా నేను నీ కేమొనరించితిని! ఆహా! తలంచుకొనిన గుండెలు బ్రద్దలగుచున్నవి. ప్రాణములు తల్లడిల్లుచున్నవి! పవిత్రమా నీ శిరమును ధూళిధూసరితమౌనట్లు తన్నిన యీ పాపాత్మునిపాదము లింకను విరిగి ముక్కలు గాకున్నవేమి! పరమపావనతరమైన నీనామమును చ్చరించుటకైనను అర్హముగాని యీ పాడునాలుక గర్భనిర్భేదముగ నిన్ను దూషించినందుకులకై యింకను పుసుగులు పడిపోకున్నదేమి. దివ్యతమకాంతిపుంజము

లచే నావంటి కలుషస్వరూపునకు తేరిచూచుటకైనను సాధ్యముకాని శరీరమునుండి రక్తధారలు నేలనొలుక కటారిచే పొడిచిన యీ పాపిహస్తం బింకను పటాపంచలు గాకున్నదేమి! హా! దేవీ! యీఘోరరూప రాక్షసునివలె యీ మనుష్యాకార భూతమువలన ఇహసౌఖ్యము నీవణుమాత్రమైన నెఱుంగకున్నను తాళిగట్టిన మహాపరాధమునకు ధర్మపాశబద్ధవై, నే నవివేకినై త్రాగుబోతునై, కులభ్రష్టుడనై, హంతకుడనై యొనరించిన సర్వాపరాధములను, సమస్త రాజద్రోహములను, నీపైనిడుకొని కంటికి రెప్పవలె, కన్నతల్లివలె నన్ను రక్షించుటయే కర్తవ్యమని భావించితివి. భార్యవగు నిన్ను రక్షించవలసిన ధర్మమును తలక్రిందులుగా గావించి హంతకుఁడనై నిన్ను రాజభటుల కప్పగించి, మొండినై ఇఁక నెవ్వరికొఱకు, ఏసౌఖ్యములకొఱకు ప్రాణముల నీ కలుషాంగమున ధరించియుంటిని! అన్నపూర్ణా! ఈ పాపాత్ముఁ డొనరించిన యసంఖ్యాక దుష్కృత్యములకు కోపించి సంహరింపక నీవేల దాక్షిణ్యముంబూని రక్షించితివి! దుష్టుఁడనైన నాకొఱకు; కన్నతండ్రికి విరోధివైతివి. చిన్నిసుతుని వెంట నిడుకొని నీవంటి సాధ్వీమణులు కాలుమోపఁదగని రంగూన్‌పురమునకువచ్చి నన్ను శోధించి కనుగొంటివి. క్రూరాత్ముఁడనై నిన్ను పరాభవించి వంచించిన నాయందు నుంతైన క్రోధమూనక నీకన్నులయెదుట నీకన్నతండ్రిని చంపుచున్నను యపరాధము సైతము నీపై నిడుకొంటివే! హా! అన్నపూర్ణా! అన్నపూర్ణా! ఈజన్మమున యీ పాపాత్ముఁడు చేయని క్రూరకర్మ యొకటియైన మిగిలియున్నదా! సర్వపాపములను యీ దుష్టునిముఖమున పిశాచములై తాండవించుచున్నవి. ఛీ! పాపము దురితాత్ముని ముఖముచూచిన మహాపాపము

సీ. త్రాగిన పొగరుచే, తండ్రిచావునకయి,
        డెందమ్మున ప్రమోదమందినాను
    నీచ ధనాశా పిశాచదుర్బుద్ధిచే
        సద్బ్రాహ్మణోత్తముఁ జంపినాను

రంగూనులోనన్ను రక్షించినట్టి ర
క్షకుని తుపాకిచే గాల్చినాను
అతని దారాధనం బపహరించియు ఘోర
విధి ననాధను జేసి విడిచినాను
పరమసాధ్వియైన భార్యను రంపానఁ
దరిగినాను కాలదన్నినాను
కడకు మామగారిఁ గడతేర్చి హత్యను
గాంత తలనుబెట్టి గట్టినాను.

హా! హా! దారుణము! దారుణము! మహాదారుణము! భరింప జాల పశ్చాత్తాపమహానలము యీ కలుషశరీరము నాపాదశిరః పర్యంతమును కాల్చివేయుచున్నది! ఓ మహాజనులారా! చూచితిరా! యీ పాపాత్ముని దుశ్చరిత్రమును. ఇట్టి పాపభూయిష్ఠ చరిత్రముగల నరహంతకు నెన్నడైనఁ గాంచియుంటిరా? కథలోనైన వినియుంటిరా? కలలోనైన నూహింపగలరా? కల్ల—కల్ల పూర్వకాలమున జరిగినట్లు కథలుగా చెప్పుకొను పుక్కిటిపురాణములయందలి భయంకర రాక్షసులైన నేను జేసినన్ని దుష్కృత్యములు, నేను చేసినన్ని హత్యలుఁ నేను పలికినన్ని యనృతములు, నేను సల్పినన్ని దారుణకార్యములు కాంచి యుందురా? భగవంతుడైన నీ చండాలుని శిక్షింపఁ దగినన్ని శిక్షలు తన శిక్షాస్మృతియందు లేకుండుటచే నిట్లు వదలినాడు కాబోలును. ఓ పౌరులారా! ఓ జానపదులారా! మిమ్ములందఱను ప్రార్థింతును నా జీవితమున కంతముఁ గలిగించి యీ పరితాపమునుండి విముక్తునిఁ జేయుఁడు. నా జీవితమధ్యమునం దింతవఱకు ఒకరిని ప్రార్థించి యెఱుఁగను. ఒకరిని చంపుటయేగాని, ఒకరిచే చంపఁబడి యెఱుఁగను. గనుక ఇట్టి నేను! ప్రార్థించుచున్నాను. కనికరముచేనైన సరే! కాఠిన్యముచేనైన సరే! నన్ను సంహరింపుడు (తలబాదుకొని) అయ్యయ్యో! ఈ కష్టజీవికి అంతటి భాగ్య మెక్కడిది! కలుషములు తాండవించు ఈ పాపి ముగముం జూడఁజాలక కాబోలును పౌరులందఱును తలలు వంచుకొని సందు సందులంబడి పోవుచున్నారు! హా! హా! మాతృశాప మూరకపోవునా, వేశ్యా సురాపానలోలతచే నొడలు మఱచి కన్నతల్లికి, తోఁబుట్టువునకు

ధర్మపత్నికి ఒక్కకడి యన్నమైనంబెట్టక, కడుపుగాల్చిన పాపమూరక పోవునా! అన్నపూర్ణా! నీ తండ్రిని చంపి, ఆ హత్యాదోషమును నీపైఁ నిడి మొద్దువలె బ్రతికియున్న పాపాత్ముఁడగు శంకరరావు ఇదుగో! నీవైన శపింపుము. నీవు మహాసాధ్వివి. నీ శాపముచే తలపగిలి నేను చత్తునని నమ్మకమున్నది. శపింపుము; శపింపుము. అన్నపూర్ణా! పతియాజ్ఞ మీరరానిదిగదా! శపింపుము; శపింపుము. అయ్యయ్యో' నీవేల నన్ను శపింతువు. ఎన్నిసారులో నన్ను రక్షించుటకై నీ ప్రాణములను సైత మియ్య సిద్ధమైననీవు నన్ను శపింపవు. నేనెఱుంగుదును. అయ్యయ్యో నాకేదిదారి. అన్నపూర్ణా! ఎక్కడనున్నావు! ఆహా! అన్నట్లు మఱచితి నీ వీ పాటికి వధ్యశిలపై నుందువేమోకదా! ఓ న్యాయాధికారీ! ఉండుము, ఒక్క క్షణముండుము నీవు నిజమైన న్యాయాధికారివైనచో ధర్మపరిశీలనము చేయుము! తులసీరావును చంపినద్రోహియెవ్వరో కనుగొని శిక్షింపుము. అన్నపూర్ణ చంపినదనుకొంటివా! ఓ వెఱ్ఱివాఁడా నా అన్నపూర్ణ - పవిత్రురాలగు నా అన్నపూర్ణ మహాపతివ్రతయైన నా అన్నపూర్ణ - తండ్రిని కన్నతండ్రిని - చంపగల హంతకురాలనియే నమ్ముచున్నావా! ఛీ! నీ న్యాయము మండిపోయినది. నీ తెలివి తగులఁబడిపోయినది, ఆపీఠమునకు - ఆ పావనమైన న్యాయపీఠమునకు నీ వనర్హుఁడవు. అర్హుఁడవైనచో చెప్పుము ఎవ్వరుతులసీరావును హత్యచేసినవారు! నీ తెలివి దీనితో తేటతెల్లమగును. హాహ్హాహ్హా హంతకు నన్వేషింప నీకు సాధ్యమగునా! పట్టెది పట్టెది ఈ శంకరరావు - (రొమ్ము బాదుకొని) - యీ శంకరరావు సుమా! మామనుచంపిన హంతకుఁడు మామ నొక్కనినేనా! అసంఖ్యాకులైన రక్షకభటులను హతమార్చిన వాఁడీ శంకరరావే! మీరందఱు తెలివితక్కువ వందలై నిరపరాధిని, భర్తృగౌరవప్రాణసంరక్షణి యగు పతివ్రతా శిరోమణిని బంధించి, హత్యాపరాధమును మోపి, వధ్యశిలపై నెక్కించి వధింపదలఁచినారు. (క్రోధముతో) ఓరోరి దుర్మార్గులారా న్యాయాన్యాయ విమర్శన పరిజ్ఞాన విహీనులారా! నా యర్ధాంగి నంటుటకు మీ తరమగునటరా! "రంగూన్ రౌడి" అను విఖ్యాతినొందిన రాజభట భయంకరుఁడగు శంకరరావు ప్రాణములతో నుండగా నిరపరాధియగు నన్నపూర్ణను

శిక్షింప మీ తరమగునా! మిమ్ము సృష్టించిన బ్రహ్మతరమగునా! ఇంక శంకరరావు ప్రతాపమును చూడుఁడు. మిమ్మందఱను మారణ హోమము చేయనున్నాడు. (వెఱ్ఱివానివలె పరుగెత్తును.)

(తెర వ్రాలును)

రంగము — 4

స్థలము—న్యాయస్థానము

(ప్రవేశము-జడ్జి, అన్నపూర్ణ రైటరు)

(ఇద్దరున్యాయవాదులు, ఒక పోలీసు)

జడ్జి—అమ్మా! అన్నపూర్ణా! నిన్ను! నే నెన్నఁడును చూడకున్నను, నీపవిత్రచరిత్రమును నే ననేకసారులు వినియుంటిని. ఏమి యింత సాహసమునకు పాల్పడితివి!

అన్న—తండ్రీ! మీరు న్యాయాధికారులు! ఇప్పుడు న్యాయశాస్త్ర ప్రకారముగా నాకర్హమగుశిక్షను దయచేయుఁడు, అంతే కాని యితరవిషయములను నన్ను ప్రశ్నింపకుఁడు.

జడ్జి—మంచిది. నీచరిత్రములను విమర్శించుటకుగాని నీకు హితాహిత బోధలను గావించుటకుఁగాని నాకిది సమయముగాదు. అది నాయధికారధర్మమును గాదు నాతీర్మానమ్మును విన్నవించుచున్నాను. ఆలకింపుము...

"హిందూదేశశిక్షాస్మృతిననుసరించి...గిరికుమారియింట జరిగిన హత్యలను రెంటిని నీవే యొనరించినట్లు స్వయముగ సమ్మతించుచున్నావు. కావున, వేఱు సాక్ష్యములతో నిమిత్తము లేకుండ యిందు మూలముగానీకు ఉరిశిక్షను విధించుచున్నాను."

అన్న—మహాప్రసాదము...

జడ్జి—(పీఠమునుండి లేచును)

(తెర వ్రాలును)

రంగము — ౯

స్థలము:—వధ్యశిలగల బయలు

ప్రవేశము—వధ్యశిలపై - అన్నపూర్ణ - ప్రక్కన - ఖడ్గస్థుఁడగు కటిక వాడు, పీఠముకడ జైలు సూపరింటెంటు

(గంటమ్రోగును)

జైలు—అమ్మా! అన్నపూర్ణ! ఐదునిమిషములు దైవప్రార్థనము చేసి కొనుటకు నీ కధికారముగలదు. శీఘ్రముగ కానిమ్ము.

అన్న—(కన్నులుమూసి) జగదీశ్వరా!

సీ. జీవితేశునకయి జీవప్రదానము
గావింపగామది గాంక్ష జేసి
విభుఁడొనరించిన విద్రోహములనెల్ల
చలనంబులేక నెౌదల ధరించి
హంతకినని పల్కి యధికారవర్గంబు
నదలించి యురికంబమందు జేర్చి
పావనంబగు భగవద్గీతపైన వి
శ్వాసార్హమైనట్టి ప్రతిన జేసి

గీ. పెనుఁగులాడితి స్వామి! నావిభునికొరకు
అఖిలదోషముల్ మన్నించి యన్నపూర్ణ
భావిజన్మఁబులందున ప్రాణనాథుఁ
గాగ శంకరుఁగూర్చుమో కలుషహారణ!

అయ్యా! నా ప్రార్థనము పూర్తియైనది. ఇంక మీకర్తవ్యమును నడుపుడు.

జైలు—కిరాతుఁడా! నీపని కానిమ్ము;

కిరా—(కత్తినెత్తును)

(శంకరరావు పటాక్షేపమున ప్రవేశము)

శంక—నిలుపుము. కిరాతుఁడా! ఆఖడ్గమును నిలుపుము—అన్నపూర్ణా అన్నపూర్ణా! నీవు నిర్దోషివి. నిన్నీస్థితికిఁ దెచ్చిన పాపాత్ముఁడను నేను. నేనుండగా నీవేల వధింపఁబడవలెను? లెమ్ము చేసినసర్వ విద్రోహములకును ఉరిశిక్ష ననుభవింప నేనువచ్చితిని. నా మనవి

వినుము. పవిత్రురాలగు నీకా పాపదేశము తగినదికాదు. నేను జడ్జిగారికి వ్రాసికొంటిని నీవధను నిలుపుటకై. ఆజ్ఞాపత్రము రాగలదు. రమ్ము - కిందికిరమ్ము.

అన్న—నీపాప మేమో నీవేమో నే నెఱుంగను గిరికుమారియిఁట నేను రెండుహత్యల నొనర్చినహంతకినగుటవలన శిక్షింపబడుచున్నాను. అయ్యా! మీ రేల విభ్రాంతులై యింకను చూచుచున్నారు? మీ రీయున్మత్తునిమాటలను విశ్వసించుచున్నారా! రాజద్రోహ మొనర్చుట మీకు తగదు. నన్ను వధింప నాజ్ఞయిండు.

శంక—అయ్యా! వలదు. వలదు - ఈమె యనృతములాడుచున్నది. పాపాత్ముఁడగు నన్ను రక్షించుటకై అనృతములాడుచున్నది. మహాసాధ్వీ. న్యాయమును పరిపాలింపుము. నేనే హంతకుఁడను, జారుఁడను, చోరుడను. అట్లు న్యాయాధికారుల కెఱుకపఱచి యున్నాను. నన్ను వధింపుడు - సిద్ధముగానున్నాను.

జైలు—శంకరరావ్! ఈ రెండుహత్యలకును యీమె వధింపబడకతప్పదు నీవును హంతకుడవేయైనను, రాజశాసనమైనపిదపఁగాని నిన్ను వధించుటకు వీలులేదు - కిరాతా! నీపని కానిమ్ము.

(కిరాతుఁడు కత్తినెత్తును.)

శంక—(కోపముతో) నిలువుము. కిరాతుఁడా! నిలువుము. ఓయుద్యోగీ! నిజమైనహంతకుని వదలి నిరపరాధులను వధించుటయా నీన్యాయము! ఛీ! ఇట్టి యన్యాయబద్ధమైన శిక్షాస్మృతియేల? తగులఁబెట్టనా? నన్ను వధించుట కధికారము కాపలెనంటివి! మంచిమాటయే. అంతవర కీవధను నిలిపివేయుము. రాజశాసన మిప్పుడే నీకు చేరగలదు. నామాట విశ్వసింపుము న్యాయమును పాలించినవాఁడ వగుదువు.

జైలు—ఈహత్యను నిలుపుటకు నా కధికారము లేదు.

శంక—లేదా? లేదా నీకధికారము? (ఏడ్చును) నా అన్నపూర్ణ-సాధ్వీ శిరోరత్నమగు నాఅన్నపూర్ణ-అపరాధము నెఱుంగని నాయన్న

పూర్ణ అన్యాయముగ అతిఘోరముగ వధింపఁబడుటను పాపాత్ముఁడనగు నేను నాకన్నులతోఁ జూచి భరింపఁగలనా! ఇంక న్యాయమెక్కడ అన్యాయమెక్కడ? న్యాయాన్యాయములను గుర్తింపలేని గడ్డిపందయగు న్యాయాధికారి యెవ్వఁడో వ్రాసినతీర్పు ననుసరించి యెరిఁగియుండియు నీవీ ఘోరకర్మము నాచరింతువా? కన్నులు లేవా నీకు? ద్రోహియెవ్వఁడో, హంతకుఁ డెవ్వఁడో గుఱుతింపలేవా? నిరపరాధులను వధించుటకా ఈన్యాయాధికారులు, ఈ న్యాయపీఠములు యేర్పడినవి? అయ్యయ్యో అన్నపూర్ణా! నాయన్నపూర్ణా: నీకొంతుకోయ సిద్ధమైన యీ పాపిని రక్షించుట కేలబలి యయ్యెదవు? నా భాగ్యలక్ష్మి నన్ను వదలిపోకుము, నీయాయుర్దాయమునుఁ గూడ పోసికొని యీ పాపాత్ముఁడింక బ్రతకలేఁడు. రమ్ము. రమ్ము ఆ పాపప్రదేశము నుండి క్రిందికిరమ్ము: నన్ను చచ్చి శాశ్వతవిశ్రాంతి నంద నిమ్ము ఓ న్యాయాధిపతీ! న్యాయాధిపతీ! చూచెదవేలనయ్యా! ఇదినీకు పాపమయ్యా! సాధ్విని చంపుచుంటివిసుమా! రత్నమును కాల రాయుచుంటివి సుమా! శిరీషపేశల కుసుమమును సన్నకంట నూరనుంటివిసుమా!...—......ఓ పాపాత్ముఁడా! నామాట వినవా! అన్నపూర్ణహత్యనాపవా? ఆపవా! నాకన్న నీవే ఘోరహంతకుఁడ వౌదువు సుమా నామాట విను, విను. ఆపుము; హత్యనాపుము!

శైల—వీలులేదు. కిరాతుఁడా! ఇదే తుదియాజ్ఞ! ఇంక నాలసించుటకు వీలులేదు. కానిమ్ము!

(కిరాతుఁడు అన్నపూర్ణను వధించును.)

శంక—హా అన్నపూర్ణా! (భూమిపైఁబడి నెత్తురుగ్రక్కి మరణించును.)

సంపూర్ణము

అనుబంధములు

(1) అన్నపూర్ణ

నా! ప్రియవిభునినడత గనగా, మది వగపుగాన్పింప ॥నా॥
నరాశనునిగతి: సురాపానరతి, దురాత్ములను హితులు జేన
గొాన దిరుగు ॥నా॥
ఇక నేమి సేతు, నెటువలె సైతున్, ఈ దురంతంబగు నడతల
కాపాడగ నే వారలు కాన్పింపరె; నా ప్రాప్తికి ॥నా॥

(2) డైలాగు

ముఖారి రాగం—ఆదితాళం

అన్న—నాథా నాతోడ నీకిటు, వాదా కులకాంతలకు బాధాకరంబు
గాదా. అఅఅఅఅఅఅ ॥నా॥
మాన్యుండౌ జనకుండు మరణింపంగా, సుంతైన నీమదిచింత
నందనేల: పలుగాకులగు లోకు లిది విన్న నపకీర్తి ॥నా॥

కంక—మూఢమతిని నిరుత్సాహ మొనరించితివే ననున్, నినుకనులను
గనంజాలను. గృహమే నరకంబు ॥ఛీ॥

అన్న—.................. ॥నాథా॥

(3) రాధాబాయి

కాఫీ—రూపకము

నేను గదా! అప్టూడేట్ (Up-to-date). ఫ్యాషన్ (Fashion)
గలవారినీ ఫ్యాషన్ గలవారినీ! అమకుల మితారినీ ॥నే॥
షోకులో! ఠీకులో! నాకెవరు సమానులూ ॥నే॥
ఫుల్‌మూన్! లైటు (Full moon light) నాదు సదనమూ!
జాస్మైన్! వైటు (Jasmine White) నాదు వదనమూ! నను
గని శ్రీమ ఘనుగా! ఘనులగు సుర్లైననూ ॥నేనుగదా॥

(4) డైలాగు

కాఫీ రాగము—రూపకము

జయ—అహో రాధా సంపూర్ణసుధామోహిని। నిను విను వినా। సుదతి గనా లోకమునా ॥అ॥

రాధా—నీకవిత్వమే। సుధాకరము ప్రణయభరముగా। మదికి మోదంబౌ నా మనో నాథా!

జయ—నాదు జీవనంబు నీదు। చరణముల కొసంగెదన్। కమలవిమల నయనయుగము గనగ మోద మొదవుగా ॥అ॥

(5) డైలాగు

సురట—త్రిశ్రగతి

రాధా—నాదు ప్రియునినోనాడకు। నాయనా। నటకుఁడగుటనటుల నలిపె। ప్రియమునా ॥నా॥

జయ—నిజమిదియే। నామదిగల దదియే। ఘుటికుడ। నటకుఁడ! నగుకవి। నిది వినుమా।

రాధా—లీలానటనంబున కీ। వేలా తామసమూనఁగ। ఖేలనమే ఇది నిజమని। బేలవై తులువా!

గంగా—ఇదియే బహుమానము తలంతువా।

జయ—కదలిచనెద వదలుము నన్। క్రూరత నీరీతిబాధింపగ న్యాయమా

గంగా—వెకలీ। యిఁకరాకుము నాసుతతో సరసంబులనాడన్।

రాధా— ॥నాదు॥

(6) శంకరరావు

భూప్—ఆదితాళము

ప్రాందీసమానమైన। పానీయ మిాయిల గలదే ॥బ్రాంది॥
పానీయ మిాయిల్లగలదే। పానీయ మిాయిలగలదే। ఫోర్సు

(Force) చేరగ । ఫ్యాషను (Fashion) మీరగ । త్రాగి । ముదమే పారగ । షైరు (Shire) గావింతున్ । నీతో । షైరుకావింతున్
వహ్వారే యిపుడౌదవెదు నా యానందం బెన్నగ నగునా మాటలు)
పోరింగ్ సంసోడాయిన్‌దీగ్లాస్ (Pouring some soda in the glass
హావింగ్ సందరఫ్ తూృదీడోస్ (Having some daraff through the dose)
అండ్‌దెన్ డ్రింక్ పెగ్‌బై పెగ్ (And then drink peg by peg)
హా హా హా హా హా హా! బ్రాందీ (Ha Ha Ha Ha Ha Ha)

---

(7) జానకి.

ఖ్యాగ్—ఆదితాళం

వదరకుము పాపాత్ముడా । మాతోడా ।
వెలసితి జూడా । మధువశమున ॥వద।
మాతను సోదరి నవమానించుచు । నే తనయులు నీరీతిఁజరించిరి
పాతకుఁడవు కులనాపకుండవే ॥ పాత్రమగల్గునో బరికింపుము ॥వద॥

---

(8) నాందీబాయి

ఖ్యాగ్—ఏకతాళం

మొగుడు ముండాకొడుకు । మొదలారిచస్తే ।
పొగవేసి కాళికకు । పోతు బలి యిస్తా ॥మొ॥
మొగము కొండాముచ్చు ॥ ముక్కుపొడుమూగచ్చు ।
కనపడ్డనావాళ్ళు భగభగని రెచ్చూ ।
విరగడై పోతేను । కోరికలు హెచ్చు ॥ మొ॥

(9) డైలాగ్.

ఖ్యాగ్—రూపకము

నాందీ—ఓసీ చటకారీ నీమదమణేగింతునే । నాభర్త । మహా మాహాత్మ్యం డౌగదా ॥ఓ॥
దాసీ—ఓసీ పిసినారీ నాపై నధికారములా । నావసన్ జూపింతూ । రోషం బడగింతున్ ।

ఇద్దఱు—ఇక తాళనూ । కనజాలనూ । కుక్కకాటుకూ । చెప్పు
దెబ్బరే ॥కా॥ మందూ ।

గంగా— వెరీ వెల్ । వెరీ వెల్ ॥వెరీ వెల్ (Very well)

నాందీ— ॥ఓసీ॥

---

(10) రాధాబాయి

భీంపలాస్—ఆదితాళం

ప్రేమసఖా మోహనకారా ॥ప్రే॥
మానినీ మానసానందచోరా ॥ప్రే॥
తావకీనమహిమా । దరణచే ప్రేమా ।
సంప్రీతిన్ । ప్రేమింతు నినున్ । వినోదా ।
ప్రమోదా । కామాబ్ధిదేల్వ రమ్మా ॥ప్రే॥

---

(11) అన్నపూర్ణ,

హిందుస్థానీముఖారి—ఆదితాళం

హాతవిధియే మాయామో । పతికి నాపై ప్రేమా । తీరెనా
సుఖసంప్రాప్తి చనెనా ॥హా॥
మధుపానమేనాడు।మదిన్ విడదేసతమూఁ అధమ వేశ్యాలోలు।
డయ్యెనా । అయ్యయ్యో । సుఖసంప్రాప్తి చనెనా ॥హా॥

---

(12) అన్నపూర్ణ,

కాఫీ—ఆదితాళం

కరుణింపుమా । నానాయనా ॥క॥
నీసుతన్ నేగానా ॥క॥
చరణముగడిగియు । శంకరునకు ననుపరిణయ మొనరించి।
మఱచితివే యది ॥క॥

(అన్నపూర్ణ)
యమునా కల్యాణీ—ఆది.

ఓ వాసుదేవా! శ్రీనివాసా—ఓ—
దేవాదిదేవా! దివ్యప్రభావా—ఓ—
హంతకుఁడగు నాయాత్మభువిని పై! పంతగింపకుమా! పటుకృప నేలుమా—ఓ.

---

(14) డైలాగు.
కాఫీ—ఝాంప్రా

శంత—అధరమధుర చుంబనం బహో ప్రమోదమూ! సుధామోహా మానసం! బహో వినోదమూ—అ—
ప్రభా—నీసుందరంబూ! ప్రియబంధురంబుగాష్టి! ఆశదీర మోదమార ననుభవించి! భువి సుఖంతుగా—అ—

---

(15) డైలాగు.
బ్యాగ్—ఆదితాళము

మోహా—ఈగతి భయమేటికి మదిగా నెదవు! నా గురుభుజబల మెఱుఁగవుగా—ఈ—
కృష్ణ—ఓరి కుమారక మారువాడియున! నేమని నీమది దలచితివో—
మోహా—వానితల చిదుగగొట్టెద మామా!
కృష్ణ—వలదు వలదు విను విను మామా!
మోహా—ఈగతి—

---

(16) జయరాం, కృష్ణమూర్తి
కేదారం—జప్‌తాల్

పరమప్రియ మొదవుగా! హీంతు లిఖపురము చేగ—ప—
ధరణిగంగారాము! తనయు భ్రమియింపఁగా! గురుతర కపట లీల! గూర్చి మోసము సలుప! శంతరుని ధనమునా! శౌన మంది చెడకుండ—ప—

---

(17) డైలాగు.

శంక—మదనమోహనకర । వదనసుధాకర । సదయహృదయ గురుతర
వినయా । మదిని గుతుకమున । మదనకదనమున । మరులకొలి
పితిని । గుణసదనా—మ—

ప్రభా—సరసవచనరచనాంబుధి దేలిచి । సరస । నిలువుమో । సుమ
బాణా కరము కరమునను । కలిపి కుతుకమున కరుణ బరపు
మానసచోరా—మ—

---

(18) అన్నపూర్ణ
ముఖారి—ఆది.

ఓ యనఘా । మనవిని వినుమిక నిటు । పలుకకో ప్రాణేశా—ఓ
వగలాడినిగూడి పయనమయి ।తరలెద వంచును దెలిసెను
మాకో ॥య॥
అధికార భ । యము మీరంగ నరుదెంచితి పీపురికిన్ । పర
నారుల గూడగడలచెదు । హారి హారి యీాపని । గురుతర కలు
షము—అ—

---

(19) డైలాగు.
బ్యాండు—ఆది.

శంక—పలుకులు చెడచెవి నిడెదవుగా । పలుమరు ననువిడ దలపవుగా।
ముదమేపారగ ! విలసిల్లెడి నగ అపకీర్తి పా । లొన
రించెదుగా ।
అన్న—విడువనింక ధీరగుణా । అలఅల మనగజాలా । మాన ధనా ।
అఅఅ—
శంకర—...పలుకులు—

---

(20) నాందీబాయి.

అయ్యో అయ్యో । ఈ బాలకునకు । అయ్యే మొవఁడౌకో ।
నెయ్యమున నెవరినైన । నేర్పరింతునా ॥అ॥

---

(21) శంకరరావు.

బ్యాగ్ — ఆది.

హాయియీ । కలిగించును యీసారాయీ ! రుచిచూడుము
భాయీ ॥హా॥

మదిగల కలఁతల నిమిషములోపల । మరిపింపఁగడగు హుషారి
నొసగుచు । మది బ్రహ్మానందము చేకూర్పఁగ । గలదిగా ॥నిమి
షమా । త్రింబుననె ॥హా॥

---

(22) శంకరరావు.

(కసియాత్యజింపదాలా అను మట్టును పల్లవిమాత్ర మనుకరించును)

ధనమే ప్రపంచలీలా । ఆహా ॥ధన॥
బలే । దానిమహిమ వర్ణింపజాలా ।ధన॥

(సాకె) ధనహీనుం డవనిలో
మిత్రిం) తృణసమాన మగునే చాలా । తృణసమాన మగునే ॥ధన॥
మాటలు) వడ్డీలకు వడ్డీలు, బాకీలకు డిక్రీలు చేసి । కూడ । బెట్టి నట్టి
సంచులాది । పైకమునకు
(రాగం) ప్రాణమునకు లంకె । అది । పోయిన పెనురంకె ।

మోదగిరీపైసా । ఆనందకరీ పైసా
పైసా । పైసా । పైసా । పైసా । పైసా ।
ఎంతో భ్రాంతిఁ గల్గించుఁ । పైసా । పైసా । పైసా !
దానిమహిమ వర్ణింపఁగఁజాలా ॥ధన॥

---

(23) శంకరరావు.

బ్యాండ్—జిల్లాడ్

(టీక) హా గుణశీలా । కరుణాహీనుఁడ । నను శపియింప వదేలా ॥హా॥

(త్రితాల్) ధర నీశాంతమె దావానలమై మరణింపకయే । మండించె సఖి ॥హా॥

పాపమతిని మత్రి । బాల్పడజేసిన పాపఫలమె నను । బాధించె సతీ ॥హా॥

సంపూర్ణము

N. G. O. గుమాస్తా.

(అద్దెకొంప) గ్రంథకర్త: ఆత్రేయ.

అసలే అద్దెకొంప. అన్నిటికీ ఎద్దడి జీవితం. చీటికీమాటికీ కచేరీగస్తరింపులు స్తుతారీఖున ప్రభుకలాపం పాతఅప్పులు తీరిన దగ్గరనుంచి జానీవిలాసం. అను డుకీ హంసపాదులు సరిగంచు పంచల జంజాటంలేదు సరిగదా సబ్బుముక్క కొనడానికి కూడా పావలాబాకీపడే పతనం. రాజరిక ఉద్యోగంకాని పేద శాధ.

ఇది నేటి గుమాస్తా బ్రతుకు. మేలిజీతగాడుకాలేదు. జీతెక్కట్టుకొని ముష్టి ఎత్తుకోలేడు. కూలిచేసుకోవడానికి మనసొప్పదు. మానవ సంఘంలో అదొక దరిద్ర మూగజీవం పాపం! ఈవేదన పడలేక లంచంపట్టుతారు. పట్టుకొంటారు ప్రభువులు. ఉద్యోగం తీసేయుగలరు కాని చాలీచాలని అనంతమైన ఆదుర్భర కాద బీభత్స భయానక కుటుంబపోషణానికి సరిపడేజీతం ఇద్దామనితోచదా వారలకు! ప్రతి దృశ్యం రాళ్ళనైనా కరగించునంత రసాత్మకం ప్రతి సంఘు గా నిత్యమైనందిన జీవితచర్యలో ఒక ప్రతిబింబం. ఒక్కొక్క మాట యుద్ధ నుం హృదయాలకు ఒక్కొక్క శూలం. ఒక్కొక్క రంగం సామాజికుల స్సులకు ఒక్కొక్క గాలం.

బీ ప ప ద్వా ర బి, ఏ.

సాంఘిక నాటకము

రచన: మారిశెట్టి సత్యనారాయణకవి.

బీద విద్యార్థులు విద్యాభివృద్ధికై పడుపాట్లు, రాజారావు బీదవిద్యార్థి వృత్త నాశ్రయించి, పాత్రములు, వస్త్రములను సముపార్జించి మ్యునిసిపాలిటీ దీపములకడ నిలచి చదివి తుదకు, బి, ఏ. ప్యాసై తన విజ్ఞానపటిమచే వకీలు నాక్రైన వివాహమాడి జిల్లామున్సబు పదవి నందగలుగును ధనికుల పుత్రు మాధవరావు మున్నగువారు విద్యయందనాదరము వహించుట విద్యావిహీను లు, విద్యావంతులైన శకుంతల, శ్యామల, సచ్ఛీలవర్తన మిక్కిలి పొందుపరి చినది. ఈ నాటకము. కాకినాడ, తుని, యెలమంచిలి, అనకాపల్లి, విశాఖ పట్నము, కనగపూడి, టాటా మున్నగు పట్టణములలో ప్రదర్శింపబడి, సర్వ త్రా ప్రశంసింపబడినది.

మా స్వంత నాటక ప్రచురణలు

నాటకరాజములు

శ్రీకృష్ణతులాభారం	ము॥ సు	1-12-0
ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణం	మ॥ అ॥	1-12-0
చింతామణి	కా॥ నా॥	1-12-0
విప్రనారాయణ	పా॥ ల॥	1-12-0
రంగూన్ రౌడీ	సో॥ రా॥	1-12-0
ధరణికోట	డి॥ గో॥	1-12-0
భోజకాళిదాసు	డి॥ గో॥	1-8-0
మహాభక్త విజయం	డి॥ గో॥	1-8-0
చంద్రగుప్త	వ॥ శి॥	1-8-0
స్వతంత్రభారత్	మా. వెం. వ. రా॥.	1-4-0
మైరావణ	మా. సీతారామశాస్త్రి.	1-4-0
ముగ్గురు మరాటీలు	వి. కృష్ణారావు	1-0-0
ఏకదీక్ష	నూతి బ్రహ్మన్న	1-0-0

సహాయునాకు:

వరుకూరి సుబ్బారావు & సన్స్;

సరస్వతీ బుక్ డిపో, మొయిన్ బజారు విజయవాడ.